

Język raportów ewaluacyjnych

Marek Maziarz
Tomasz Piekot
Marcin Poprawa
Bartosz Broda
Adam Radziszewski
Grzegorz Zarzeczny



**NARODOWA
STRATEGIA SPÓJNOŚCI**
dla rozwoju Polski

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO



Język raportów ewaluacyjnych

Marek Maziarz
Tomasz Piekot
Marcin Poprawa
Bartosz Broda
Adam Radziszewski
Grzegorz Zarzeczny



**NARODOWA
STRATEGIA SPÓJNOŚCI**
dla rozwoju Polski

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO





**NARODOWA
STRATEGIA SPÓJNOŚCI**
dla rozwoju Polski



**MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO**

**UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO**



Autorzy

Marek Maziarz

Tomasz Piekot

Marcin Poprawa

Bartosz Broda

Adam Radziszewski

Grzegorz Zarzeczny

Copyright © Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
Warszawa 2012

ISBN 978-83-7610-382-2

Egzemplarz bezpłatny

Wydawca:

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego

ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa

<http://www.mrr.gov.pl>

<http://www.funduszeuropejskie.gov.pl>

Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej

ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa

tel. (+48 22) 461 39 07

fax (+48 22) 461 32 63

e-mail: ewaluacja@mrr.gov.pl

Spis treści

Streszczenie	4
Opis badań i metody	5
Badania ilościowe	6
Struktura wewnętrzna korpusu raportów	7
Zróżnicowanie raportów	8
Badania jakościowe	8
Pytania i zadania badawcze – lista zbiorcza	9
Wyniki badań	10
Indeks mglistości FOG	10
Długość zdań	12
Udział wyrazów trudnych	14
Podsumowanie	16
Długość akapitów	16
Podobieństwo leksykalne	17
Zróżnicowanie raportów ewaluacyjnych	19
Komunikatywność raportów a typ ewaluacji	19
Komunikatywność raportów a rok zakończenia badań	20
Komunikatywność raportów a typ wykonawcy	21
Wnioski	21
Rozwlekłość stylu i poprawność językowa	22
Najważniejsze ustalenia dotyczące cech językowych	23
Struktura raportów	25
Wyniki analizy streszczeń i broszur streszczających	28
Idealne streszczenie	29
Stan faktyczny	30
Zalecenia	31
Wyniki analizy wniosków i rekomendacji	31
Tendencje ogólne	31
Jak przedstawiać wnioski	33
Jak przedstawiać rekomendacje	34
Mapa drogowa ewaluacji	35
Wnioski	36
Bibliografia	38
Aneks	39
 Jak napisać raport ewaluacyjny	 51

Streszczenie

Celem badań raportów ewaluacyjnych była ocena języka i struktury tych tekstów z perspektywy ich komunikatywności i skuteczności. Chodziło zwłaszcza o sprawdzenie, czy język i budowa raportów nie utrudniają ich odbioru decydentom i dziennikarzom.

W badaniach zastosowano metody ilościowe i jakościowe, przede wszystkim: pomiar mglistości tekstu (indeks FOG R. Gunninga), pomiar długości akapitów, ustalenie frekwencji wyrazów i słów kluczowych. Istotne było także określenie stopnia rozwlekłości stylu, a także analiza kompozycji raportów. Szczególną uwagę poświęcono strategiom streszczania badań, formułowania wniosków i rekomendacji.

Generalnie, raporty ewaluacyjne pisane są językiem dość trudnym. Pod względem składniowym raporty są najbardziej podobne do tekstów naukowych, pod względem słownictwa zaś – do tekstów o Funduszach Europejskich. Najważniejszym zaobserwowanym przez nas problemem jest nieumiejętność dostosowania raportu do wymagań i kompetencji komunikacyjnych zakładanych odbiorców (decydentów i dziennikarzy). Typowy polski raport ewaluacyjny pozbawiony jest poprawnego streszczenia wykonawczego (ang. *executive summary*), a strategiczne fragmenty tekstu (streszczenia, wnioski i rekomendacje) napisane są językiem nieprzystępnym i niezrozumiałym. Najważniejszą przyczyną tej sytuacji jest mała elastyczność językowa autorów raportów. Dostosowanie języka do potrzeb odbiorców jest możliwe. Świadczy o tym znacznie większa przystępność tekstów o ewaluacji pisanych przez dziennikarzy.

Wobec powyższej oceny autorzy zalecają:

- opracowanie jednolitych zasad tworzenia streszczeń wykonawczych, formułowania wniosków i rekomendacji,
- propagowanie wśród ewaluatorów standardów prostego języka, a zwłaszcza zaleceń dotyczących minimalnej długości zdań i wyrazów.

W tym celu autorzy badań przygotowali słownik form rozwlekłych i ich zamienników oraz szczegółową listę zaleceń dla ewaluatorów.

Opis badań i metody

Raport naukowy jest w Polsce jednym z najczęstszych sposobów przedstawiania wyników badań ewaluacyjnych. Komunikacyjna jakość tego dokumentu decyduje o tym, jak osoby lub instytucje zlecające owe badania będą rozumieć ich wyniki i – co ważniejsze – jakie decyzje będą podejmować pod ich wpływem. Celem naszych badań była ocena języka raportów ewaluacyjnych pod kątem jego komunikatywności, prostoty i zwięzłości.

W badaniach języka raportów zastosowaliśmy model analityczny z badań języka tekstów o Funduszach Europejskich¹. Model ten oparty jest na założeniu, że w komunikacji z obywatelami instytucje publiczne powinny się posługiwać językiem jak najbardziej przystępnym i zrozumiałym. Zasady takiej komunikacji opisuje opracowany w USA i UK standard „Plain Language” (prosty język). Najważniejsze cechy „prostego języka” (dostosowane do języka polskiego) zostały wykorzystane w badaniach języka raportów ewaluacyjnych. Oczywiście, odbiorcami tych raportów nie są przeciętni użytkownicy języka (typowi Polacy), lecz profesjonaliści o wyższych kompetencjach merytorycznych i komunikacyjnych. Mimo wszystko – na tym poziomie także obowiązuje najważniejsza zasada prostego języka – przystępność i prostota.

Przyjeliśmy, że w badaniach tego typu tekstów analiza powinna obejmować dwa różne aspekty komunikacji:

- wybór środków językowych ułatwiających/utrudniających odbiór,
- sposób realizacji wzorca gatunkowego.

Oba aspekty tworzenia raportu z badań oceniliśmy pod względem komunikatywności i skuteczności. Szczegółową procedurę badawczą przedstawiamy poniżej:

ANALIZA RAPORTÓW EWALUACYJNYCH			
OCENA KOMUNIKATYWNOŚCI JĘZYKA (zgodność ze standardem „prostego języka”)		OCENA REALIZACJI GATUNKU (zgodność z zasadami tworzenia raportów badawczych)	
PRZYSTĘPNOŚĆ	PODOBIEŃSTWO	SEGMENTACJA TEKSTU	MEJSCA STRATEGICZNE
tekst przystępny to taki, który każdy człowiek może zrozumieć po jednokrotnej, szybkiej lekturze Badania: indeks mglistości FOG długość akapitów analityczność stylu	podobieństwo leksykalne badanych raportów do innych tekstów (korpusów porównawczych) Badania: frekwencja słów słowa kluczowe podobieństwo do innych korpusów	kolejność rozdziałów w raporcie wpływa na skuteczność przekazywania informacji Badania: analiza układu raportu	dwa elementy raportu decydują o przydatności ewaluacji: streszczenia wykonawcze oraz rekomendacje. Badania: analiza strategii streszczania raportu analiza strategii rekomendowania działań

¹ www.funduszeuropejskie.gov.pl/dzialaniapromocyjne/documents/jak_pisac_o_funduszach_europejskich_120810.pdf

Badania ilościowe

Główny korpus tekstów stanowiła baza raportów ewaluacyjnych, w której w momencie rozpoczęcia badań znajdowało się 411 raportów. Wszystkie raporty poddaliśmy konwersji do formatu DOC (wymagają go analizatory automatyczne). Niestety, część plików PDF uległa w trakcie konwersji uszkodzeniu, przez co została wyłączona z badań. W efekcie na korpus główny złożyło się około 300 raportów ewaluacyjnych oraz 10 broszur streszczających.

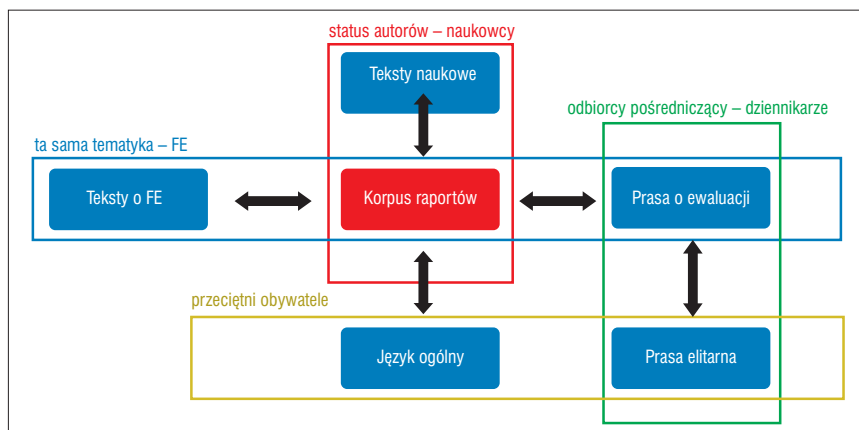
Korpus raportów ewaluacyjnych porównany został z innymi korpusami pomocniczymi. Sieć punktów odniesienia utworzyły następujące zbiory tekstów:

- Teksty o Funduszach Europejskich (skrót „FE”).
- Teksty naukowe (skrót „NAUK”).
- Teksty prasowe poświęcone ewaluacji.
- Teksty prasowe o tematyce niezwiązanej z FE.
- *Słownik frekwencyjny języka polskiego* (skrót „FREK”).

Zestaw korpusów porównawczych nie był przypadkowy. Każdy z nich powiązany był z korpusem raportów wspólną cechą:

- tematyką (Fundusze Europejskie),
- statusem autorów (naukowcy),
- odbiorcą pośredniczącym (dziennikarze),
- odbiorcą końcowym (przeciętni obywatele).

Poniżej przedstawiamy model zastosowanej przez nas analizy porównawczej (a w nim: korpus główny w sieci punktów odniesienia oraz podstawę porównań).



Tak opracowany model pozwala postawić następujące pytania badawcze:

- Czy teksty raportów są trudniejsze/łatwiejsze od tekstów o FE?
- Czy teksty raportów są trudniejsze/łatwiejsze od tekstów naukowych?

- Czy teksty raportów są trudniejsze/latwiejsze od artykułów prasowych pisanych na ich podstawie?
- Czy teksty prasowe o ewaluacji są trudniejsze/latwiejsze od typowych tekstów prasowych?
- Czy teksty raportów są trudniejsze/latwiejsze od języka typowego Polaka?

Struktura wewnętrzna korpusu raportów

Każdy badany raport podzielony został na trzy części. Pierwszą stanowiło streszczenie, drugą – część właściwa raportu (analizy), trzecią zaś – wnioski i rekomendacje. Podział ten wynika z następujących założeń:

Typowy raport zawiera dwa ważne rozdziały (tzw. miejsca strategiczne): 1) streszczenie, 2) wnioski i rekomendacje. Celem streszczenia jest szybkie przekazanie najważniejszych informacji osobom, które na podstawie raportu mają podejmować decyzje (tzw. interesariuszom). Wnioski i rekomendacje zaś są kwintesencją ewaluacji – przekazują odbiorcy interpretacje wyników i zalecają konkretne działania. W świetle opisanych funkcji zakładamy, że **język streszczeń oraz wniosków i rekomendacji powinien być znacznie prostszy i przystępniejszy niż język części właściwej raportu** (analiz).

Po podziale raportów na trzy części powstały trzy podkorpusy, które poddane zostały osobnej analizie ilościowej:

- K-1 – streszczenia,
- K-2 – analizy (rozwinięcie),
- K-3 – wnioski i rekomendacje.

Dodatkowo – badaniami objęto także 10 obszernych streszczeń raportów przygotowanych w formie osobnych broszur-ulotek.

Ostateczna struktura korpusu głównego (EWALUACJA) wygląda następująco:



Tak wyodrębnione podkorpusy poddaliśmy analizie porównawczej pod względem ich trudności (komunikatywności, przystępności). Interesowała nas zwłaszcza weryfikacja przyjętej hipotezy, że streszczenia, broszury streszczające i wnioski/rekomendacje powinny być napisane językiem prostszym i przystępniejszym niż część właściwa raportu.

Zróżnicowanie raportów

Baza raportów ewaluacyjnych przygotowana przez ministerstwo była dodatkowo różnicowana w badaniach ilościowych. Interesujące było zwłaszcza znalezienie odpowiedzi na poniższe pytania:

- Czy komunikatywność (przystępność) raportów zmieniała się w czasie?
- Czy raporty pisane przez instytucje rządowe, jednostki akademickie i firmy komercyjne różnią się pod względem komunikatywności (przystępności)?
- Czy raporty z badań ex ante, ex post oraz on going różnią się pod względem komunikatywności (przystępności)?

Badania jakościowe

Jeśli chodzi o sposób realizacji konwencji gatunkowych raportu, interesowała nas odpowiedź na trzy podstawowe pytania:

- 1) Jaki jest układ obligatoryjnych elementów raportu?
- 2) Jaka jest kompozycja streszczenia?
- 3) Jaka jest struktura rekomendacji i sposób ich formułowania?

Postawione wyżej pytania odnoszą się do problemu skuteczności przekazywania wiedzy wyciąganej z badań ewaluacyjnych. Odbiorcy – zazwyczaj – korzystają z raportu w sposób wybiórczy (ze względu na objętość tekstu, brak czasu lub mniejszą wiedzę), a zatem potrzebują skutecznego streszczenia wyników ewaluacji, przejrzystości opisanych wniosków i jednoznacznych, praktycznych rekomendacji. Zalecany układ raportu opracowaliśmy na podstawie analizy literatury eksperckiej na ten temat (zob. bibliografia).

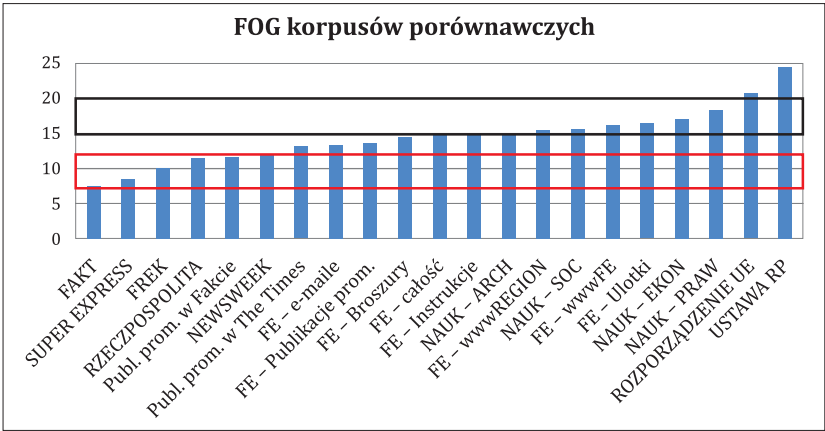
Pytania i zdania badawcze – lista zbiorcza

PRZEDMIOT BADAŃ	PYTANIA BADAWCZE
Przystępność	Jaki jest współczynnik FOG poszczególnych korpusów i podkorpusów?
	Jaka jest długość akapitów w raportach?
	Jakie są proporcje części mowy w poszczególnych korpusach?
	Stworzenie listy form analitycznych (rozwickłych) dla korpusu głównego
	Czy teksty raportów są trudniejsze/łatwiejsze od tekstów o FE?
	Czy teksty raportów są trudniejsze/łatwiejsze od tekstów naukowych?
	Czy teksty raportów są trudniejsze/łatwiejsze od artykułów prasowych pisanych na ich podstawie?
	Czy teksty prasowe o ewaluacji są trudniejsze/łatwiejsze od typowych tekstów prasowych?
	Czy teksty raportów są trudniejsze/łatwiejsze od języka typowego Polaka?
	Czy komunikatywność (przystępność) raportów zmieniała się w czasie?
	Czy raporty pisane przez instytucje rządowe, jednostki akademickie i firmy komercyjne różnią się pod względem komunikatywności (przystępności)?
Podobieństwo	Czy raporty z badań ex ante, ex post oraz on-going różnią się pod względem komunikatywności (przystępności)?
	Stworzenie listy frekwencyjnej słownictwa korpusów
	Stworzenie listy słów kluczowych.
Realizacja gatunku	W jakim stopniu korpus główny i korpusy porównawcze są do siebie podobne (leksykalnie i składniowo)?
	Jaka jest budowa raportu (układ)?
	Jaka jest strategia i struktura streszczania?
	Jaka jest strategia i struktura wnioskowania i rekomendacji?

Wyniki badań

Indeks mglistości FOG

Zestawienie wyników pomiaru mglistości wszystkich korpusów przedstawia poniższy rysunek. Przyjęliśmy dwa istotne przedziały. Na czerwono zaznaczono przedział mglistości typowy dla tekstów języka ogólnego (FOG = 8÷13), na czarno – przedział mglistości tekstów naukowych (FOG = 15÷20).



Uwaga: Zestawienie danych statystycznych i wyników analizy istotności różnic statystycznych oraz spis analizowanych tekstów znajdują się w *Aneksie*.

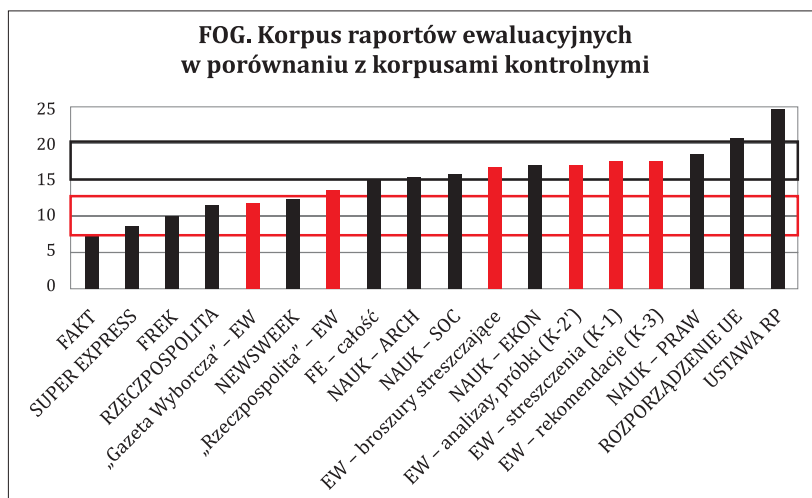
Indeksy mglistości poszczególnych elementów raportów ewaluacyjnych mają zróżnicowane wartości. Przedziały ufności dla średniej ($FOG_1 \div FOG_2$) wyliczono na poziomie ufności 95%.

NAZWA KORPUSU	n – LICZNOŚĆ PRÓBY	FOG	S	FOG ₁	FOG ₂	UWAGI
EW – streszczenia (K-1)	214	17,5	2,0	17,2	17,8	
EW – analizy, próbki (K-2')	1378 (274*)	17,1	2,7	16,9	17,2	*tekstów
EW – rekomendacje (K-3)	234	17,5	2,2	17,2	17,8	
EW – broszury streszczające	50	16,8	3,1	16,0	17,7	
„Rzeczpospolita” – EW	302	13,5	2,2	13,2	13,8	
„Gazeta Wyborcza” – EW	245	11,7	1,3	11,5	11,8	

INTERPETACJA: Streszczenia raportów (K-1) oraz wnioski i rekomendacje (K-3) pisane są językiem trudniejszym niż same analizy (K-2). Nie jest to różnica wielka (0,5 pkt. w skali FOG), lecz istotna statystycznie. Teksty te powinny być pisane językiem łatwiejszym od języka analiz, tymczasem są trudniejsze. Broszury streszczające, których celem jest przystępne i zwięzłe przedstawienie wyników ewaluacji, nie są wcale dużo łatwiejsze. Wprawdzie FOG broszur to 16,8, jednak duży

przedział ufności ($16,0 \div 17,7$) nie pozwala uznać broszur za teksty łatwiejsze od ewaluacji (streszczeń, analiz i rekomendacji), różnice nie są istotne statystycznie.

Oto porównanie z korpusami kontrolnymi:



Na rysunku zaznaczono na czerwono przedział $FOG = 8 \div 13$. Jest to język przeciętnego Polaka. Czarnym prostokątem zazaczyliśmy obszar języka naukowego – o indeksie $FOG 15 \div 20$. Teksty raportów (streszczenia, analizy oraz wnioski i rekomendacje), a także broszury streszczające pisane są językiem zbliżonym do naukowego. Najbliższe ewaluacjom i broszurom pod względem trudności są ekonomiczne teksty naukowe ($FOG = 17,0$); naukowe teksty prawnicze pisane są językiem trudniejszym ($FOG = 18,4$), zaś humanistyczne teksty z socjologii i architektury – łatwiejszym (SOCJOLOGIA, $FOG = 15,7$, ARCHITEKTURA, $FOG = 15,2$).

Porównanie z korpusem tekstów o Funduszach Europejskich ujawnia jeszcze jedną zależność: raporty ewaluacyjne pisane są językiem trudniejszym niż teksty o funduszach. Najtrudniejsze teksty funduszowe pod względem mglistości równają się najłatwiejszym tekstom z korpusu ewaluacyjnego, tj. broszurom streszczającym. Raporty właściwe (streszczenia – analizy – rekomendacje) są już trudniejsze (różnica istotna statystycznie), choć różnica jest niewielka i w porównaniu z całym korpusem funduszy (FE – całość) osiąga 2 lata edukacji.

Za zdecydowanie udane należy uznać próby przełożenia wyników ewaluacji na język prasy. Dziennikarzom udało się osiągnąć dobry poziom przejrzystości tekstu: FOG artykułów ewaluacyjnych w „Gazecie Wyborczej” utrzymuje się na poziomie 11,7, a w „Rzeczpospolitej” – 13,5. Wyniki uzyskane w tym badaniu zbieżne są z wynikami badań tekstów FE. Analizowane przez nas publikacje promocyjne o FE osiągały FOG równy 13,7, a artykuły w „The Times” i w „Fakcie” uzyskały odpowiednio 13,1 oraz 11,8.

Średni FOG tych czasopism jest jednak niższy od uzyskiwanego przez dziennikarzy piszących o FE na zamówienie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

CZASOPISMO	ŚREDNI FOG	FOG TEKSTÓW PROMOCYJNYCH
FAKT	7,6	11,8
GAZETA WYBORCZA	10,2	11,7
RZECZPOSPOLITA	11,6	13,5

Z powyższego zestawienia wynika, że tematyka Funduszy Europejskich oraz pokrywające się z nią treści przekazywane przez raporty ewaluacyjne nie są łatwe. Profesjonalni dziennikarze dokonują dużego wysiłku, by przybliżyć przeciętnemu czytelnikowi (przeciętnemu Polakowi) te zagadnienia, obniżając FOG średnio o 3÷5 punktów (3÷5 lat edukacji). Podobny wysiłek podejmowany jest na przykład przez konsultantów z punktów informacyjnych odpowiadających na e-maile (FOG e-maili konsultantów na poziomie 14,5) .

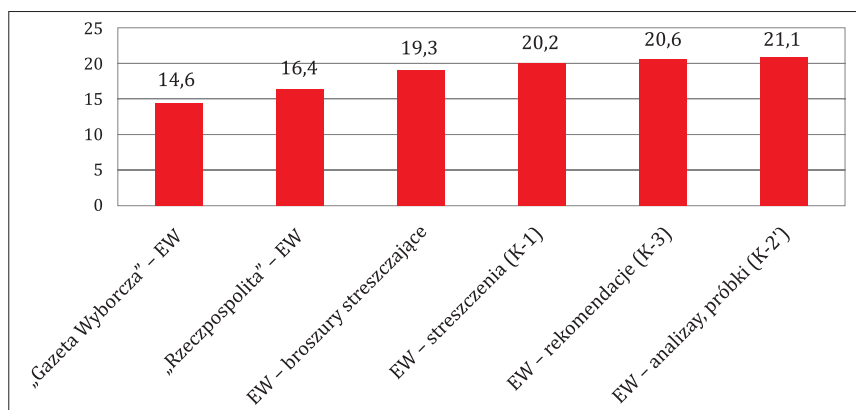
Długość zdań

Długość zdania (DZ) mierzymy w wyrazach tekstowych. Wyniki przedstawia następująca tabela:

NAZWA KORPUSU	n – LICZNOŚĆ PRÓBY	DZ	S	DZ ₁	DZ ₂	UWAGI
EW – streszczenia (K-1)	218	20,2	4,0	19,7	20,8	
EW – analizy, próbki (K-2')	1378 (274*)	21,1	5,4	20,8	21,4	*tekstów
EW – rekomendacje (K-3)	234	20,6	4,4	20,0	21,2	
EW – broszury streszczające	50 (10*)	19,3	5,8	17,7	21,0	*tekstów
„Rzeczpospolita” – EW	302	16,4	3,5	16,1	16,8	
„Gazeta Wyborcza” – EW	245	14,6	3,5	14,2	15,1	

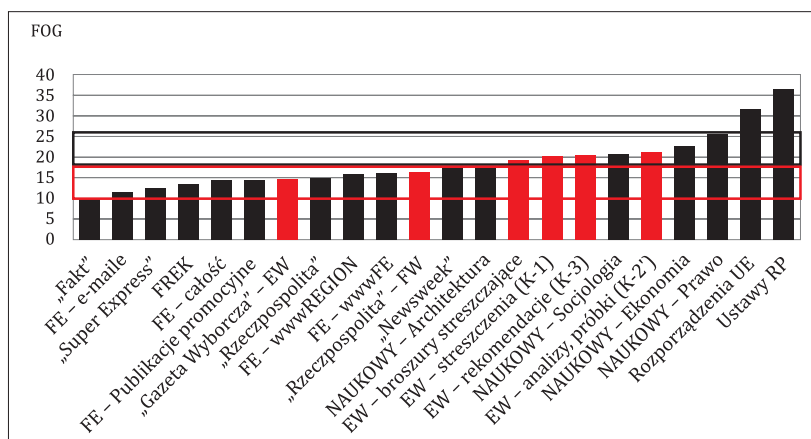
INTERPRETACJA: Przeciętne zdania tekstów o ewaluacji z obu dzienników są krótkie, dłuższe są zdania z „Rzeczpospolitej”, co zgadza się z profilem pisma (FOG „Rzeczpospolitej” wynosi 11,6, FOG „Wyborczej” – 10,2). Pozostałe podkorpusy mają zdania zdecydowanie dłuższe. W obrębie całej grupy raportów ewaluacyjnych statystycznie najdłuższe są zdania analiz (K-2'), przypominające zdania rekomendacji (K-3). Streszczenia (K-1) oraz broszury streszczające mają zdania krótsze od części analitycznej raportu. Widać tu wysiłek autorów zmierzających do obniżenia długości zdania. W efekcie otrzymujemy zdania krótsze średnio o jeden wyraz (w streszczeniach) lub o dwa wyrazy (w broszurach). Skróceniu długości zdania powinien towarzyszyć spadek trudności tekstu, obserwujemy jednak co innego: FOG broszur, streszczeń i rekomendacji jest wyższy od indeksu mglistości analiz. Oznaczać to musi zwiększenie się udziału wyrazów trudnych w słowniku tych tekstów. W wypadku raportów ewaluacyjny streszczanie oznacza skracanie zdań, ale też – niestety – zwiększenie udziału wyrazów trudnych (długich i rzadkich), które niosą ze sobą więcej informacji niż wyrazy łatwe (krótkie i częste). Opisane parametry przedstawiamy na wykresie:

Długość zdań w korpusie raportów ewaluacyjnych oraz artykułów prasowych o ewaluacji



Porównanie długości zdań korpusu ewaluacyjnego (czerwone słupki) z tekstami kontrolnymi (czarne słupki) przedstawia poniższy wykres.

Długość zdań korpusu ewaluacji w porównaniu z tekstami kontrolnymi



INTERPRETACJA: Czarną ramką zaznaczyliśmy przedział długości zdań charakterystyczny dla tekstów naukowych ($18 \div 26$), czerwoną ramką – długość zdania typową dla tekstów języka ogólnego ($10 \div 18$). Analiza istotności różnic statystycznych pozwala stwierdzić, że – pomimo starań – autorom streszczeń, rekomendacji oraz broszur nie udało się wyjść poza wzorzec języka naukowego. Inaczej jest z dziennikarzami piszącymi na podstawie raportów teksty prasowe dla „Rzeczpospolitej” i „Gazety Wyborczej”. Pod względem trudności sytuują się one na poziomie polszczyzny ogólnej. Średnia długość zdań tekstów „Rzeczpospolitej” na temat badań ewaluacyjnych jest nieodróżnialna od średniej długości zdań innych tekstów tej gazety.

Reasumując, można stwierdzić, że dziennikarzom piszącym dla dzienników udaje się to, czego nie mogą osiągnąć ani autorzy streszczeń, ani autorzy broszur streszczających – piszą w sposób przystępny o trudnych tematach.

Jeżeli chodzi o porównanie ministerialnych tekstów o FE z raportami ewaluacyjnymi, powiedzieć trzeba, że pierwsze mają zdania krótsze od wypowiedzi z raportów i broszur streszczających.

Prawdopodobnie właśnie z tego powodu raporty ewaluacyjne uzyskują FOG wysoki, zbliżony do tekstów naukowych. Zdania streszczeń, rekomendacji i broszur streszczających są zdecydowanie za długie. Teksty o FE mają krótsze zdania przeciętnie aż o 6 wyrazów.

Okazuje się zatem, że publikacje promocyjne na temat FE oraz prasowe artykuły o badaniach ewaluacyjnych są łatwe, mają wiele zdań krótkich. Praca w gazecie codziennej wymusza na autorze tekstów publicystycznych uproszczenie języka, dostosowanie go do profilu pisma i zdolności percepcyjnych jego czytelników. Podobnie zjawisko zauważamy w tekstach konsultacji e-mailowych: interakcja urzędników państwowych z potencjalnymi beneficjentami narzuca e-mailom krótkość zdań.

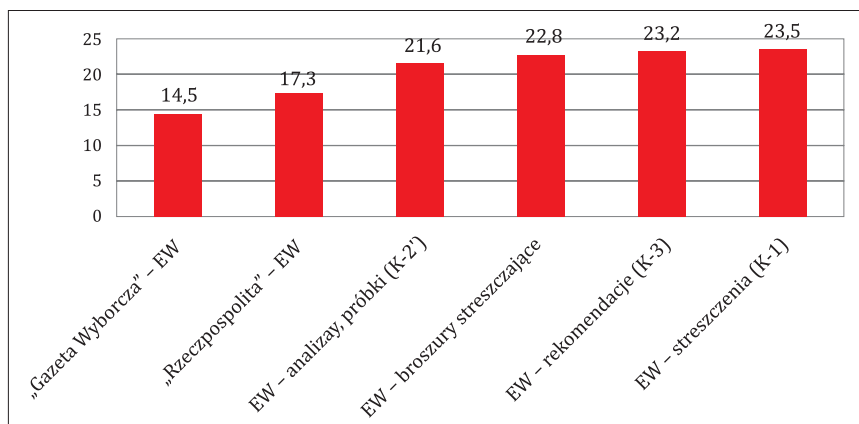
Wniosek. Ewaluatorzy posługują się zdaniami długimi w całym tekście raportu. W wypadku części analitycznej jest to zrozumiałe, jednak od streszczeń, rekomendacji i broszur należy wymagać wypowiedzi znacznie krótszych. Dobrym wzorem mogą być tutaj teksty o Funduszach Europejskich i artykuły poewaluacyjne w gazetach codziennych.

Udział wyrazów trudnych

Obok długości zdań – istotnym elementem wzoru na mglistość (FOG) jest liczba wyrazów trudnych, tj. wyrazów 4-sylabowych i dłuższych. Słowa długie utrudniają percepcję tekstu, ich odsetek mówi o stosowanych przez autora technikach doboru słownictwa (długie wyrazy świadczą o słownictwie specjalistycznym).

Zacznijmy od wyników porównania udziału trudnych wyrazów w różnych grupach tekstów:

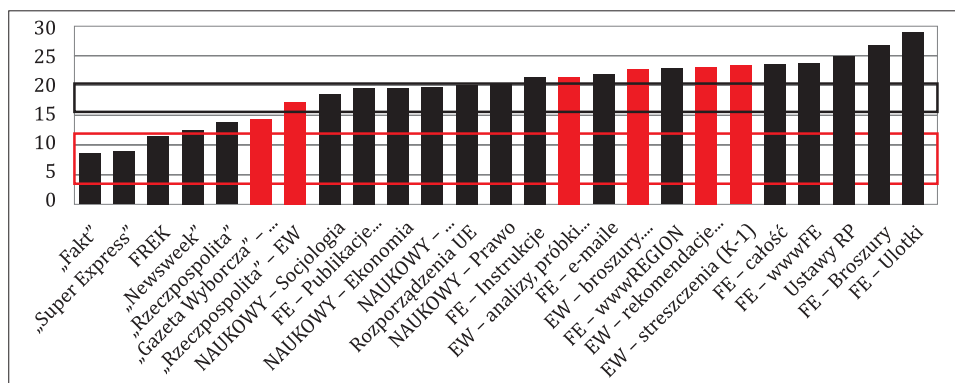
Porównanie odsetka trudnych wyrazów w obrębie korpusu raportów ewaluacyjnych oraz artykułów prasowych o ewaluacji



Udział trudnych wyrazów w podkorpusie analiz (K-2' – 21,6%) jest mniejszy niż udział słów trudnych w streszczeniach oraz wnioskach/rekomendacjach (23,5% i 23,2%). Broszury streszczające (OTW = 22,8%) są nieodróżnialne statystycznie od poszczególnych części składowych raportów (K-1, K-2', K-3). Artykuły o ewaluacji w dziennikach mają dużo mniej wyrazów trudnych (OTW = 14,5% i 17,3%).

Udział wyrazów trudnych w tekstach korpusów porównawczych jest następujący:

Odsetek wyrazów trudnych w słownictwie korpusu raportów ewaluacyjnych oraz korpusów kontrolnych



INTERPRETACJA: Czarną ramką zaznaczyliśmy przedział trudnego słownictwa tekstów naukowych, czerwoną – języka ogólnego. Teksty o Funduszach Europejskich znajdują się na wysokich piętrach tej skali, odsetek trudnych wyrazów jest w obrębie ich słownictwa najwyższy. Pod względem trudności – ze słownictwem FE porównać można jedynie terminologię prawniczą oraz – niestety – streszczenia raportów ewaluacyjnych, wnioski/rekomendacje i broszury streszczające. Tendencja do skrótowości – uwidaczniająca się w skracaniu zdań w streszczeniach ewaluacji (K-1), rekomendacjach (K-3) oraz broszurach streszczających (broszury – EW) – w warstwie leksyki skutkuje wzrostem frakcji wyrazów trudnych. Dla autorów ewaluacji pisać zwięźle oznacza:

- skracać zdania,
- kondensować treść w silnie nacechowanych semantycznie wyrazach długich.

Odsetek wyrazów trudnych w artykułach z dzienników (pisanych na podstawie raportów ewaluacyjnych) jest niższy niż w tekstach naukowych. W rzeczywistości owe artykuły zajmują pozycję pośrednią pomiędzy tekstami naukowymi a tekstami języka ogólnego.

Wysoki udział słownictwa trudnego, tj. wyrazów mających ponad 3 sylaby, jest charakterystyczną cechą tekstów dotyczących Funduszy Europejskich. O ile dziennikarzom piszącym artykuły do gazet udaje się obniżyć odsetek trudnych słów nawet o 5–6%, o tyle twórcom streszczeń, rekomendacji oraz broszur streszczających ta sztuka już nie wychodzi.

Podsumowanie

Badania ilościowe pozwoliły porównać teksty korpusu ewaluacyjnego z korpusami kontrolnymi, tj. *Korpusem frekwencyjnym języka polskiego* (FREK), artykułami z czasopism, tekstami naukowymi, prawnymi oraz korpusem tekstów o Funduszach Europejskich. Wyróżniliśmy dwie odmiany funkcjonalne polszczyzny: język ogólny (polszczyznę przeciętnego Polaka) oraz język naukowy (polszczyzna elit społecznych). Obie odmiany cechują się odmiennym poziomem mglistości (FOG), różną zawartością wyrazów trudnych, a także różną długością zdań. Język tekstów o FE dzieli z odmianą ogólną polszczyzny tendencję do stosowania krótkich zdań, z odmianą prawną zaś – skłonność do używania trudnych wyrazów.

	CZAS EDUKACJI (FOG)	LICZBA WYRAZÓW Z ZDANIU	UDZIAŁ WYRAZÓW TRUDNYCH [%]
Język ogólny	7 ÷ 12	10 ÷ 18	8 ÷ 15
Teksty o FE	13 ÷ 17		powyżej 22
Język naukowy	15 ÷ 20	18 ÷ 26	18 ÷ 22
Język prawniczy	18 ÷ 25 i wyżej	25 i więcej	20 ÷ 25

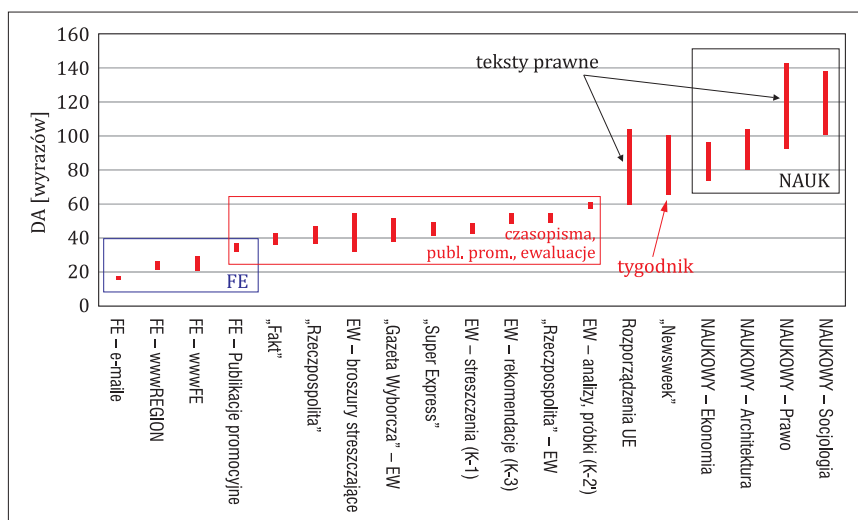
Kolorem czerwonym oznaczamy miejsce raportów ewaluacyjnych i broszur

Raporty ewaluacyjne oraz broszury streszczające mają wysoki wskaźnik FOG i długie zdania (na poziomie tekstów naukowych) oraz nieproporcjonalnie dużo wyrazów trudnych (czym przypominają język prawny, teksty naukowe oraz teksty o FE). Teksty te pisane są językiem jednorodnym, a istotne statystycznie różnice między ich częściami nie są duże. Indeks FOG analiz, streszczeń, rekomendacji i broszur ewaluacyjnych wynosi w przybliżeniu 17. O ile dla części analitycznej raportu jest to wynik dobry (niezbyt trudny styl naukowy), o tyle dla pozostałych gatunków tekstów jest to wielkość zbyt duża. Dla porównania – indeks FOG tekstów o Funduszach Europejskich jest równy 15. W przypadku artykułów i dokumentów dotyczących FE (korpus FE) winę za nieprzystępny dla przeciętnego Polaka język ponoszą liczne wyrazy trudne (23,7%) przy stosunkowo niskiej średniej długości zdania (14,4 wyrazu). Raporty ewaluacyjne cechuje również wysoki udział słownictwa trudnego (22%) i znacząco większa średnia długość przeciętnego zdania (aż o 20 wyrazów).

Zauważyć należy, że artykuły z „Gazety Wyborczej” i „Rzeczpospolitej”, pisane na podstawie raportów ewaluacyjnych, uzyskują FOG mieszczący się w obszarze polszczyzny ogólnej ($FOG_{Rzplita} = 13,5$, $FOG_{GW} = 11,7$). W tekstach tych pojawiają się także zdania krótkie, podobne do zdań przeciętnego Polaka, wyrazów trudnych jest w nich niewiele więcej niż w polszczyźnie.

Długości akapitów

Długość akapitów (DA) mierzymy w wyrazach tekstowych. Wyniki badań porównawczych przedstawiamy poniżej:



Okazuje się, że najdłuższe akapity mają teksty naukowe, a także dokumenty prawne Unii Europejskiej (rozporządzenia UE) oraz „Newsweek” (tygodnik). Średnia długość akapitów czasopism zawiera się w przedziale 30 ÷ 55. Czasopisma te to dzienniki o FOG-u niższym od indeksu mglistości „Newsweeka” („Fakt” – 7,6, „Super Express” – 8,5, „Gazeta Wyborcza” – 10,2, „Rzeczpospolita” – 11,6). Zbliżoną do czasopism średnią długość akapitów mają publikacje promocyjne z korpusu FE. Pozostałe teksty na temat FE mają bardzo małą średnią wartość DA (są to teksty internetowe, charakteryzujące się naturalnie krótkimi dla tego dyskursu akapitami). Długość akapitu wiąże się z trudnością tekstu. Hierarchia ta jest następująca:

- (a) teksty naukowe i prawne – najtrudniejsze,
- (b) czasopisma – teksty o średnim poziomie trudności,
- (c) teksty internetowe o FE – najłatwiejsze.

Korpus raportów ewaluacyjnych na tle czasopism, tekstów naukowych, prawnych i tekstów nt. FE wypada bardzo dobrze. Raporty mają krótkie akapity, porównywalne z akapitami dzienników. Analizy mają dłuższe akapity niż pozostałe części raportów i broszury, nieco krótsze akapity charakteryzują rekomendacje i streszczenia, krótsze akapity mają też broszury streszczające. Tendencja do skrótu widoczna w skracaniu się długości zdania wyciska swoje piętno na strukturze tekstu, akapity ulegają skróceniu.

Podobieństwo leksykalne

Podobieństwo leksykalne wyznaczamy, porównując słowa kluczowe poszczególnych korpusów. Naszymi korpusami porównawczymi, określającymi kierunki na osi, są FREK (*Korpus frekwencyjny języka polskiego*, oś pozioma) oraz tabloidy (*Fakt* i *Super Express*, oś pionowa). Jako miarę podobieństwa przyjęto cosinus kąta pomiędzy wektorami korpusów w abstrakcyjnej przestrzeni leksykalnej.

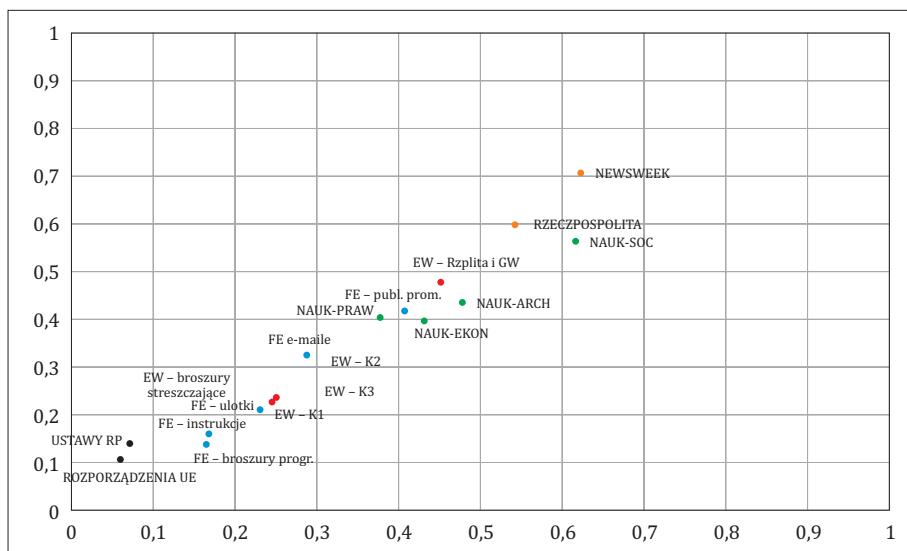
Korpusy są reprezentowane przez wektory, których składowe odpowiadają leksemom słownika i równają się frekwencjom konkretnych leksemów w tekście.

Osie dobrano specjalnie w ten sposób, by umożliwić porównanie z poprzednimi badaniami, które wykonywaliśmy na zlecenie Ministerstwa. Za pomocą leksyki tabloidów i słownika frekwencyjnego polszczyzny modelujemy język przeciętnego Polaka, język zanurzony w codzienności, język ogólny, dobrze znany wszystkim dorosłym Polakom.

Najbardziej specyficzne słownictwo mają teksty prawne – ustawy RP oraz rozporządzenia UE, leksyka tych tekstów w największym stopniu odbiega od „przeciętności” polszczyzny ogólnej, podobieństwo wynosi ok. 10%. Słownictwo najbardziej zbliżone do ogólnego mają czasopisma „Newsweek” oraz „Rzeczpospolita”, a także socjologia – nauka humanistyczna, tu podobieństwo wynosi ok. 60%. Teksty o FE sytuują się w większości w obszarze leksyki trudnej, są jednak nieco łatwiejsze od tekstów prawnych – ustaw i rozporządzeń. Broszury programowe, instrukcje i ulotki (podkorpusy FE) przypominają polszczyznę ogólną w 20%, fakt ten wiążemy ze specjalistyczną terminologią, tzw. eurożargonem. Dużo łatwiejsze od tekstów prawnych i specjalistycznych tekstów funduszowych są emaile urzędników państwowych odpowiadających na pytania dotyczące FE (30% podobieństwa do polszczyzny ogólnej) oraz publikacje promocyjne (podobieństwo 40-procentowe). Teksty naukowe: architektura z urbanistyką, ekonomia z finansami oraz prawo sytuują się pomiędzy czasopismami oraz tekstami o FE (podobieństwo do języka przeciętnego Polaka w ok. 50%). Na wykresie wyraźnie widać hierarchię odmienności słownictwa naukowego: najbardziej specyficzny charakter mają teksty prawne, następnie – ekonomiczne, później – teksty z dziedziny architektury, najmniej specyficznym językiem posługują się autorzy tekstów socjologicznych.

Na tym tle dość słabo wypadają teksty raportów ewaluacyjnych. Mieszczą się pomiędzy łatwiejszymi tekstami o FE (e-maile, publikacje promocyjne) a specjalistycznymi ministerialnymi dokumentami (broszury programowe, instrukcje, ulotki). Teksty naukowe – także posługujące się terminami – bliżej są języka zwykłego Polaka niż raporty. Najbliżej polszczyzny ogólnej znajdują się analizy (K-2), nieco bardziej wyszukany słownictwem posługują się wnioski i rekomendacje (K-3), broszury streszczające (EW – broszury) oraz streszczenia (K-1). Dążność do zwięzłego pisanja, która w przypadku korpusu ewaluacji wiązała się ze zwiększeniem liczby wyrazów trudnych, długich, specjalistycznych, prowadzi do specjalizacji słownika. Streszczenia są zatem trudniejsze od pierwowzoru analiz.

**Podobieństwo leksykalne do Korpusu frekwencyjnego j. pol. (oś pozioma)
i do tabloidów (oś pionowa)**



Zupełnie wyjątkowe miejsce przypadło artykułom prasowym o badaniach ewaluacyjnych (EW – Rzplita i GW). Słownictwo tych tekstów wykazuje zbieżność z polszczyzną ogólną w 50%, jest zatem łatwiejsze od tekstów ekonomicznych i naukowych z dziedziny prawa, zbliża się do słownictwa prasy opiniotwórczej.

Zróznicowanie raportów ewaluacyjnych

W ocenie komunikatywności raportów ewaluacyjnych uwzględniliśmy trzy dodatkowe parametry: typ ewaluacji, rok prowadzenia badań i typ ewaluatora.

Komunikatywność raportów a typ ewaluacji

Zależności między trudnością tekstu a jego mglistością dla przebadanych raportów przedstawia poniższa tabela:

Ewaluacje	n*	LW	LZ	lwt	FOG	S	FOG ₁	FOG ₂
EX ANTE	132	280 673	14 236	63 907	17,3	2,0	17,0	17,6
ON GOING	563	1 125 976	56 128	247 972	17,3	2,0	17,2	17,5
EX POST	27	61 479	2 900	13 872	17,9	1,7	17,2	18,5

* łącznie streszczeń, analiz i wniosków/rekomendacji

Jak widać, raporty EX ANTE i ON GOING mają ten sam średni FOG = 17,3; natomiast współczynnik ten dla ewaluacji EX POST wyszedł nieco wyższy 17,9. Wartości te nie są statystycznie rozróżnialne.

Wniosek: Nie istnieje zależność pomiędzy trudnością tekstu a rodzajem ewaluacji.

Komunikatywność raportów a rok zakończenia badań

Przebadaliśmy teksty raportów również ze względu na rok zakończenia badania. Ponieważ rozmiar próby dla lat 2002, 2003, 2004, 2005 był mały, postanowiliśmy ten okres potraktować łącznie. Ostatecznie wyodrębniliśmy sześć następujących klas tekstów:

- ewaluacje powstałe w latach 2002–2005,
- ewaluacje powstałe w roku 2006,
- ewaluacje powstałe w roku 2007,
- ewaluacje powstałe w roku 2009,
- ewaluacje powstałe w roku 2009,
- ewaluacje powstałe w roku 2010.

Wydaje się, że dane dla poszczególnych lat wskazują na zwiększającą się trudność tekstów. Z roku na rok stopniowo zwiększa się średni poziom trudności. Różnice są niewielkie, ale w 2009 roku zmiana staje się zauważalna (statystycznie istotna). Może to świadczyć o postępującej specjalizacji języka raportów lub o większej dbałości autorów o naukowość języka. Wyjaśnienia tego zjawiska można też szukać w fakcie rokrocznego zwiększania się liczby instytucji naukowych w grupie wykonawców-autorów ewaluacji i zmniejszania się odsetka firm prywatnych wykonujących badania na zlecenie.

WYKONAWCY	FIRMA PRYWATNA	INSTYTUCJA NAUKOWA	INSTYTUCJA RZĄDOWA
2002–2005	24 [88,9%]	2 [7,4%]	1 [3,7%]
2006	47 [87,0%]	6 [11,1%]	1 [1,9%]
2007	54 [85,7%]	8 [12,7%]	1 [1,6%]
2008	111 [76,0%]	30 [20,5%]	5 [3,4%]
2009	91 [79,8%]	19 [16,7%]	4 [3,5%]
2010	9 [100%]	---	---

Hipotezę o zależności trudności raportów od frakcji instytucji naukowych w grupie wykonawców zweryfikujemy poniżej.

Komunikatywność raportów a typ wykonawcy

W korpusie raportów można wyróżnić trzy typy wykonawców badań ewaluacyjnych:

- firmy prywatne – FP;
- instytucje naukowe – IN;
- instytucje rządowe – IR.

Wyniki badań porównawczych przedstawiają się następująco:

WYKONAWCA BADANIA	n*	LW	LZ	LWT	FOG	S	FOG ₁	FOG ₂
FP – firma prywatna	621	1.244.999	62.679	275.440	17,3	2,0	17,1	17,4
IN – instytucja naukowa	95	192.456	9.061	43.427	17,9	2,0	17,5	18,3
IR – instytucja rządowa	12	30.628	1.382	6.828	17,1	2,5	---	---

*łącznie: streszczeń, analiz i rekomendacji

Większość badań przeprowadziły firmy prywatne; średni FOG raportów pisanych przez FP wynosi 17,3. Najmniej badań przeprowadziły instytucje rządowe, FOG tych ewaluacji wynosi 17,1. Mniej więcej 1/8 badań zrealizowali pracownicy instytucji naukowych; średni FOG ewaluacji tworzonych przez naukowców wynosi 17,9.

Wnioski

Teksty pisane przez naukowców są statystycznie trudniejsze od tekstów pisanych przez pracowników firm prywatnych. Różnica nie jest jednak duża, średnie różnią się o 0,6. Językowi twórców ewaluacji blisko jest do naukowego stylu prawniczego (IN) oraz naukowego stylu ekonomicznego (FP). Konkluzja ta jest zbieżna z wynikiem uzyskanym w poprzednim paragrafie. Obserwowany w okresie 2002–2009 wzrost trudności tekstów ewaluacyjnych rzeczywiście mógł być spowodowany zwiększaniem się odsetka instytucji naukowych wśród wykonawców. Nie należy jednak tego ruchu przeceniać, różnice pomiędzy ewaluacjami naukowców i firm prywatnych nie są takie duże (ok. 0,5 w skali FOG), co – biorąc pod uwagę także stosunkowo niewielki przyrost liczby instytucji naukowych (z ok. 5% do ok. 15%) – nie mogło skutkować średnią mglistością tekstu w 2009 roku na poziomie o 0,8 wyższym niż w okresie 2002–2005.

Te subtelności sugerują, że trudność raportów ewaluacyjnych rośnie w czasie nie tylko z powodu wzrastającego odsetka instytucji naukowych w gronie Wykonawców, lecz ogólniejszej tendencji do unaukowiania języka, która musi być żywa także wśród pracowników firm prywatnych. Oznacza to, że utworzył się wzorzec raportów ewaluacyjnych, wzorzec, którego podstawą jest język naukowy.

Rozwlekłość stylu i poprawność językowa

Raporty ewaluacyjne pisane są zwykle językiem poprawnym i oddającym cechy komunikatu naukowego (eksperskiego). Nie znaczy to wcale, że są to teksty łatwe w odbiorze i przystępne. Raczej należą do komunikatów percepcyjnie (w odbiorze linearnym, czytelniczym) trudnych. Wynika to z zawartej w tych tekstach wiedzy o świecie (specjalistycznej, eksperckiej, wymagającej dużych kompetencji odbiorczych) oraz ze sposobu językowego ukształtowania wypowiedzi. Trudność tekstów spowodowana jest m.in. tym, że:

- pisane są one głównie przez ekspertów (specjalistów, naukowców), którzy posługują się zestandaryzowanym stylem naukowym;
- zakres wiedzy przedstawionej w tekstach wpływa na dobór słownictwa (często specjalistycznego, zawierającego liczne terminy i terminologizmy naukowe);
- w wypowiedziach ujawnia się właściwy naukowcom i ekspertom przekaz myślowy zawarty w komentarzu metatekstowym – czyli zbiór dopowiedzeń, uzupełnień, skrótów i skrótowców, licznych odsyłaczy, podpisów itp.;
- przekaz jest abstrakcyjny i w wielu fragmentach dotyczy struktury wyводу naukowego (składnia wyrażająca ciągi przyczynowo-skutkowe, zestawione zdania warunkowe i struktury nakazowo-zakazowe);
- w tekstach pojawiają się liczne struktury językowe rozwlekłe, niekiedy zbudowane według schematu wnioskowania *'idem per idem'*, a tym samym zaburzające spójność wypowiedzi (zarówno ich związki treściowe, jak i formalne).

Taki styl wypowiedzi w żaden sposób nie narusza standardów komunikacji naukowej, której odbiorcami są przedstawiciele wykształconej warstwy Polaków oraz użytkownicy polszczyzny dysponujący specjalistyczną wiedzą naukową. Treść raportów ewaluacyjnych nie może być jednak łatwo popularyzowana, jeśli nie będzie dostosowana do szerszego grona odbiorców. Jednym z czynników ułatwiających lekturę raportów może być przystępny i łatwiejszy w odbiorze styl komunikacji. Dlatego też zespół badawczy przygotował zalecenia językowe (poprawnościowe i stylistyczne) odnoszące się do różnych poziomów wypowiedzi. Rezultatem badań jest zbiór konstrukcji językowych rozwlekłych i niefunkcjonalnie wykorzystanych w analizowanym materiale tekstowym. Na podstawie badań stworzono wykaz struktur językowych trudniejszych oraz form leksykalnych, które można zastąpić słownictwem prostszym w użyciu i ograniczającym nominalne potoki składniowe. Wykaz ten obejmuje:

- ***Słowniczek analizyzmów i pleonazmów***
- ***Listę wyrażen trudnych***

W tym zbiorze (ułożonym alfabetycznie) przygotowaliśmy przykłady form językowych, które uznajemy za komunikacyjnie nieprzejryste oraz utrudniające lekturę. Podajemy przy każdej jednostce leksykalnej warianty słów prostszych i łatwiejszych pod względem zrozumiałości. Hasła w *Słowniczku* zawierają przykłady zdań i dłuższych fraz językowych, które zostały wzbogacone uwagami dotyczącymi ich poprawności.

Najważniejsze ustalenia dotyczące cech językowych raportów ewaluacyjnych

Przejrzystość i przystępność wypowiedzi (a także ich percepcję) utrudniają zwykle struktury stylistyczne nominalne. Są nimi głównie:

- rzeczowniki abstrakcyjne (np.: *ustalenie, ewaluacja, podniesienie czegoś, artykułowanie, specyfika, sfera, transpozycja, kwestia, proces, strategia, konkurencyjność, demarkacja* itp.);
- przymiotniki o dość ogólnym i rozmytym znaczeniu (np.: *specyficzny, silny, indywidualny, konkretny, rozwojowy, innowacyjny, operacyjny, konieczny, szeroki, ścisły, diagnostyczny* itp.);
- struktury adverbialne (np.: *osiągnięcie, zamierzenie, dopasowanie, akceptacja, monitorowanie, przegląd, zastosowanie, funkcjonowanie, zagrożenie, *wsad*);
- imiesłowy przymiotnikowe (np. *osiągnięty, zrównoważony* itp.);
- wyrażenia porównawcze lub rozbudowane przysłówki (np.: *o charakterze, w sposób, w celu, na poziomie, w przestrzeni, w sferze, z uwagi na, czysto jakiś, typu jakiegoś, natury jakiejś, w ramach, na drodze* itp.);
- terminologizmy i neosemantyzmy naukowe (*alokacja, dywersyfikacja, ekstrapolacja, ekstensywny kumulacja* i in.).

Zauważyliśmy ponadto, że nagromadzenie form nominalnych w jednym zdaniu wprowadza monotonię stylistyczną oraz niezamierzony (niepożądany) rym lub humor, np.:

Praca od momentu ogłoszenia konkursu do momentu ogłoszenia zamknięcia terminu zajmuje więcej niż dwa pełne etaty.

Prezentowana ocena ex-ante odwołuje się do analogicznych ocen ex-ante przeprowadzonych w innych państwach, a także do doświadczeń nabytych w trakcie przeprowadzania ocen programów na lata 2000–2006.

Proces ten jednak nie jest z początku szczególnie dynamiczny i osiąga apogeum w kwietniu.

Zawartość informacyjną i merytoryczną tekstów niepotrzebnie przesłaniają liczne wyrażenia metatekstowe, dopowiedzenia, komentarze o tekście – szczególnie jeśli zawierają treści drugorzędne, np.:

Nawet w przypadku braku doświadczenia w tym zakresie można zdaniem eksperta bardzo optymalnie z tego wybrnąć, realizując projekty partnerskie.

Trudny w percepcji styl naukowy w raportach ewaluacyjnych tworzą głównie środki językowe odznaczające się rozwlekłością i zbędną nadwyżką znaczeniową. Są nimi złożone połączenia leksykalne (tzw. analityzmy) oraz wyrażenia redundantne (tzw. pleonazmy i tautologizmy). Zalecamy – jeśli to możliwe i zgodne z kryteriami poprawności językowej – przekształcanie tych konstrukcji w wyrażenia prostsze i znaczeniowo tożsame. Oto wybrane przykłady (wykaz najwłaściwszych polszczyźnie naukowej konstrukcji analitycznych zawarliśmy w broszurze dołączonej do raportu):

*Jednocześnie należy stwierdzić, że większość z tych wskaźników **nie ma bezpośredniego powiązania z systemem wskaźników poszczególnych Programów Operacyjnych**, które powinny być zbudowane w sposób umożliwiający ich pełną operacjonalizację i wykorzystanie w bieżącym monitoringu oraz w trakcie badań ewaluacyjnych już na etapie ewaluacji śródkresowej.*

Dodajmy, że konstrukcje analityczne – właściwe stylowi naukowemu i administracyjnemu – są połączeniami składniowymi zaciemniającymi pierwsze czytelnicze spotkanie z tekstem, gdyż:

- zastępują proste sformułowania czasownikowe;
- zawierają skomplikowane nadwyżki znaczeniowe;
- rozbudowują trudne związki gramatyczne w zdaniu;
- wprowadzają zbędną monotonię oraz niepotrzebne wyliczenia;
- powielają treści (a zarazem znaczenie) prostszych wyrażań.

Zapoznajmy się z kilkoma przykładami form opisowych, które zostały wywiedzione od prostszych (znaczeniowo i formalnie) czasowników, np.: *czерpać radość* (← *radować się*); *czynić przygotowania* (← *przygotować się*).

Cechą raportów ewaluacyjnych – jako tekstów oddających właściwości stylu naukowego – jest również rozwlekłość słowna spowodowana użyciem zwrotów werbalnych ze składnikiem *ulec czemuś; dokonać czegoś; powodować coś; dokonać czegoś; być w stanie*.

Ponadto autorzy raportów często stosują liczne wyrażenia przyimkowe zamiast krótszych (i tożsamyh znaczeniowo) przysłówków: *o charakterze; w sposób; na gruncie; na poziomie; w skali; na polu; z uwzględnieniem czegoś*.

W wielu fragmentach badanych wypowiedzi pojawiają się wyrażenia opisowe, które dublują treść zawartą w znaczeniu innych wyrazów. Te konstrukcje nazywamy pleonazmami (w języku potocznym zwane obrazowo „masłem maślanym”). Najczęściej używane konstrukcje redundantne – wraz z komentarzem poprawnościowym – zawarliśmy w dołączanej do raportu broszurze.

Przejrzystość komunikacyjną zaburzają również niefunkcjonalnie wykorzystane struktury składniowe i środki językowe odpowiedzialne za spójność wypowiedzi. Aby uprościć budowę wypowiedzi, zalecamy:

- rozbijanie wypowiedzi pojedynczych rozwiniętych oraz wielokrotnie złożonych na jednostki prostsze, jak np. zdanie pojedyncze zawierające 33 składniki:

Następne etapy prac na rzecz pomocy w wykorzystaniu funduszy dotyczyć powinny monitorowania i wstępnej oceny efektów działalności w ramach poszczególnych programów wraz z uwzględnieniem ich wzajemnej komplementarności oraz określenia potrzeb w zakresie wprowadzania zmian w Planie łącznie z uaktualnianiem zasad stosowanych kryteriów dostępu.

- ograniczenie powtarzających się dopowiedzi oraz zapisów nawiasowych lub zastępowanie ich innymi rozwiązaniami interpunkcyjnymi (np. jednostkami składniowymi oddzielanymi myślnikiem), np.:

*Wydaje się ważne, aby monitoring realizacji program objął, **poza wskazanymi wielkościami**, także poziom nakładów inwestycyjnych ogółem, w tym na jednego pracującego, **lub/i też** stopień absorpcji funduszy UE na poszczególne priorytety i poszczególne lata.*

- skracanie wyrażań porównawczych, np.:

Z uwagi na liczbę działań, które były realizowane na obszarach wiejskich, dokonano ich podziału ze względu na kluczowy obszar zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

- ograniczenie powtarzających się zaimków anaforycznych, partykuł wzmacniających ton wypowiedzi oraz wyrazów metatekstowych i innych tożsamych znaczeniowo fragmentów tekstu, np.:

*Problem ten, który **obecnie nie jest już aktualny** w odniesieniu do PWW, **może znowu nabrać aktualności** w odniesieniu do PO KL.*

- zastępowanie złożonych orzeczeń imiennych zawierających komponent *wydaje się czymś//jakiś; okazuje się czymś//jakimś* lub orzeczeń typu *należy do, zawiera coś, zawiera się w czymś, składa się, mieć (ma) coś* konstrukcjami imiennymi opartymi na schemacie: 'x jest y; x – to y';
- używanie zdań mających prosty szyk: PODMIOT + ORZECZENIE – zamiast szyku przestawnego, np.:

Na szczelbu regionalnym weryfikacji poddana zostanie [grupa orzeczenia] + spójność ocenianego Programu [grupa podmiotu]// Spójność czegoś ... + ...zostanie poddana weryfikacji...

Struktura raportów

Efekty badań ewaluacyjnych można przedstawić za pomocą różnych środków, np. referatu czy prezentacji multimedialnej. Zazwyczaj jednak końcowym etapem badania jest pisemny raport ewaluacyjny. Tak też jest w przypadku większości analiz przeprowadzonych na potrzeby ministerstwa. Czy można mówić o jakiejś stałej, zalecanej strukturze raportu ewaluacyjnego? Różnorodność przedmiotów badań, procedur analitycznych czy wreszcie preferencji autorów i odbiorców wymusza różne struktury raportów.

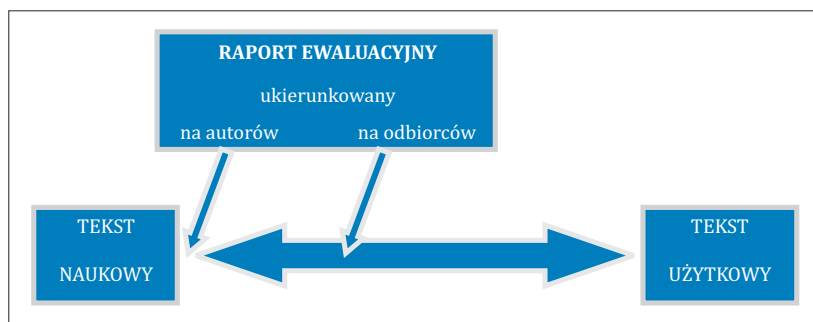
Wydaje się jednak, że niezależnie od powyższych zmiennych można wyznaczyć pewien wzorec kompozycyjny tego typu tekstu. Jego struktura minimalna jest zgodna ze strukturą większości przekazów – składa się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia. Natomiast bazowy schemat raportu zawiera większą liczbę segmentów. Nie wszystkie z nich będą obligatoryjne w każdym raporcie, również ich kolejność może ulegać zmianie. Można nawet założyć, że uporządkowanie poszczególnych elementów będzie wynikać wprost ze sposobu myślenia o samym procesie badawczym.

Czym jest procedura ewaluacyjna? Z jednej strony jest to procedura naukowa. Raport ewaluacyjny jest zatem typem sprawozdania z badań naukowych ze wszystkimi tego faktu konsekwencjami (np. z koniecznością postawienia pytań badawczych, opisu zastosowanej metodologii itp.). Z drugiej strony zaś ewaluacja przeprowadzana jest w konkretnym celu – by usprawnić działanie jakiegoś

procesu. Tutaj istotniejsze jest wskazanie słabych i mocnych stron przedmiotu badań, mniej istotny zaś jest szczegółowy opis procedur, które umożliwiły wyciągnięcie wniosków. Stąd dwie główne (wzorcowe) odmiany analizowanych raportów ewaluacyjnych można określić jako:

- *ukierunkowaną na autorów badania (i samo badanie)* oraz
- *ukierunkowaną na odbiorców (i wyniki badania)*.

Pierwszej z nich bliżej będzie do struktury tekstu naukowego, drugiej – do konwencji tekstu użytkowego (np. popularnego poradnika).



Po analizie 250 losowo wybranych raportów okazało się, że mimo różnorodności poszczególnych tekstów pisemny raport ewaluacyjny, jako pewien typ tekstu, można wyrazić za pomocą skondensowanego schematu.

Punktem wyjścia jest struktura najbardziej zbliżona do raportu (artykułu) naukowego:

[Streszczenie wykonawcze →] Wstęp → Przedmiot badań → Metodologia badań → Analiza/ Wyniki → Wnioski → [Rekomendacje →] Bibliografia → Załączniki.

Nawiasy oznaczają elementy, które są charakterystyczne wyłącznie dla raportu ewaluacyjnego (streszczenie wykonawcze oraz rekomendacje). Jakkolwiek są one obligatoryjne, nie pojawiły się (podobnie jak każdy z pozostałych elementów) we wszystkich analizowanych tekstach. Taka struktura raportu odwzorowuje kolejne kroki badawcze:

- dla problemu związanego z jakimś zagadnieniem (Wstęp)
- formułujemy pytania (Przedmiot badań),
- wybieramy procedurę umożliwiającą znalezienie odpowiedzi (Metodologia), stosujemy ją na wybranym materiale (Analiza),
- wyciągamy wnioski (Wnioski),
- dzięki którym możemy sformułować rozwiązanie problemu (Rekomendacje).

Jak widać, opisana struktura tekstu powiela tok rozumowania i postępowania autorów przeprowadzających badanie. Autorzy analizowanych raportów modyfikują jednak w różny sposób ten podstawowy układ. Do najistotniejszych zaobserwowanych zmian należą:

- **Pominięcie obszernego opisu przedmiotu badań.** Kwestia ta zwykle omówiona jest skrótowo (najczęściej wraz z celami, metodologią itp.) we wstępie całego raportu.
- **Pominięcie obszernego opisu zastosowanej metodologii.** W wariancie najbliższym tekstowi czysto naukowemu dyskutowana jest cała metodologia przeprowadzonego badania wraz z założonymi oraz wynikłymi w toku analiz ograniczeniami. W wersjach bliższych poradnikowi przedstawione są jedynie najistotniejsze kwestie metodologiczne (często w ramach wstępu). W wariantach zwróconych najmocniej w stronę odbiorcy omawia się jedynie zarys metodologii, podczas gdy szczegółowe jej omówienie zawierają dopiero załączniki.
- **Przesunięcie wniosków i rekomendacji (lub wyłącznie rekomendacji) na początek raportu.** Jest to najistotniejsza zmiana z punktu widzenia założonej funkcji raportu. Niezależnie od istnienia streszczenia wykonawczego taki układ elementów w największym stopniu uwzględnia oczekiwania odbiorców: w pierwszej kolejności mogą się oni zapoznać z najistotniejszą z ich punktu widzenia częścią raportu.

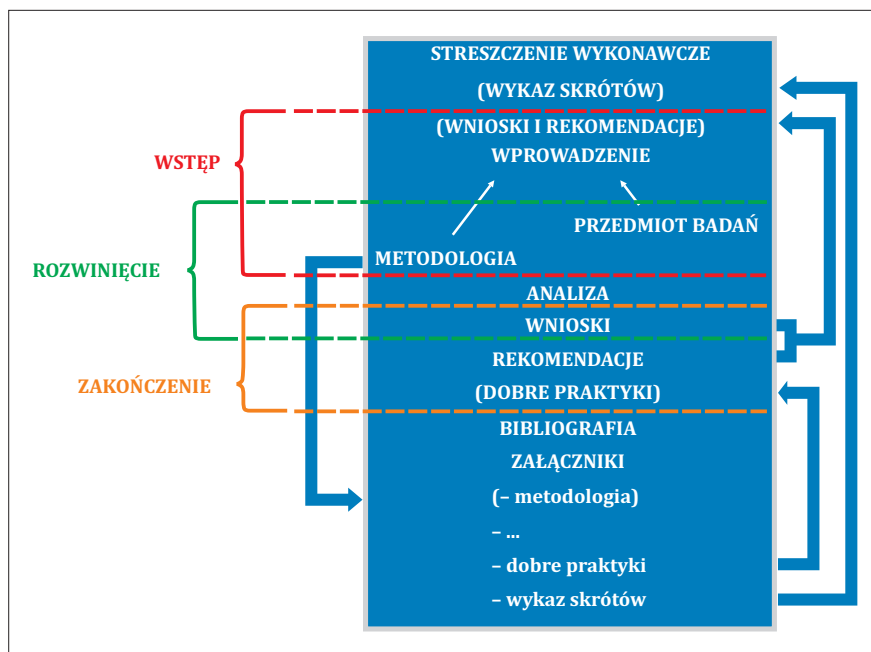
Dwa kolejne elementy nie są obligatoryjne, jednak ich przesunięcie z części załącznikowej w obręb właściwej treści raportu realizuje tę samą funkcję, co wymienione powyżej operacje na elementach obowiązkowych:

- **Umieszczenie „dobrych praktyk” w tekście głównym raportu.** Przykłady realnych działań są bliższe codziennemu doświadczeniu niż abstrakcyjność charakterystyczna dla tekstów stricte naukowych. Z tego względu włączenie *dobrych praktyk* w obręb głównego raportu sprawia, że w większym stopniu uwzględnia on potrzeby niewyspecjalizowanego czytelnika.
- **Umieszczenie wykazu skrótów w początkowej części raportu.** Zmiana lokalizacji tego elementu wskazuje zakładany typ odbioru raportu. Jeśli zaczyna się on od wyjaśnienia stosowanych dalej skrótów, autorzy ułatwiają jego odbiór niewyspecjalizowanemu czytelnikowi. I odwrotnie, umieszczając wykaz w załącznikach, autorzy przewidują, że adresat zna większość stosowanych skrótów, więc sięgnie do wykazu jedynie w wyjątkowych przypadkach.

O ile modelem wyjściowym jest struktura tekstu naukowego, każda z oznaczonych na poniższym wykresie strzałkami modyfikacji w mniejszym lub większym stopniu kieruje raport w stronę tekstu użytkowego:

ZMIANA	TEKST NAUKOWY		TEKST UŻYTKOWY
1 (przedmiot badań)	rozbudowany	→	skrótowy
2 (metodologia)	zorientowany na metodę	→	zorientowany na rezultat
3 (wnioski i rekomendacje)	(chrono)logiczny	→	efektywny
4 (dobre praktyki)	abstrakcyjny	→	konkretny
5 (wykaz skrótów)	specjalistyczny	→	niespecjalistyczny

Podsumowując, dynamiczny model struktury raportu ewaluacyjnego przedstawić w sposób następujący:



Jak widać, w zależności od przyjętego modelu ogólnego, zmienia się także zawartość podstawowych komponentów (wstępu, rozwinięcia i zakończenia) tekstu raportu:

	MINIMALNY	MAKSYMALNY
	STRESZCZENIE WYKONAWCZE	STRESZCZENIE WYKONAWCZE
Wstęp	wprowadzenie	wnioski rekomendacje rozbudowane wprowadzenie
Rozwinięcie	analiza	opis przedmiotu badań szczegółowy opis metodologii analiza wnioski
Zakończenie	rekomendacje	wnioski rekomendacje dobre praktyki

Wskazany powyżej zakres zawartości poszczególnych komponentów wyznacza ekstrema, między którymi znajduje się zawartość badanych raportów. Jednocześnie zawartość danego komponentu pojedynczego raportu zależy od zawartości pozostałych jego komponentów.

Wyniki analizy streszczeń i broszur streszczających

Streszczenia i broszury streszczające pełnią w procesie ewaluacji bardzo ważną funkcję. Zawierają one jasną, zwięzłą i precyzyjną relację z badań ewaluacyjnych, a jednocześnie stanowią informacyj-

na esencję samego raportu. Tę strategiczną funkcję streszczenia raportu potwierdza przegląd literatury na temat badań ewaluacyjnych. W większości opracowań i poradników znajdziemy zasady tworzenia skutecznych streszczeń. Z tego właśnie powodu wyniki naszych badań empirycznych powinniśmy porównać z idealnym (zalecanym przez ekspertów) modelem streszczenia.

Idealne streszczenie

W literaturze na temat raportów ewaluacyjnych mówi się o dwóch odrębnych gatunkach streszczających. Pierwszy to tradycyjne STRESZCZENIE, drugi zaś – EXECUTIVE SUMMARY. Oba gatunki różnią się zarówno strukturą, jak i funkcją.

Zwykle streszczenie jest wiernym odzwierciedleniem formy i treści tekstu bazowego, natomiast executive summary to „streszczenie wykonawcze”, czyli tekst adresowany do odbiorców o bardzo wysokim statusie w hierarchii władzy czy zarządzania (twórcy opinii, decydenci, kadra zarządzająca, zarządy firm i instytucji itp.).

Warto podkreślić, że **w raportach ewaluacyjnych zamieszczać można wyłącznie streszczenia wykonawcze – executive summary. Streszczenie tradycyjne nie nadaje się do szybkiego informowania decydentów o wynikach badań.**

Poniżej przedstawiamy najważniejsze cechy executive summary oraz zalecaną przez ekspertów strukturę takiego streszczenia:

EXECUTIVE SUMMARY (ExS) – ZALECANY WZORZEC	
CECHY	KOMPOZYCJA
<p>Odbiorcy ExS to decydenci (politycy, urzędnicy), twórcy opinii (dziennikarze), naukowcy itp.</p> <p>Lektura ExS ma zastąpić lekturę całego raportu (większość decydentów go po prostu nie przeczyta).</p> <p>Rozmiar ExS – maks. 10% raportu</p> <p>Styl – prosty język</p> <p>Koncentracja na wnioskach i rekomendacjach</p> <p>Metodologia – unikać lub opisywać krótko (maks. 1 akapit)</p> <p>Brak przypisów</p> <p>Używać nagłówków</p> <p>Używać list i wypunktowań</p> <p>Unikać wykresów, schematów, map itp.</p> <p>ExS może łączyć kilka dokumentów</p> <p>Obowiązkowe są odsyłacze do wnętrza raportu (podawanie numerów stron)</p> <p>Warto stosować wyróżnienia w tekście (kolor, pogrubienie, podkreślenie)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>Wstęp</u>* (cel badań, temat, przedmiot itp.) 2. Metodologia (bardzo krótko) 3. <u>Główna myśl</u> (teza) wynikająca z badań 4. <u>Wyniki</u>: pytanie 1 wynik str. pytanie 2 wynik str. pytanie 3 wynik str. 4. <u>Wnioski</u> (tylko najważniejsze + numery stron) 5. <u>Rekomendacje</u> (tylko najważniejsze + numery stron) <p>*podkreślenie – elementy obowiązkowe</p>

Jak widać, executive summary jest bardzo precyzyjnym i pełniącym ważną funkcję gatunkiem. Zawsze powinno rozpoczynać raport (jeszcze przed spisem treści!). Autorzy raportów – o ile to możliwe – powinni też przygotowywać takie streszczenie w formie osobnej broszury czy ulotki. Poza wykorzystaniem odpowiedniej – skutecznie oddziałującej – kompozycji autorzy executive summary powinni dodatkowo opanować technikę pisania prostym językiem. Znaczne uproszczenie języka jest powszechnie stawianym wymogiem.

Stan faktyczny

Szczegółowa analiza streszczeń pokazuje, że jest to najsłabszy punkt polskich raportów. Okazuje się bowiem, że w bazie ministerialnej istnieją raporty pozbawione streszczeń. Zaskakująca jest też niewielka liczba broszur streszczających – na 411 raportów przygotowano ich tylko 10.

Najważniejszy wniosek dotyczy jednak jakości polskich streszczeń. Większość z nich (są nieliczne wyjątki) to zwykle streszczenie przedstawiające zawartość raportu, a nie executive summary rozumiane jako teksty, których celem jest przełożenie wyników badań na konkretne działania.

Wyjątkiem od tej reguły są niektóre raporty, a przede wszystkim – wszystkie broszury streszczające. Ich autorzy mieli wysoką świadomość gatunkową, a przygotowane przez nich teksty spełniają większość wymagań stawianych „streszczeniom wykonawczym”. Atutem broszur streszczających jest stabilna – stała struktura. Wszystkie one realizowały następujący schemat kompozycyjny (w nawiasach – elementy fakultatywne):

WSTĘP	[METODOLOGIA]	[WYNIKI]	KLUCZOWE WNIOSKI	REKOMENDACJE
-------	---------------	----------	------------------	--------------

Jedynym mankamentem broszur streszczających jest brak świadomego upraszczania języka. Wszystkie broszury i streszczenia pisane były na tym samym poziomie trudności co naukowe analizy.

Poniżej przedstawiamy wyniki szczegółowych obserwacji korpusu streszczeń i broszur streszczających. Najistotniejsze strategie przyjmowane przez autorów to:

[+ oznacza cechę pozytywną; – oznacza cechę negatywną]

- Streszczanie raportu, a nie tworzenie executive summary [-]
- Unikanie list wypunktowanych w streszczeniach [-] – w broszurach jest ich bardzo dużo [+]
- Nieużywanie nagłówków (śródtytułów) [-]
- Koncentrowanie się na zaleceniach, przy czym najczęściej zbiory zaleceń są zbyt rozbudowane (nawet do 35) [-]
- Unikanie opisu metodologii [+]
- Utożsamianie ewaluacji z oceną – koncentracja na ocenie projektu, jego efektów itp. [-]
- Umieszczanie wszystkich wniosków i rekomendacji w streszczeniu w ciągłym tekście [-]
- Rzadkie stosowanie wyróżnień czcionki [-]
- Przedstawianie w całym streszczeniu układu raportu (omawianie poszczególnych rozdziałów) [-]
- Zbyt wielka skrótowość i syntetyczność (najważniejsze wnioski i rekomendacje w jednym zdaniu) [-]
- Koncentracja na problemach (wnioskach negatywnych) [+]
- Infografika w broszurach streszczających [+]

- Dobra segmentacja broszur (ze śródtytułami) [+]
- Częste wyliczenia w broszurach [+]
- FOG streszczeń – 17,5, średnia długość zdań – 20,2
- FOG broszur – 16,8, średnia długość zdań – 19,3 (różnice nieistotne statystycznie)
- W streszczeniu jest najwyższy w całym raporcie wskaźnik trudnych wyrazów

Zalecenia

Ponieważ sposób streszczania raportów budzi poważne wątpliwości, należy skoncentrować się na upowszechnianiu zasad tworzenia executive summary i podnoszeniu kompetencji ewaluatorów w tym zakresie. Najskuteczniejsze będą następujące działania:

- opracowanie standardu executive summary;
- publikacja poradników o zasadach tworzenia executive summary (mogą to być np. broszury);
- wprowadzenie zasad tworzenia executive summary do programów edukacyjnych dla ewaluatorów (warsztaty, szkolenia, wykłady);
- wymaganie od wykonawców badań streszczeń zgodnych z opracowanym standardem.

Wyniki analizy wniosków i rekomendacji

Autorzy poradników na temat zasad redagowania raportów jednogłośnie uznają WNIOSKI i REKOMENDACJE za obligatoryjną i strategiczną część raportu. Dyskusje budzi jedynie lokalizacja owych komponentów w raporcie.

Opisując istotę wniosków i rekomendacji, eksperci przyjmują rozbudowany model logiczny oparty na wynikaniu, to znaczy: rekomendacje wynikają z wniosków, wnioski z wyników, wyniki z pytań badawczych. Opisana tu relacja jest koniecznym warunkiem prowadzenia badań ewaluacyjnych, warunkiem zapewniającym tym badaniom wiarygodność, powtarzalność, systematyczność i falsyfikowalność. Model taki wyklucza różnego typu nadużycia, np. rekomendacje nieosadzone w konkretnym wniosku lub wnioski bez pokrycia w pytaniach badawczych. Schematycznie można to przedstawić w sposób następujący:

PYTANIA BADAWCZE	WYNIKI BADAN	WNIOSKI	REKOMENDACJE
------------------	--------------	---------	--------------

Tendencje ogólne

Analiza korpusu dostarczonych raportów pozwoliła wyróżnić trzy ogólne tendencje. Przedstawiamy je poniżej z krótkim omówieniem:

TENDENCJA 1.

Autorzy wszystkich raportów łączą wnioski i rekomendacje w jednym rozdziale.

Strategia ta jest dyskusyjna. Z jednej strony rozwiązanie to wyraźnie pokazuje związek każdej rekomendacji z konkretnym wnioskiem. Z drugiej jednak strony połączenie obu kategorii „ukrywa” wnioski i nie pozwala z nimi dyskutować, ponieważ uwaga czytelnika przeniesiona zostaje na zalecenia dotyczące konkretnych i ważnych działań.

Ostatecznie łączenie wniosków i rekomendacji w jednym rozdziale oceniamy negatywnie. Argumentów znajdujemy kilka:

- badania ewaluacyjne to badania naukowe, a te – zgodnie z wymogami naukowości – kończą się przedstawieniem wniosków do dyskusji;
- rekomendacje nie są kategorią naukową, tylko interpretacyjną – połączenie „miękkich” rekomendacji z „twardymi” wnioskami osłabia status tych ostatnich;
- często ewaluatorzy są specjalistami w wąskim zakresie badawczym, a rekomendacje obejmują różne konteksty nienaukowe, np. administracyjny, polityczny czy ekonomiczny;
- rekomendacje muszą być poddane szczegółowej analizie (np. ze względu na potencjał i koszty) – w raporcie powinny mieć zatem status propozycji, a nie zbioru pewników.

W świetle powyższej argumentacji proponujemy:

- **po pierwsze** – wprowadzenie zasady wyodrębniania rekomendacji w osobnym rozdziale,
- **po drugie** – wprowadzenie konieczności opracowywania przez ewaluatorów syntetycznej tabeli (tzw. mapy drogowej badań; zob. niżej) łączącej pytania badawcze z wynikami badań, wnioskami i rekomendacjami,
- **po trzecie** – wprowadzenie zasady konsultowania (negocjowania) proponowanych rekomendacji ze stroną zamawiającą badania jeszcze przed przedstawieniem końcowej wersji raportu.

TENDENCJA 2.

Wnioski i rekomendacje powtarzane są w jednym raporcie wielokrotnie.

Badania korpusu wniosków i rekomendacji pokazują, że kategorie te pojawiają się w raporcie kilkukrotnie. Można je znaleźć:

- w streszczeniu,
- w zasadniczej części raportu poświęconej analizie wyników,
- wreszcie w osobnym rozdziale (zwykle „Wnioski i rekomendacje”)
- w formie tabeli – w aneksie.

Generalnie – strategię tę oceniamy pozytywnie. Redundancja ważnych informacji zapewnia lepsze ich utrwalenie. Warto jednak wprowadzić kilka zmian pozwalających skuteczniej komunikować rezultaty badań. Sugerujemy przede wszystkim:

- w executive summary ograniczenie liczby wniosków i rekomendacji do kilku (najważniejszych) oraz wprowadzenie standardu łącznego opisywania ich w formie zwężonej listy (wypunktowanej).

- omówienie wyników badań – ograniczenie analizy wyników do wniosków i usunięcie ze środka raportów zaleceń, sugestii i rekomendacji dotyczących działań naprawczych lub dobrych praktyk.
- wprowadzenie konieczności rozdzielenia wniosków od rekomendacji i umieszczania ich w osobnych rozdziałach (zob. wyżej).
- wprowadzenie konieczności opracowywania tzw. mapy drogowej ewaluacji, tzn. syntetycznego, tabelarycznego przedstawienia całego procesu badawczego – od opracowywania zestawu pytań badawczych do interpretacji wyników i formułowania zaleceń (zob. niżej).

Kilka kwestii z przedstawionych zaleceń omówimy w kolejnym podrozdziale.

TENDENCJA 3.

Brak ustalonej pozycji rekomendacji w raporcie (przeważa lokalizacja na końcu).

W zebranym korpusie uwidoczniły się dwa warianty kompozycyjne. W pierwszym – autorzy umieszczają rekomendacje razem z wnioskami na końcu raportu (przed aneksem), w drugim – rekomendacje umieszczane są na początku (zwykle po wprowadzeniu).

Obserwacja ta jest zgodna z zaleceniami ekspertów, którzy zgodnie przyjmują, że układ raportu zależy od typu badań ewaluacyjnych, a w tym szczególnym wypadku – od zakładanego odbiorcy.

Jeśli przedmiotem ewaluacji jest trwający proces, a odbiorcami raportu decydenci, autorzy raportów powinni decydować się na umieszczenie rekomendacji na początku, ograniczenie opisu metodologii do niezbędnego minimum (we wstępie) i przeniesienie szczegółów metodologicznych do aneksu. Strategia ta wynika z konieczności szybkiego zapoznania wszystkich zainteresowanych ze znalezionymi problemami i propozycjami działań naprawczych. Raport z takich badań jest zawsze podporządkowany funkcji pragmatycznej – ma po prostu skutecznie (szybko i bezdyskusyjnie) wpłynąć na postawy odbiorców, nakłaniając ich do podjęcia konkretnych działań.

Jeśli zaś przedmiotem ewaluacji są efekty procesów (np. programów), wówczas liczy się bardziej wiarygodność zastosowanych narzędzi badawczych. Raport z takich badań jest podporządkowany funkcji poznawczej, a jego autorzy muszą prowadzić odbiorców przez cały proces badawczy chronologicznie – od planowania, konstruowania pytań, wyboru narzędzi do opracowywania wniosków i rekomendacji oraz dyskusowania ograniczeń zastosowanych metod. W tym drugim ujęciu na początku raportu pojawi się rozbudowany opis metodologii i procedury analitycznej, a wnioski i rekomendacje znajdują się na końcu dokumentu.

Jak przedstawiać wnioski

Uproszczenie języka wniosków. Badania ilościowe korpusu wniosków i rekomendacji pokazują, że autorzy nie przestrzegają zasady uproszczenia języka w tej części raportu. Wszystkie parametry obrazujące przystępność i trudność tekstu pozostają w tym miejscu na stałym – wysokim – poziomie. Zmiana tego stylu pisania jest pierwszym elementem potrzebnym do skuteczniejszego upowszechniania wyników ewaluacji (najważniejsze techniki „prostego języka” znaleźć można w poradniku „Jak pisać o Funduszach Europejskich”).

Logiczna struktura wnioskowania. Badania sposobu przedstawiania wniosków pokazują z kolei, że autorzy raportów nie posługują się ujednoliconymi formułami opisu. Akapity przedstawiające wnioski są zwykle rozwlekłe, pełnie spontanicznej argumentacji, co sprawia, że fragmenty te stają się niejako powtórzeniem z części analitycznej raportu. W tej kwestii zalecalibyśmy możliwie szeroką formułę przedstawiania wniosków, którą można zastosować zarówno na poziomie pojedynczego zdania, jak i całego akapitu:

ZAKRES BADANIA	Co jest badane? (np. konkretne działanie, program, instytucja, grupa beneficjentów)
KRYTERIUM	Którego z kryteriów ewaluacyjnych dotyczy ten przykład? (trafność, efektywność itp.)
PYTANIE BADAWCZE	Przedstawione na początku raportu pytanie lub hipoteza
WYNIK	Odpowiedź na pytanie – efekt zastosowania metod ilościowych lub jakościowych
WNIOSEK	Interpretacja wyniku; może zawierać wartościowanie

Oczywiście, powyższy schemat logiczny jest tylko uogólnionym modelem. Oznacza to, że nie zawsze autorzy raportów będą się nim mogli posługiwać. Stopień aktualizacji tej struktury zależy od przyjętych przez nich metod.

Jak przedstawiać rekomendacje

Badania zebranych rekomendacji – podobnie jak w wypadku wniosków – pokazują, że autorzy raportów nie wypracowali jednorodnych formuł wyrażania zaleceń. W większości raportów dominuje struktura minimalna:

Z POWODU X	KTOŚ	REKOMENDUJE	ZROBIENIE CZEGOŚ
			ABY ZROBIĆ COŚ

Warto przy tym dodać kilka obserwacji szczegółowych:

- w pozycji POWÓD pojawiają się najczęściej rozbudowane fragmenty tekstu,
- w raportach zwykle brakuje informacji KOMU autorzy rekomendują dane działania,
- w pozycji ostatniej pojawia się zawsze nazwa działania (czynności),
- w opisie rekomendacji brakuje bardzo często wielu innych informacji, np. o czasie i efektach proponowanych działań,
- rekomendowane przez ewaluatorów działania mają najczęściej charakter naprawczy, to znaczy wynikają z odkrytego przez badaczy problemu; stosunkowo często pojawiają się jednak rekomendacje negatywne, to znaczy nakazy zaprzestania jakichś działań czy procedur,
- dość często autorzy w strukturę rekomendacji wpisują kategorię EFEKTU rekomendacji; ukażanie stanów pożądanых pełni funkcję perswazyjną – to dodatkowe wzmocnienie siły rekomendacji,
- bardzo często autorzy wskazują też rangę rekomendacji – zazwyczaj posługują się przy tym skalą trójstopniową: ważność wysoka/średnia/niska,

- autorzy używają najczęściej czasownika rekomendować; często pojawiają się inne czasowniki (np. należy, warto, trzeba, sugerować itp.); pamiętajmy, że ich obecność wzmacnia (należy) lub osłabia (warto) rangę rekomendacji.

Wydaje się, że wydzielenie osobnego rozdziału poświęconego rekomendacjom (i oddzielenie ich od wniosków) znacznie uporządkuje strukturę wyrażania zaleceń. Przede wszystkim autorzy nie będą już musieli wracać do początku procesu badawczego i podawać po raz kolejny założeń, pytań i odpowiedzi na pytania (zrobią to w rozdziale „Wnioski”). Dzięki temu będą mogli skoncentrować się lepiej na formie rekomendacji i wstępnej analizie jej potencjału. Kluczowe jest tu zwłaszcza podanie dodatkowych informacji o:

- adresacie rekomendacji,
- czasie, w jakim należy przeprowadzać zmiany,
- możliwych efektach itp.

Ostatecznie proponujemy następującą formułę rekomendacji:

WNIOSEK	Przywołanie konkretnego wniosku badawczego
REKOMENDOWAĆ	Czasownik <i>rekomendować</i> lub inny czasownik nazywający akt porady, np.: <i>zalecać, sugerować, należy, warto</i> itp.
KOMU	Konkretny podmiot, który ma rozpocząć działania
DZIAŁANIE	Wskazanie typu czynności lub konkretnej procedury
W JAKIM CZASIE	Określenie czasu rozpoczęcia działania lub okresu jego trwania
CO SIĘ ZMIENI?	Opis efektu – możliwej zmiany aktualnej sytuacji
WAŻNOŚĆ	Wysoka, średnia lub niska

Mapa drogowa ewaluacji

Na zakończenie warto wspomnieć o elemencie, który w zebranym korpusie pojawiał się stosunkowo rzadko. Chodzi o możliwie szczegółową tabelkę, w której ewaluatorzy opisują poszczególne kroki badawcze – od ustalenia zakresu badań, poprzez określenie pytania, szukanie odpowiedzi, interpretację wyników – aż do rekomendowania konkretnych działań. Takie zestawienie zwykle określa się mianem „mapy drogowej”, ponieważ dane te prowadzą zainteresowanego wszystkimi szczegółami odbiorcę od początku do końca ewaluacji.

W naszych badaniach taka mapa drogowa składałaby się z dwóch zaproponowanych wyżej formuł: modelu wnioskowania i modelu opisywania rekomendacji. Autorzy – ewaluatorzy powinni takie tabele włączać każdorazowo do aneksów. Przypomnijmy strukturę takiej mapy drogowej:

zakres badania → kryterium ewaluacji → pytanie badawcze → wynik (odpowiedź na pytanie) → wniosek → rekomendacja → wykonawca działania (adresat rekomendacji) — rodzaj działania → czas działania → efekt działania → ważność rekomendacji.

Wnioski

W zakresie przystępności i trudności języka

- Raporty ewaluacyjne pisane są językiem jednorodnym pod względem komunikatywności (przystępności i trudności).
- W badanym korpusie nie wystąpił efekt uproszczenia języka w streszczeniach i we wnioskach/rekomendacjach oraz w broszurach streszczających. Zjawisko to oceniamy negatywnie.
- Indeks mglistości tekstu (FOG) dla całego korpusu raportów wynosi ok. 17 pkt (lat edukacji). Oznacza to, że modelowy odbiorca (wpisany przez nadawcę w tekst) jest absolwentem uczelni wyższej (studiów magisterskich).
- Język raportów jest nieco trudniejszy od języka tekstów o FE (FOG = 15, poziom licencjatu) i dużo trudniejszy od polszczyzny ogólnej (FOG od 8 do 13 – poziom szkoły średniej).
- Znacznie łatwiejszy od języka raportów i broszur jest styl artykułów prasowych o ewaluacji. Wynika z tego, że dziennikarze – w przeciwieństwie do ewaluatorów – potrafią dostosować swój język do kompetencji odbiorców (FOG tekstów prasowych o ewaluacji – ok. 12).
- Długość przeciętnego zdania raportów i broszur można porównać do długości zdań w tekstach naukowych. Dziennikarze piszący o ewaluacji używają zdań krótszych – typowych dla prasy codziennej.
- Udział wyrazów trudnych w słownictwie raportów i broszur jest wyższy od ich udziału w tekstach naukowych. Cecha ta występuje także w języku tekstów o FE, co świadczy o znacznej trudności całego eurożargonu (języka UE).
- Język raportów ewaluacyjnych jest najbardziej podobny do tekstów naukowych (długość zdania) i prawnych (nasycenie trudną leksyką). Ten fakt potwierdzają wyniki analizy podobieństwa leksykalnego.

W zakresie rozwlekłości stylu i poprawności językowej

- Formy językowe i frazy utrudniające percepcję i rozumienie tekstu:
 - Przewaga rozbudowanych konstrukcji nominalnych nad krótszymi frazami składniowymi.
 - Rozbudowane połączenia leksykalne zamiast wyrazów nazywających proste treści (np. *nawet w przypadku braku doświadczenia w tym zakresie* ← *przy braku doświadczenia w tym/ktoś nie ma doświadczenia w czymś*).
 - Nadmierna liczba analityzmów w jednym zdaniu pojedynczym.
 - Wysoka frekwencja wyrażen osłabiających ważność i pewność stwierdzeń (np. *to się wydaje czymś, coś wydaje się być czymś, coś okazuje się jakieś* – zamiast konkretnych sformułowań typu *coś jest/nie jest czymś*).
 - Używanie abstrakcyjnych (metaforycznych) wyrażen zamiast słownictwa konkretnego (*w okresie czasu* ← *w czasie; na przestrzeni czegoś* ← *w czymś*).
 - Formy bezosobowe w trybie warunkowym typu *należałoby się zastanowić, czy autorzy nie powinni by...* zamiast doraźnych zaleceń jak np. *autorzy analiz powinni...*
 - Powtarzanie tych samych stwierdzeń za pomocą struktur 'to samo przez to samo', np.: *w efekcie czegoś należałoby zakończyć... //efektem czegoś będzie...//należy zakończyć coś*.
 - Zbędna metaforyzacja wyrażen określających jakość, ilość, przestrzeń i czas (np. *coś szczególnie dynamicznego osiąga apogeum gdzieś, kiedyś*).

- Przewaga skrótów i skrótowców w tekście narracji naukowej zamiast przypisów pod tekstem.

W zakresie realizacji gatunkowego wzorca raportu

- Raporty ewaluacyjne realizują dwie podstawowe odmiany kompozycyjne. Pierwsza – zbliża się do modelu raportu ściśle naukowego, druga – do wzorca tekstu użytkowego.
- Odmianą prymarną jest wersja naukowa – wersja użytkowa powstaje w efekcie transformacji struktury wyjściowej.
- Autorzy badanych raportów wykorzystują pięć głównych zmian kompozycyjnych: (1) skrócenie raportu przez pominięcie opisu przedmiotu badań, (2) zminimalizowanie opisu metodologii, (3) przesunięcie na początek wniosków i rekomendacji, (4) dodanie „dobrych praktyk”, (5) wprowadzeniu dodatkowych wyjaśnień terminologicznych.
- Badane raporty ewaluacyjne najczęściej nie zawierają streszczeń wykonawczych (executive summary), tylko tradycyjne streszczenia odwzorowujące zawartość raportu.
- Broszury streszczające dobrze realizują konwencję streszczenia wykonawczego (executive summary). Na 411 raportów było ich 10.
- Zazwyczaj autorzy raportów łączą wnioski i rekomendacje w jednym rozdziale. Zjawisko to oceniamy negatywnie.
- Autorzy raportów nadmiernie koncentrują swoją uwagę na rekomendacjach. Osłabia to rangę wniosków, które są najistotniejszą kategorią w badaniach naukowych.
- Formuły wniosków i rekomendacji są niejednorodne i nadmiernie zróżnicowane. Z badanych raportów nie da się odtworzyć jednoznacznego schematu wnioskowania i rekomendowania.

Bibliografia

- Alkin M.C., 2011, *Evaluation Essentials. From A to Z*, NY – London.
- Anusiewicz J., 1978, *Konstrukcje analityczne we współczesnym języku polskim*, Wrocław.
- Buttler D., Kurkowska H., Satkiewicz H., 1982, *Kultura języka polskiego. T.2. Zagadnienia poprawności leksykalnej*, Warszawa.
- Ciężka B., 2005, *Przewodnik do autoewaluacji projektów realizowanych w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL*, Warszawa.
- Duszek A., 1998, *Tekst, dyskurs, komunikacja międzykulturowa*, Warszawa.
- Ekiert K., *Ewaluacja w administracji publicznej. Funkcje, standardy i warunki stosowania*,
http://www.pte.org.pl/repository/files/PTE/Ewaluacja_w_administracji_publicznej.pdf
- Jadacka H., 2006, *Poradnik językowy dla prawników*, Warszawa.
- Małocha-Krupa A., 2003, *Słowa w lustrze. Pleonazm – semantyka – pragmatyka*, Wrocław.
- Markowski A. (red.), *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*, 2006, Warszawa.
- Markowski A., 2005, *Kultura języka polskiego. Teoria. Zagadnienia leksykalne*, Warszawa.
- Olejniczak K., 2008, *Ewaluacja programów publicznych* [prezentacja multimedialna].
- Olejniczak K., 2010, *Jakość raportów ewaluacyjnych* [prezentacja multimedialna].
- Standardy Ewaluacji Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego*, 2008, www.pte.org.pl
- Whittaker L., *About Executive Summaries*,
http://www.ehow.com/about_4566473_executive-summaries.html
- Witosz B., 2005, *Genologia lingwistyczna. Zarys problematyki*, Katowice.
- Writing Guide: Executive Summaries*,
<http://writing.colostate.edu/guides/documents/execsum/index.cfm>

Aneks

Struktura korpusów

Pliki dzieliliśmy według następujących kryteriów:

- część ewaluacji (streszczenie – analiza – rekomendacje),
- rodzaj badania (EX ANTE, ON GOING, EX POST),
- rok zakończenia badania (2002-2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010),
- wykonawca (firma prywatna, instytucja naukowa, instytucja państwowa).

Wykorzystaliśmy następujące korpusy porównawcze:

- 1) Korpus naukowy (powstał na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego)
 - podkorpus „ARCHITEKTURA I URBANISTYKA” (NAUK – ARCH)
 - podkorpus „EKONOMIA I FINANSE” (NAUK – EKON)
 - podkorpus „SOCJOLOGIA” (NAUK – SOC)
 - podkorpus „PRAWO” (NAUK – PRAW)
- 2) Korpus prasowy (niezwiązany tematycznie z Funduszami Unijnymi)
 - Fakt
 - Super Express
 - Newsweek
 - Rzeczpospolita
- 3) Korpus prawniczy
 - Ustawy Rzeczypospolitej Polskiej
 - Rozporządzenia Unii Europejskiej (tłumaczenia na język polski)
- 4) *Korpus frekwencyjny języka polskiego (FREK)*
- 5) Teksty o Funduszach Europejskich
 - FE – Broszury programowe
 - FE – Instrukcje
 - FE – Ulotki informacyjne
 - FE – Publikacje promocyjne
 - FE – e-maile urzędników Ministerstwa Rozwoju Regionalnego
 - FE – wwwFE, teksty z głównej strony MRR
 - FE – wwwREGION, teksty ze stron regionalnych

Wielkość korpusów – mierzona w tekstach (n), wyrazach tekstowych (LW) i zdaniach (LZ) przedstawia poniższe tabele, gwiazdką (*) oznaczamy właściwą liczbę tekstów tworzących dany korpus, większa liczba oznacza liczebność próbek (z jednego tekstu wybieraliśmy od dwóch do pięciu 1-stronicowych fragmentów, po ok. 300–600 słów). Widoczne różnice w liczebności tekstów w ob-

rębie jednego podkorpusu, ujawniające się w kolejnych tabelach, spowodowane są tym, że przy półautomatycznym przetwarzaniu tekstów część plików zostaje odrzucona. W zależności od tego, czy mierzymy długość akapitów, czy FOG, liczba analizowanych tekstów może się w niewielkim stopniu zmieniać. Początkowa liczba 411 plików z raportami ewaluacyjnymi została obniżona do 274 (K-2'), 234 (K-3) i 218 (K-1). Różnica spowodowana jest tym, że nie wszystkie pliki typu PDF mogły zostać przetworzone do formatu właściwego dla naszych narzędzi automatycznych.

NAZWA KORPUSU	n – LICZNOŚĆ PRÓBY	LZ	LW	UWAGI
EW – streszczenia (K-1)	218	18 407	367 092	
EW – analizy, próbki (K-2')	1378 (274*)	33 791	675 565	*tekstów
EW – analizy, całość (K-2)	300	462 272	6 482 006	
EW – rekomendacje (K-3)	234	21 687	439 603	
EW – broszury streszczające	50 (10*)	626	11 237	*tekstów
„Rzeczpospolita” – EW	302	13 707	219 275	
„Gazeta Wyborcza” – EW	245	11 162	161 693	

Z podkorpusu analiz (K-2, właściwa część raportu) wzięliśmy próbki, z każdego pliku wybrano pięć 1-stronicowych fragmentów, otrzymaliśmy ogromną próbkę (K-2') liczącą ponad pół miliona wyrazów tekstowych (10% wyjściowej wielkości korpusu K-2). Dzięki temu zabiegowi zrównoważyliśmy nasz korpus raportów ewaluacyjnych. Wielkości podkorpusów K-1, K-2', K-3, „Rzeczpospolita” – EW oraz „Gazeta Wyborcza” – EW mają rozmiar porównywalny (co do rzędu wielkości). Po tej zmianie korpus ewaluacyjny liczy sobie 99 380 zdań oraz 1 874 465 wyrazów tekstowych (przed zmianą było to 527 861 zdań oraz 7 680 906 wyrazów). Podkorpus K-2' został wykorzystany do wyliczania FOG-a, długości zdań, odsetka wyrazów trudnych oraz długości akapitów. Sześciomilionowy korpus K-2 został wykorzystany przy liczeniu podobieństwa leksykalnego.

NAZWA KORPUSU	n – LICZNOŚĆ PRÓBY	LZ	LW	UWAGI
FREK	---	549 135	40 986	
NAUKOWY – Architektura	74 (33*)	2 066	36 216	*tekstów
NAUKOWY – Ekonomia	51 (22*)	847	18 638	*tekstów
NAUKOWY – Prawo	62 (31*)	826	19 818	*tekstów
NAUKOWY – Socjologia	72 (32*)	1 422	28 192	*tekstów

„Fakt”	34	864	8 770	
„Super Express”	35	710	8 365	
„Newsweek”	31	448	7 696	
„Rzeczpospolita”	40	1 327	19 823	
Ustawy RP	31	1 047	16 537	
Rozporządzenia UE	30	245	7 066	
FE – Broszury programowe	4	1 392	12 007	
FE – Instrukcje	3	1 886	30 574	

FE – Ulotki informacyjne		8	2 327	36 165	
FE – Publikacje promocyjne		142	7 749	116 432	
w tym	publ. prom. w „Fakcie”	3	137	1 638	
	publ. prom. w „The Times”	5	262	3 487	
FE – E-maile		270	9 006	108 098	
FE – wwwFE		27	5 472	84 850	
FE – wwwREGION		48	10 025	152 552	
FE – całość		7**	37 857	540 678	**podkorpusek

Dane statystyczne

NAZWA KORPUSU	n	FOG	S	FOG ₁	FOG ₂	UWAGI
FREK	---	10,0	---			
NAUKOWY – Architektura	74 (33*)	15,2	2,7	14,6	15,9	*tekstów
NAUKOWY – Ekonomia	51 (22*)	17,0	2,9	16,2	17,8	*tekstów
NAUKOWY – Prawo	62 (31*)	18,4	3,2	17,6	19,2	*tekstów
NAUKOWY – Socjologia	72 (32*)	15,7	2,7	15,1	16,3	*tekstów
„Fakt”	34	7,6	1,4	7,1	8,1	
„Super Express”	35	8,5	1,6	8,0	9,1	
„Newsweek”	31	12,2	2,3	11,3	13,0	
„Rzeczpospolita”	40	11,6	2,4	10,8	12,3	
Ustawy RP	31	24,6	4,8	22,9	26,3	
Rozporządzenia UE	30	20,7	4,2	19,2	22,2	
FE – Broszury	4	14,6	---	---	---	
FE – Instrukcje	3	15,1	---	---	---	
FE – Ulotki	8	16,5	---	---	---	
FE – Publikacje promocyjne	142	13,7	2,0	13,4	14,0	
w tym	publ. prom. w „Fakcie”	3	11,8	---	---	
	publ. prom. w „The Times”	5	13,1	---	---	
FE – E-maile	270	13,5	2,0	13,2	13,7	
FE – wwwFE	27	16,2	1,4	15,6	16,7	
FE – wwwREGION	48	15,6	1,5	15,2	16,0	
FE – całość	7**	15,0	---	---	---	**podkorpusek

$FOG = 0,4 \cdot (LW/LZ + 100 \cdot LWT/LW)$

LW – liczba wyrazów, LZ – liczba zdań, LWT – liczba wyrazów trudnych (powyżej 3 sylab)

NAZWA KORPUSU	n – LICZNOŚĆ PRÓBY	FOG	S	FOG ₁	FOG ₂	UWAGI
EW – streszczenia (K-1)	214	17,5	2,0	17,2	17,8	
EW – analizy, próbki (K-2')	1378 (274*)	17,1	2,7	16,9	17,2	*tekstów
EW – rekomendacje (K-3)	234	17,5	2,2	17,2	17,8	
EW – broszury streszczające	50	16,8	3,1	16,0	17,7	
„Rzeczpospolita” – EW	302	13,5	2,2	13,2	13,8	
„Gazeta Wyborcza” – EW	245	11,7	1,3	11,5	11,8	

ISTOTNOŚĆ RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH FOG	EW – STRESZCZENIA (K-1)	EW – ANALIZY, PRÓBKİ (K-2)	EW – REKOMENDACJE (K-3)	EW – BROSZURY STRESZCZAJĄCE	RZECZPOSPOLITA – EW	GAZETA WYBORCZA – EW
EW – streszczenia (K-1)	E	R	E	E	R	R
EW – analizy, próbki (K-2')		E	R	E	R	R
EW – rekomendacje (K-3)			E	E	R	R
EW – broszury streszczające				E	R	R
„Rzeczpospolita” – EW					E	R
„Gazeta Wyborcza” – EW						E

E – różnica nieistotna statystycznie, R – różnica istotna statystycznie

Istotność różnic statystycznych

Wszystkie próby z badanych populacji mają licznosci powyżej 30, rozkłady są nieznanne. Porównujemy średnie parami. Sprawdzianem testu jest statystyka Z:

$$Z = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}$$

gdzie średnie i odchylenia standardowe wyliczane są z danych eksperymentalnych, a n oznacza licznosc próby, przyjmujemy, że wariancje są skończone, lecz niekoniecznie równe [Starzyńska 2005: 264; Kordecki 2002: 94-5]. Obraliśmy poziom ufności 95% ($z_{\alpha/2} = \pm 1,96$).

ISTOTNOŚĆ RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH	USTAWY RP	ROZPORZĄDZENIA UE	NAUKA – PRAWO	NAUKA – EKONOMIA	NAUKA – SOCJOLOGIA	NAUKA – ARCHITEKTURA	NEWSWEEK	RZECZPOSPOLITA	SUPER EXPRESS	FAKT
FOG										
EW – streszczenia (K-1)	R	R	R	E	R	R	R	R	R	R
EW – analizy, próbki (K-2')	R	R	R	E	R	R	R	R	R	R
EW – rekomendacje (K-3)	R	R	R	E	R	R	R	R	R	R
EW – broszury streszczające	R	R	R	E	R	R	R	R	R	R
„Rzeczpospolita” – EW	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R
„Gazeta Wyborcza” – EW	R	R	R	R	R	R	E	E	R	R

ISTOTNOŚĆ RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH		FOG	FE – E-MAILE	FE – PUBL. PROMOCYJNE	FE – WWW/REGION	FE – WWW/FE
			FOG			
			13,5	13,7	15,6	16,2
EW – streszczenia (K-1)	FOG	17,5	R	R	R	R
EW – analizy, próbki (K-2')		17,1	R	R	R	R
EW – rekomendacje (K-3)		17,5	R	R	R	R
EW – broszury streszczające		16,8	R	R	R	E
„Rzeczpospolita” – EW		13,5	E	E	R	R
„Gazeta Wyborcza” – EW		11,7	R	R	R	R

	ŚREDNI FOG CZASOPISMA	FOG TEKSTÓW PROMOCYJNYCH PUBLIKOWANYCH W DANYM CZASOPIŚMIE
Fakt	7,6	11,8
Gazeta wyborcza*	10,2	11,7
Rzeczpospolita	11,6	13,5

* mglistość „Gazety Wyborczej” została przez nas wyznaczona ręcznie na próbie 30 artykułów.

ISTOTNOŚĆ RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH DZ	EW – STRESZCZENIA (K-1)	EW – ANALIZY, PRÓBKİ (K-2)	EW – REKOMENDACJE (K-3)	EW – BROSZURY STRESZCZAJĄCE	RZECZPOSPOLITA – EW	GAZETA WYBORCZA – EW
EW – streszczenia (K-1)	E	R	E	E	R	R
EW – analizy, próbki (K-2')		E	E	R	R	R
EW – rekomendacje (K-3)			E	E	R	R
EW – broszury streszczające				E	R	R
„Rzeczpospolita” – EW					E	R
„Gazeta Wyborcza” – EW						E

NAZWA KORPUSU	n	DZ [WYRAZÓW]	S	DZ ₁	DZ ₂	UWAGI
NAUKOWY – Architektura	74 (33*)	18,4	4,8	17,2	19,5	*tekstów
NAUKOWY – Ekonomia	51 (22*)	22,9	5,7	21,4	24,5	*tekstów
NAUKOWY – Prawo	62 (31*)	25,6	7,1	23,8	27,3	*tekstów
NAUKOWY – Socjologia	72 (32*)	20,7	5,0	19,5	21,8	*tekstów
FREK	---	13,4	---	---	---	
„Fakt”	34	10,2	2,6	9,3	11,0	
„Super Express”	35	12,4	2,6	11,5	13,2	
„Newsweek”	31	17,8	4,2	16,4	19,3	
„Rzeczpospolita”	40	15,0	3,2	14,0	16,0	
Ustawy RP	31	36,4	8,0	33,6	39,2	
Rozporządzenia UE	30	31,7	9,7	28,3	35,2	
FE – Broszury	4	9,5	4,2	---	---	
FE – Instrukcje	3	16,2	3,0	---	---	
FE – Ulotki	8	16,5	5,6	---	---	
FE – Publikacje promocyjne	142	14,5	3,6	14,2	15,4	
w tym	w „Fakcie”	3	11,8	---	---	
	w „The Times”	5	13,1	---	---	
FE – E-maile	270	11,7	3,0	11,4	12,1	
FE – wwwFE	27	16,5	2,5	15,6	17,5	
FE – wwwREGION	48	16,1	3,6	15,0	17,1	
FE – całość	7**	14,4	---	---	---	**podkorpusów

ISTOTNOŚĆ RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH	USTAWY RP	ROZPORZĄDZENIA UE	NAUKA – PRAWO	NAUKA – EKONOMIA	NAUKA – SOCJOLOGIA	NAUKA – ARCHITEKTURA	NEWSWEEK	RZECZPOSPOLITA	SUPER EXPRESS	FAKT
DZ										
EW – streszczenia (K-1)	R	R	R	R	E	R	R	R	R	R
EW – analizy, próbki (K-2')	R	R	R	R	E	R	R	R	R	R
EW – rekomendacje (K-3)	R	R	R	R	E	R	R	R	R	R
EW – broszury streszczające	R	R	R	R	E	E	E	R	R	R
„Rzeczpospolita” – EW	R	R	R	R	R	R	R	E	R	R
„Gazeta Wyborcza” – EW	R	R	R	R	R	R	R	E	E	R

ISTOTNOŚĆ RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH		FE – E-MAILE				FE – PUBL. PROMOCYJNE		FE – WWWREGION		FE – WWWFE	
		DZ [WYRAZÓW]									
		DZ				11,7		14,5		16,1	
EW – streszczenia (K-1)	DZ [WYRAZÓW]	20,2				R		R		R	
EW – analizy, próbki (K-2')		21,1				R		R		R	
EW – rekomendacje (K-3)		20,6				R		R		R	
EW – broszury streszczające		19,3				R		R		R	
„Rzeczpospolita” – EW		16,4				R		R		E	
„Gazeta Wyborcza” – EW		14,6				R		E		R	

NAZWA KORPUSU	n – LICZNOŚĆ PRÓBY	OTW* [%]	S	OTW ₁ [%]	OTW ₂ [%]	UWAGI
EW – streszczenia (K-1)	218	23,5	3,6	23,0	24,0	
EW – analizy, próbki (K-2')	1378 (274*)	21,6	4,6	21,4	21,9	*tekstów
EW – rekomendacje (K-3)	234	23,2	3,2	22,7	23,6	
EW – broszury streszczające	50 (10*)	22,8	6,4	21,0	24,5	*tekstów
„Rzeczpospolita” – EW	302	17,3	4,1	16,8	17,8	
„Gazeta Wyborcza” – EW	245	14,5	3,6	14,1	15,0	

* OTW = odsetek trudnych

ISTOTNOŚĆ RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH OTW	EW – STRESZCZENIA (K-1)	EW – ANALIZY, PRÓBKİ (K-2)	EW – REKOMENDACJE (K-3)	EW – BROSZURY STRESZCZĄCE	RZECZPOSPOLITA – EW	GAZETA WYBORCZA – EW
EW – streszczenia (K-1)	E	R	E	E	R	R
EW – analizy, próbki (K-2')		E	R	E	R	R
EW – rekomendacje (K-3)			E	E	R	R
EW – broszury streszczające				E	R	R
„Rzeczpospolita” – EW					E	R
„Gazeta Wyborcza” – EW						E

NAZWA KORPUSU		n	OTW [%]	S	OTW ₁	OTW ₂	UWAGI
FREK		---	11,6	---	„-“	„-“	
NAUKOWY – Architektura		74 (33*)	19,8	4,0	18,8	20,7	*tekstów
NAUKOWY – Ekonomia		51 (22*)	19,6	4,3	18,4	20,8	*tekstów
NAUKOWY – Prawo		62 (31*)	20,5	4,2	19,4	21,5	*tekstów
NAUKOWY – Socjologia		72 (32*)	18,5	4,1	17,5	19,4	*tekstów
„Fakt”		34	8,6	2,8	7,7	9,6	
„Super Express”		35	9,0	2,9	8,0	9,9	
„Newsweek”		31	12,6	3,4	11,4	13,8	
„Rzeczpospolita”		40	13,9	5,6	12,2	15,7	
Ustawy RP		31	25,0	8,4	22,1	28,0	
Rozporządzenia UE		30	20,0	1,8	19,3	20,6	
FE – Broszury		4	26,9	4,4	---	---	
FE – Instrukcje		3	21,5	1,7	---	---	
FE – Ulotki		8	29,2	4,8	---	---	
FE – Publikacje promocyjne		142	19,5	3,7	18,9	20,1	
w tym	w „Fakcie”	3	19,0	2,7	---	---	
	w „The Times”	5	17,4	1,3	---	---	
FE – E-maile		270	21,9	3,8	21,5	22,4	
FE – wwwFE		27	23,9	4,8	22,1	25,8	
FE – wwwREGION		48	22,9	1,7	22,3	23,5	
FE – całość		7**	23,7	3,3	---	---	**podkorpusów

* OTW – odsetek wyrazów trudnych

	FAKT	SUPER EXPRESS	RZECZPOSPOLITA	NEWSWEEK	NAUKA – ARCHITEKTURA	NAUKA – SOCJOLOGIA	NAUKA – EKONOMIA	NAUKA – PRAWO	ROZPORZĄDZENIA UE	USTAWY RP	ISTOTNOŚCI RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH
											OTW
EW – streszczenia (K-1)	R	R	R	R	R	R	R	R	R	E	
EW – analizy, próbki (K-2')	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	
EW – rekomendacje (K-3)	R	R	R	R	R	R	R	R	R	E	
EW – broszury streszczające	R	R	R	R	R	R	R	R	R	E	
„Rzeczpospolita” – EW	R	R	R	R	R	R	R	R	R	R	
„Gazeta Wyborcza” – EW	R	R	E	R	R	R	R	R	R	R	

ISTOTNOŚCI RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH			FE – E-MAILE	FE – PUBL. PROMOCYJNE	FE – WWWRE- GION	FE – WWWFE
			OTW [%]			
			21,9	19,5	22,9	23,9
EW – streszczenia (K-1)	OTW [%]	23,5	R	R	E	E
EW – analizy, próbki (K-2')		21,6	E	R	R	R
EW – rekomendacje (K-3)		23,2	R	R	E	E
EW – broszury streszczające		22,8	E	R	E	E
„Rzeczpospolita” – EW		17,3	R	R	R	R
„Gazeta Wyborcza” – EW		14,5	R	R	R	R

NAZWA KORPUSU	N – LICZNOŚĆ PRÓBY	DA [WYRAZÓW]	S	DA ₁ [w.]	DA ₂ [w.]	UWAGI
EW – streszczenia (K-1)	218	45,8	22,1	42,9	48,7	
EW – analizy, próbki (K-2')	1378 (*274)	59,0	36,0	57,1	60,9	*tekstów
EW – rekomendacje (K-3)	234	51,6	27,4	48,0	55,1	
EW – broszury streszczające	50 (10*)	42,8	32,1	31,5	54,0	*tekstów
„Rzeczpospolita” – EW	302	51,9	21,4	49,5	54,4	
„Gazeta Wyborcza” – EW	245	45,0	55,2	38,1	51,9	

* DA – długość akapitów

NAZWA KORPUSU	n	DA [WYRAZÓW]	S [w.]	DA ₁	DA ₂	UWAGI
NAUKOWY – Architektura	74 (33*)	92,5	53,3	80,4	104,7	*tekstów
NAUKOWY – Ekonomia	51 (22*)	85,3	41,3	74,0	96,7	*tekstów
NAUKOWY – Prawo	62 (31*)	118,2	71,7	93,0	143,5	*tekstów
NAUKOWY – Socjologia	72 (32*)	120,1	80,6	101,5	138,7	*tekstów
„Fakt”	34	39,1	10,0	35,8	42,5	
„Super Express”	35	45,5	12,6	41,3	49,6	
„Newsweek”	31	83,5	50,3	65,8	101,2	
„Rzeczpospolita”	40	41,9	17,0	36,6	47,2	
Ustawy RP	31	49,8	65,9	26,6	73,0	
Rozporządzenia UE	30	81,8	61,7	59,4	104,3	
FE – Publikacje promocyjne	142	34,1	14,3	31,8	36,5	
FE – E-maile	270	16,4	6,0	15,7	17,2	
FE – wwwFE	27	24,9	10,4	20,9	28,9	
FE – wwwREGION	48	23,6	7,7	21,4	25,8	
FE – całość	4**	24,8	7,3	---	---	**podkorpusów

ISTOTNOŚCI RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH	EW – STRESZCZENIA (K-1)	EW – ANALIZY, PRÓBKİ (K-2)	EWREKOMENDACJE (K-3)	EW – BROSZURY STRESZCZAJĄCE
DA				
EW – streszczenia (K-1)	E	R	R	E
EW – analizy, próbki (K-2')		E	R	R
EW – rekomendacje (K-3)			E	E
EW – broszury streszczające				E

Rozmiar poszczególnych części raportów

	K-1	K-2'	K-3
LICZBA ZDAŃ (LZ)	78 715	150 062	130 039
LICZBA WYRAZÓW (LW)	376 065	656 360	397 651
LICZBA WYRAZÓW TRUDNYCH (LWT)	16 632	33 257	28 362

Rozmiar poszczególnych podkorpusów i FOG

EWALUACJE	n*	LW	LZ	LWT	FOG	S	FOG ₁	FOG ₂
EX ANTE	132	280 673	14 236	63 907	17,3	2,0	17,0	17,6
ON GOING	563	1 125 976	56 128	247 972	17,3	2,0	17,2	17,5
EX POST	27	61 479	2 900	13 872	17,9	1,7	17,2	18,5

* łącznie streszczeń, analiz i rekomendacji

ISTOTNOŚCI STATYSTYCZNE FOG	EX ANTE	ON GOING	EX POST
EX ANTE	E Z = 0	E Z = 1,78	E Z = 1,62
ON GOING		E Z = 0	E Z = 0
EX POST			E Z = 0

EWALUACJE BADAŃ ZAKOŃCZONYCH W ROKU	n*	LW	LZ	LWT	FOG	S	FOG ₁	FOG ₂
2002–2005	39	85 323	4 436	18 949	16,9	1,7	16,3	17,4
2006	109	248 558	12 668	56 040	17,1	1,8	16,8	17,4
2007	100	199 501	10 024	43 323	17,3	1,9	16,9	17,7
2008	254	521 982	25 913	115 228	17,3	2,0	17,1	17,6
2009	193	348 725	17 127	78 147	17,7	2,1	17,4	18,0
2010	21	25 463	1 256	5 621	16,6	1,8	15,8	17,4

* łącznie: streszczeń, analiz, wniosków/rekomendacji

EWALUACJE BADAŃ ZAKOŃCZONYCH W ROKU (ISTOTNOŚCI RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH)			2002–2005	2006	2007	2008	2009	2010
			FOG					
			16,9	17,1	17,3	17,7	17,7	16,6
2002–2005	FOG	16,9	E	E	E	E	R	---
2006		17,1		E	E	E	R	---
2007		17,3			E	E	E	---
2008		17,3				E	R	---
2009		17,7					E	---
2010		16,6						E

Rozmiar podkorpusów i FOG

WYKONAWCA BADANIA	n*	LW	LZ	LWT	FOG	S	FOG ₁	FOG ₂
FP – firma prywatna	621	1 244 999	62 679	275 440	17,3	2,0	17,1	17,4
IN – instytucja naukowa	95	192 456	9 061	43 427	17,9	2,0	17,5	18,3
IR – instytucja rządowa	12	30 628	1 382	6 828	17,1	2,5	---	---

* łącznie: streszczeń, analiz i rekomendacji

WYKONAWCY BADAŃ (ISTOTNOŚCI RÓŻNIC STATYSTYCZNYCH)			IN	FP	NAUKA – PRAWO	NAUKA – EKONOMIA	NAUKA – SOCJOLOGIA	NAUKA – ARCHITEKTURA
			FOG					
			17,9	17,3	18,4	17,0	15,7	15,2
EW – IN	FOG	17,9	E	R	E	R	R	R
EW – FP		17,3		E	R	E	R	R

JAK NAPISAĆ RAPORT EWALUACYJNY

Trzy etapy – trzy gatunki

1. Wyniki badań ewaluacyjnych można przedstawić w trzech różnych formach:
 - ustne sprawozdanie (z prezentacją multimedialną),
 - raport z badań na piśmie,
 - streszczenie w formie osobnej broszury.
2. Wymienione gatunki mają różnych odbiorców i pełnią różne funkcje:
 - Raport adresowany jest do specjalistów i stanowi dokumentację procesu badawczego.
 - Ustne wystąpienie (z prezentacją multimedialną) adresowane jest do instytucji zamawiających badania. Forma ta zapewnia konstruktywną dyskusję na temat wniosków i rekomendacji.
 - Broszura streszczająca adresowana jest do decydentów i dziennikarzy, którzy nie są w stanie zapoznać się ze szczegółową dokumentacją ewaluacji.
3. Przedstawianie wyników badań warto rozłożyć na trzy etapy:
 - Interpretacja wyników (negocjowana) – ewaluatorzy przedstawiają zamawiającym ustne sprawozdanie z badań w formie prezentacji multimedialnej, po czym następuje dyskusja nad wnioskami i propozycjami rekomendacji.
 - Przyjęcie raportu końcowego – ewaluatorzy przedstawiają na piśmie szczegółowy raport z wynikami badań.
 - Komunikowanie wyników ewaluacji – decydenci, dziennikarze i opinia publiczna uzyskują najważniejsze informacje o wynikach ewaluacji (w formie broszur streszczających itp.).

Raport ewaluacyjny – kompozycja

1. Raport ewaluacyjny to odmiana raportu naukowego (badawczego). Tradycyjna kompozycja ulega jednak modyfikacji. Naukowcy – w klasycznych raportach – muszą uwiarygodnić badania i skoncentrować się na relacji chronologicznej (i logicznej). Autorzy raportów ewaluacyjnych mają inne zadania. Przede wszystkim muszą skutecznie komunikować wyniki badań, a zatem odpowiadać na pytanie CO Z EWALUACJI WYNIKA?

2. Kompozycja tradycyjnego raportu naukowego wygląda tak:

1. Streszczenie
2. Wstęp
3. Przedmiot badań
4. Cel badań
5. Metodologia
6. Stan badań
7. Analiza/wyniki
8. Wnioski
9. Bibliografia
10. Załączniki

Pozostawienie powyższego układu w raporcie ewaluacyjnym oznacza ograniczenie grupy potencjalnych odbiorców do grona naukowców. Raport taki nie zapewni skutecznej komunikacji z decydentami i dziennikarzami.

Decydenci i dziennikarze nie są naukowcami. Me mają też czasu na czytanie całego raportu. Potrzebują informacji o badaniach zebranych na 2–3 stronach.

3. Jak zamienić raport naukowy w raport ewaluacyjny?

Aby przygotować dobry raport ewaluacyjny, należy dokonać kilku zmian w strukturze raportu naukowego. Nie wszystkie zmiany są obowiązkowe. Każdą z nich przemyśleć, pamiętając o aktualnym kontekście badań. Najważniejsze modyfikacje raportu naukowego to:

- Zastąpienie streszczenia naukowego poprawnym streszczeniem wykonawczym (executive summary).
- Dodanie do raportu rozdziału zawierającego rekomendacje.
- Przeniesienie opisu metodologii do załączników.
- Przeniesienie wniosków i rekomendacji na początek raportu.
- Pominięcie szczegółowego opisu przedmiotu badań.
- Dodanie słownika skrótów i symboli.
- Dodanie opisu konkretnych przypadków, czyli tzw. dobrych praktyk

Nowa struktura raportu – dostosowana do potrzeb ewaluacji – mogłaby wyglądać następująco (wersja minimalna):

1. Streszczenie wykonawcze
2. Wstęp (opis badań)
3. Wnioski
4. Rekomendacje
5. Przedstawienie wyników
6. Dobre praktyki
7. Załączniki
8. Opis metodologii (tzw. nota metodologiczna)

4. Najważniejsze komponenty raportu ewaluacyjnego

Najważniejsze elementy raportu to rozdziały, które jasno i precyzyjnie informują o badaniach ewaluacyjnych. Do grupy tej należą:

- executive summary,
- wnioski,
- rekomendacje.

Executive summary

Cechy streszczenia wykonawczego

- ExS to streszczenie dla decydentów (polityków, urzędników), twórców opinii (dziennikarzy), naukowców itp.
- Lektura ExS ma zastąpić lekturę całego raportu (większość decydentów go po prostu nie przeczyta).
- Rozmiar ExS – maks. 10% raportu.
- Styl – prosty język.
- Koncentracja na wnioskach i rekomendacjach.
- Metodologia – należy jej unikać lub opisywać krótko (maks. 1 akapit).
- Brak przypisów.
- Używać nagłówków, list i wypunktowań.
- Unikać wykresów, schematów, map itp.
- ExS może łączyć kilka dokumentów.
- Obowiązkowe są odsyłacze do wnętrza raportu (podawanie nr. stron).
- Warto stosować wyróżnienia w tekście (kolor, pogrubienie, podkreślenie).

Kompozycja streszczenia wykonawczego

1. **Wstęp** (cel badań, temat, przedmiot itp.)
2. **Metodologia** (bardzo krótko)
3. **Główna myśl** (teza) wynikająca z badań
4. * Wyniki:
 - pytanie 1 wynik str
 - pytanie 2 wynik str
 - pytanie 3 wynik str
5. **Wnioski** (tylko najważniejsze + numery stron)
6. **Rekomendacje** (tylko najważniejsze + nr str.)

* element nieobowiązkowy

Wnioski i rekomendacje

- po raz pierwszy pojawiają się w części analitycznej raportu,
- warto je zebrać, ponumerować i przenieść na początek raportu,
- powinny być napisane prostym językiem (zob. niżej),
- niewskazane jest łączenie wniosków i rekomendacji w jeden rozdział,
- wnioski i rekomendacje można przedstawić łącznie w formie tabeli (tzw. mapa drogowa badań) w aneksie.

Jak sformułować wnioski:

ZAKRES BADANIA	Co jest badane? (np. konkretne działanie, program, instytucja, grupa beneficjentów)
kryterium	Którego z kryteriów ewaluacyjnych dotyczy ten przykład? (trafność, efektywność itp.)
PYTANIE BADAWCZE	Przedstawione na początku raportu pytanie lub hipoteza
WYNIK	Odpowiedź na pytanie – efekt zastosowania metod ilościowych lub jakościowych
WNIOSEK	Interpretacja wyniku; może zawierać wartościowanie

Schemat ten można realizować w tabeli lub w zwykłym akapicie.

Jak tworzyć rekomendacje:

Minimalna struktura rekomendacji

Z POWODU X	KTOŚ	REKOMENDUJE	ZROBIENIE CZEGOŚ
			ABY ZROBIĆ COŚ

Maksymalna struktura rekomendacji

WNIOSEK	Przywołanie konkretnego wniosku badawczego
REKOMENDOWAĆ	Czasownik rekomendować lub inny czasownik nazywający akt porady, np.: zalecać, sugerować, należy, warto itp.
KOMU	Konkretny podmiot, który ma rozpocząć działania
DZIAŁANIE	Wskazanie typu czynności lub konkretnej procedury
W JAKIM CZASIE	Określenie czasu rozpoczęcia działania lub okresu jego trwania
CO SIĘ ZMIENI?	Opis efektu – możliwej zmiany aktualnej sytuacji
WAŻNOŚĆ	Wysoka, średnia lub niska

Mapa drogowa

- zakres badania,
- kryterium ewaluacji,
- pytanie badawcze,
- wynik (odpowiedź na pytanie),
- wniosek,
- rekomendacja,
- wykonawca działania (adresat rekomendacji),
- rodzaj działania,
- czas działania,
- efekt działania,
- ważność rekomendacji.

Raport ewaluacyjny – język i styl

1. Raporty w części analitycznej i metodologicznej muszą być pisane językiem naukowym.
2. Jednak strategiczne rozdziały takich tekstów, czyli streszczenia, wnioski i wydarzenia, powinniśmy napisać językiem możliwie przystępnym. Jak osiągnąć ową prostotę i przystępność?:
 - używaj krótkich zdań – często stawiaj kropki,
 - używaj krótkich wyrazów – wyrazy trudne w języku polskim zaczynają się od 4 sylab,
 - używaj wyrazów powszechnie znanych,
 - unikaj terminologii naukowej,
 - unikaj ciągów rzeczownikowych (tzw. choroby rzeczownikowej),
 - unikaj form rozwlekłych i wielowyrazowych,
 - stosuj często wyliczenia i wypunktowania.

Omówienie najczęstszych błędów

KWALIFIKATORY (SKRÓTY):

[*analizym*] – oznaczenie złożonych połączeń wyrazowych

[*pleonazm*] – oznaczenie wyrażen redundantnych, mających zwykle zbędną nadwyżkę znaczeniową

[*nadużywane*] – oznaczenie form wyrazowych specjalistycznych lub szablonowych (modnych), które można zastąpić łatwiejszymi odpowiednikami słownymi

[*niepoprawne*] – oznaczenie wyrazów lub wyrażen, które naruszają kryteria poprawności gramatycznej (składniowej), frazeologicznej lub kryteria łączliwości leksykalnej

[*lepiej*] – oznaczenie wyrażen, dla których można znaleźć łatwiejsze i wyrazistsze warianty stylistyczne

- **a natomiast** [*pleonazm*] → a // natomiast
- **adekwatny** [*nadużywane*] → odpowiedni, właściwy czemuś
- **adresować coś do kogoś** [*analizym*] → przekazywać coś komuś // kierować coś do kogoś
- **akcentować coś** [*nadużywane*] → podkreślać coś
- **akt czegoś** [*pleonazm*] → coś
- **aglomeracja miejska** [*pleonazm*] → aglomeracja // duże miasto
- **agresywny** [*nadużywane*] → intensywny
- **aktualny** [*nadużywane*] → obecny, dzisiejszy
- **aktywne uczestnictwo** [*pleonazm*] → uczestnictwo
- **aktywnie działać** [*pleonazm*] → działać w czymś
- **aktywnie uczestniczyć** [*pleonazm*] → uczestniczyć w czymś
- **aktywny rozwój** [*pleonazm*] → rozwój czegoś
- **ale jednak wydaje się, że** [*pleonazm*] – jednak wydaje się, że
- **alternatywa** [*nadużywane*] → możliwość // wybór czegoś
- **aplikacja** [*nadużywane*] → prośba // podanie// dokument
- **aprobata dla czegoś** [*analizym*] → aprobata czegoś// aprobować coś
- **arena ◇ na arenie światowej** [*analizym*] → w świecie
- **aspekt** [*nadużywane*] → punkt widzenia
- **autentyczne realia** [*pleonazm*] → realia czegoś
- **badania nad gospodarką** [*analizym*] → badania gospodarki
- **bardziej skuteczny** [*analizym*] → skuteczniejszy
- **bardzo nagminne** [*pleonazm*] → nagminne
- **autentyczny fakt** [*pleonazm*] → fakt
- **baza czegoś** [*nadużywane*] → podstawa czegoś
- **baza dla badań** [*analizym*] → podstawa badań
- **baza finansowa** [*nadużywane*] → podstawa finansowa
- **brać coś pod rozwagę** [*analizym*] → rozważyć coś
- **budować nowe techniki** [*nadużywane w zn. abstrakcyjnym*] → tworzyć coś // wykorzystywać nowe techniki
- **być odpowiedzialnym za coś** [*analizym*] → odpowiadać za coś
- **być w posiadaniu czegoś** [*analizym*] → posiadać coś
- **być w stanie** [*analizym*] → móc coś // potrafić coś // podołać czemuś

- **być zależnym od czegoś // kogoś** [analizym] → zależeć od czegoś// kogoś
- **być zgodnym w czymś** [analizym] → zgadzać się
- **cała gama** [pleonazm] → całość // gama
- **celowe zamierzenia** [pleonazm] → coś celowego// zamierzenia
- **charakter ◇ o charakterze (badania o charakterze) eksperymentalnym** [analizym]
→ badania eksperymentalne
- **charakter ◇ o charakterze (czynniki o charakterze) ekonomicznym** [analizym]
→ czynniki ekonomiczne
- **charakter ◇ o charakterze (jednostka o charakterze opisowym)** [analizym]
→ jednostka opisowa
- **charakter ◇ o charakterze (środki o charakterze) finansowym** [analizym] → środki finansowe
- **chwila ◇ do chwili** [analizym] → do czegoś
- **chwila ◇ do chwili obecnej** [analizym] → do teraz
- **chwila ◇ w chwili obecnej** [analizym] → obecnie
- **chwila ◇ w chwili, gdy** [analizym] → gdy
- **chwila ◇ w chwili, gdyby** [analizym] → gdyby
- **chwilę czasu** [pleonazm] → chwila // jakiś czas
- **cytowany** [nadużywane] → dosłowny // przytaczany
- **czekać na odpowiedź** [analizym] → coś czeka odpowiedzi
- **czерpać radość** [analizym] → radować się
- **czynić poszukiwania** [analizym] → poszukiwać coś
- **czynić przygotowania** [analizym] → przygotowywać coś
- **czynić starania** [analizym] → starać się
- **czynić wybory** [analizym] → wybierać coś
- **dać dla kogoś** [analizym] → dać komuś
- **dać gwarancję czegoś** [analizym] → gwarantować coś
- **dać wyraz czegoś** [analizym] → wyrażać coś
- **definiować coś** [nadużywane] → określać // precyzować coś
- **demarkacja** [nadużywane] → rozgraniczenie // rozdzielanie czegoś
- **deskrypcja** [lepiej] → opis
- **determinowany przez coś** [analizym] → coś determinuje coś// determinowany czymś
- **dialog poglądów** [lepiej] → porozumienie w czymś
- **dla kogoś** [analizym] → komuś
- **długość ◇ o długości (coś o długości jakiejś)** [analizym] → coś długości jakiejś // czegoś
- **dobiegać końca** [analizym] → kończyć się
- **dobra skuteczność** [pleonazm] → skuteczność
- **dociekać do istoty czegoś** [analizym] → dociekać istoty czegoś
- **dojść do porozumienia** [analizym] → porozumieć się
- **dojść do przekonania** [analizym] → przekonać się
- **dojść do stwierdzenia** [analizym] → stwierdzić coś
- **dokładać starać** [analizym] → starać się
- **dokładna weryfikacja** [pleonazm] → weryfikacja

- **dokonać czegoś** [analizy] → zrobić coś
- **dokonać klasyfikacji** [analizy] → (s) klasyfikować coś
- **dokonać odkrycia** [analizy] → odkryć coś
- **dokonać płatności** [analizy] → zapłacić
- **dokonać podziału** [analizy] → podzielić coś
- **dokonać przeglądu** [analizy] → przeglądać coś
- **dokonać rozwoju** [analizy] → rozwijać się
- **dokonać wszystkich czynności** [analizy] → uczynić wszystko
- **dokonać wyboru** [analizy] → wybrać coś
- **dokonać zapisu** [analizy] → zapisać coś
- **dokonać zwrotu** [analizy] → zwrócić coś
- **dołożyć starań** [analizy] → postarać się
- **doprowadzić do porządku** [analizy] → uporządkować coś
- **dosłowny cytat** [pleonazm] → coś dosłownego // cytat
- **doznać zachwyty** [analizy] → zachwycić się
- **droga** ♦ **na drodze czegoś** [analizy] → przez coś
- **droga** ♦ **w drodze czegoś** [analizy] → zgodnie z czymś
- **dynamika** [nadużywane] → rozwój czegoś
- **dziedzina** ♦ **w dziedzinie (działanie w dziedzinie) czegoś** [analizy] → działanie czegoś
- **dziedzina** ♦ **z dziedziny (badania z dziedziny) ekonomii** [analizy] → badania ekonomiczne
- **dzień** ♦ **w dniu dzisiejszym** [pleonazm] → dzisiaj
- **dziś** ♦ **do dziś dnia** [pleonazm] → do dziś
- **dziwny paradoks** [pleonazm] → coś dziwnego // paradoks
- **edycja** [nadużywane] → wariant czegoś
- **efekt** ♦ **w końcowym efekcie** [pleonazm] → w efekcie czegoś // w rezultacie // na koniec
- **efekt końcowy** [pleonazm] → efekt // rezultat
- **efektowny** [nadużywane w zn. 'wywołujący wrażenie'] → wywołujący wrażenie // piękny // zwracający uwagę
- **efektywna skuteczność** [pleonazm] → skuteczność
- **efektywny** [nadużywane] → skuteczny
- **egzemplifikować coś** [nadużywane] → podawać przykłady czegoś
- **eksponować** [nadużywane] → podkreślać coś
- **eliminować coś** [lepiej] → usuwać
- **eskalacja** [nadużywane] → wzrost czegoś
- **fakt czegoś** [analizy] → coś
- **faktyczne realia** [pleonazm] → realia czegoś
- **fenomen swoisty** [pleonazm] → jakiś fenomen
- **filozofia czegoś** [nadużywane] → sposób // zasada czegoś
- **forma** ♦ **w formie (informacja w formie pisanej)** [analizy] → informacja pisana
- **forma** ♦ **w formie pisemnej** [analizy] → pisemnie // coś pisemne
- **generacja czegoś** [lepiej] → rodzaj

- **generalnie** [lepiej] → zasadniczo
- **generować coś** [nadużywane] → stwarzać coś
- **globalny** [nadużywane w zn. 'ogólny'] → całościowy // ogólny
- **głęboki** [nadużywane w zn. 'istotny'] → ważny
- **główna domena czegoś** [pleonazm] → domena czegoś // coś głównego
- **główny priorytet** [pleonazm] → priorytet czegoś // coś głównego
- **grunt** ◇ **na gruncie czegoś** [analizy] → w czymś
- **grunt** ◇ **na gruncie prawa** [analizy] → w prawie
- **grunt** ◇ **na grunt czegoś** [analizy] → do czegoś
- **idea czegoś** [nadużywane] → metoda // pomysł // koncepcja czegoś
- **ilość** [niepoprawne w zn. 'policzalnym'] → liczba komputerów
- **ilustrować coś na przykładach** [analizy] → ilustrować coś przykładami // popierać coś przykładami
- **implementacja** [nadużywane] → wdrożenie
- **inklinacja** [nadużywane] → skłonność do czegoś
- **integrować** [nadużywane] → łączyć
- **interwencja** [lepiej] → przeciwdziałanie czemuś
- **istnieje coś** [nadużywane] → coś jest
- **istnieje mniemanie** [lepiej] → ktoś wyraża jakąś opinię
- **istnieje pogląd** [lepiej] → ktoś wyraża jakiś pogląd
- **istnieje problem czegoś** [analizy] → problem czegoś
- **istnieje przypuszczenie** [analizy] → ktoś przypuszcza coś
- **istotne dokonanie** [pleonazm] → dokonanie
- **istotny wkład** [pleonazm] → wkład
- **jak zostało to pokazane** [lepiej] → jak pokazano
- **jakość** [nadużywane w zn. 'cecha'] → wartość // cecha
- **każdy jeden** [pleonazm] → każdy
- **klimat czegoś** [nadużywane] → cecha czegoś
- **kompendium wiedzy** [pleonazm] → kompendium
- **kompleksowy** [nadużywane] → całościowy
- **komplementarny** [nadużywane] → uzupełniający się
- **koncentrować coś** [nadużywane] → gromadzić // układać coś (w jednym miejscu)
- **kondycja czegoś** [niepoprawne w zn. 'stan czegoś'] → stan
- **konkretny** [nadużywane] → faktyczny
- **konsolidować** [nadużywane] → gromadzić coś
- **konstruktywny** [nadużywane] → twórczy
- **konsultować się wzajemnie** [pleonazm] → konsultować się
- **kontynuacja dalsza** [pleonazm] → kontynuacja
- **końcowy rezultat** [pleonazm] rezultat
- **koordynacja wzajemna** [pleonazm] → koordynacja czegoś
- **kreatywny** [nadużywane] → twórczy
- **kreować** [nadużywane] → tworzyć
- **kwota pieniędzy** [pleonazm] → kwota

- **łatwo o pomyłkę** [analizym] → łatwo się pomylić
- **łatwo o przypisanie** [analizym] → łatwo przypisać coś czemuś
- **ma doprowadzić do czegoś** [analizym] → doprowadzi do czegoś
- **ma miejsce** [analizym] → zdarzyć się // nastąpić
- **ma nastąpić** [analizym] → nastąpi
- **ma odbyć konsultacje** [analizym] → skonsultuje się
- **ma się rozpocząć** [analizym] → rozpocznie się
- **ma się ukazać** [analizym] → ukaże się
- **ma się zmienić** [analizym] → zmieni się
- **mieć** ◇ **ma bezpośredni wpływ** [analizym] → wpływa na coś
- **mieć bezpośredni wpływ** [analizym] → bezpośrednio wpływać na coś
- **mieć coś do zrobienia** [analizym] → zrobić coś
- **mieć do dyspozycji coś** [analizym] → dysponować czymś
- **mieć miejsce** [analizym] → zdarzyć się // nastąpić
- **mieć możliwość** [analizym] → można // móc coś
- **mieć w planie** [analizym] → planować
- **mniemanie** [lepiej] → pogląd // opinia
- **moc** ◇ **na mocy czegoś** [lepiej] → na podstawie czegoś // zgodnie z czymś
- **mocny atut** [pleonazm] → atut
- **mocny fundament** [pleonazm] → fundament czegoś
- **moment** ◇ **do momentu czegoś** [analizym] → do czegoś
- **mówić do kogoś** [analizym] → mówić coś komuś
- **na drodze konsultacji** [analizym] → przez konsultacje
- **na wskutek** [niepoprawne] → na skutek czegoś// wskutek czegoś
- **na wszelki wypadek** [nadużywane] → na wypadek czegoś
- **na wypadek, gdyby** [analizym] → gdyby
- **na zasadzie (na zasadzie porównania)** [analizym] → coś porównywać z czymś
- **na zasadzie (przedstawiać coś na zasadzie kontrastu)** [analizym] → przedstawiać coś w kontraście do czegoś
- **najbardziej podstawowy** [pleonazm] → podstawowy // najważniejszy
- **napotykać na coś** [pleonazm] → napotykać coś
- **narzędzie czegoś** [nadużywane] → środek czegoś
- **natury (czynniki natury) społecznej** [analizym] → czynniki społeczne
- **natury (problem natury technicznej)** [analizym] → problem techniczny
- **nieliczne wyjątki** [pleonazm] → wyjątki
- **niemniej jednak** [niepoprawne] → niemniej // (a) jednak
- **niemożność** [lepiej] → nieumiejętność
- **niepokojący alarm** [pleonazm] → alarm
- **niezbędny dla kogoś** [analizym] → niezbędny komuś
- **o około** [analizym] → około
- **odcinek czasu** [pleonazm] → czas
- **odłożyć na później** [pleonazm] → odłożyć
- **odniesienie** ◇ **w odniesieniu do czegoś** [analizym] → odnosząc się do

- **odpowieź** ◇ **w odpowiedzi na** [analizyzm] → odpowiadając na
- **około** ◇ **o około** [analizyzm] → około
- **określać coś w drodze czegoś** [analizyzm] → określać coś zgodnie z czymś
- **opóźnić tempo czegoś** [pleonazm] → opóźnić coś
- **pełny komplet czegoś** [pleonazm] → komplet
- **pierwotne pochodzenie** [pleonazm] → pochodzenie czegoś
- **pierwotne źródło** [pleonazm] → źródło
- **po zasięgnięciu opinii** [lepiej] → po sprawdzeniu czegoś
- **pochodzenie (środki pochodzenia) unijnego** [analizyzm] → środki unijne
- **pochodzenie źródeł** [pleonazm] → pochodzenie
- **początek** ◇ **z początku** [analizyzm] → początkowo
- **podać coś do wiadomości** [analizyzm] → poinformować
- **poddać coś pod osąd** [pleonazm] → osądzić coś
- **podstawa dla czegoś** [analizyzm] → podstawa czegoś
- **podstawowej wagi (rzecz podstawowej wagi)** [analizyzm] → rzecz podstawowa
- **podzielać mniemanie** [analizyzm] → sądzić, że
- **podzielać obawy** [analizyzm] → obawiać się
- **podzielać przypuszczenie** [analizyzm] → przypuszczać coś
- **pole** ◇ **na polu czegoś** [analizyzm] → w czymś
- **pomóc w osiągnięciu czegoś** [analizyzm] → pomóc osiągnąć coś
- **ponosić odpowiedzialność za coś** [analizyzm] → odpowiadać za coś
- **ponosić wydatki** [niepoprawne] → ponosić straty // mieć wydatki
- **popęlić błąd** [lepiej] → pomylić się
- **porozumienie** ◇ **w porozumieniu z czymś** [analizyzm] → zgodnie z czymś
- **posiadać** [niepoprawne w zn. 'odznaczać się'] → mieć
- **posiadać możliwości czegoś** [niepoprawne] → mieć jakieś możliwości
- **posiadać pogląd** [niepoprawne] → mieć zdanie// pogląd
- **posłuszeństwo wobec czegoś** [lepiej] → posłuszeństwo czemuś
- **posłuszny wobec czegoś** [lepiej] → posłuszny czemuś
- **postawić pytanie** [lepiej] → zapytać
- **postęp na polu metodologii** [analizyzm] → postęp w metodologii
- **postulować o coś** [analizyzm] → postulować coś
- **potencjalne możliwości** [pleonazm] → możliwości
- **pozbyć się całkowicie** [pleonazm] → pozbyć się czegoś
- **pozostawać w zgodzie** [analizyzm] → zgadzać się
- **pozwoli na dokonanie** [analizyzm] → pozwoli dokonać
- **pozwoli na osiągnięcie** [analizyzm] → pozwoli osiągnąć
- **pozwoli na przeprowadzenie** [analizyzm] → pozwoli przeprowadzić
- **pozwoli na wprowadzenie** [analizyzm] → pozwoli wprowadzić
- **praktycznie** [lepiej] → właściwie// w zasadzie
- **priorytet główny** [pleonazm] → priorytet czegoś
- **problem wielkiej wagi** [analizyzm] → problem najważniejszy
- **profil** ◇ **o profilu (coś o profilu jakimś)** [analizyzm] → coś jakieś

- **prognozy na przyszłość** [pleonazm] → prognozy czegoś
- **prowadzący do czegoś** [analizym] → do czegoś
- **przeprowadzić badania** [analizym] → badać
- **przeprowadzić kontrolę** [analizym] → kontrolować
- **przedmiot czegoś (coś jest przedmiotem czegoś)** [analizym] → coś jest czymś
- **przekazywać coś do kogoś** [analizym] → przekazywać coś komuś
- **przeprowadzić analizę** [analizym] → analizować coś
- **przeprowadzić inwestycje** [analizym] → inwestować
- **przeprowadzić obserwacje** [analizym] → obserwować
- **przeważająca większość** [pleonazm] → większość czegoś
- **przez jakiś czas** [analizym] → w jakimś czasie
- **przez okres dwóch lat** [analizym] → przez dwa lata
- **przy okazji czegoś** [analizym] → podczas czegoś
- **przychylna akceptacja** [pleonazm] → akceptacja czegoś
- **przychylna aprobata** [pleonazm] → aprobata czegoś
- **przyjąć do wiadomości** [analizym] → zapoznać się z czym
- **przyjąć założenie** [analizym] → założyć
- **przynosić coś dla kogoś** [analizym] → przynosić coś komuś
- **przyspieszyć tempo** [pleonazm] → przyspieszyć coś
- **realne możliwości** [pleonazm] → możliwości
- **relacja do czegoś** [lepiej] → związek z czymś
- **robić coś przez jakiś czas** [analizym] → robić coś w jakimś czasie
- **rozważyć precyzyjnie** [pleonazm] → rozważyć coś
- **rozważyć realnie** [pleonazm] → rozważyć coś
- **rzecz ◇ na rzecz (badać na rzecz) gospodarki** [analizym] → badać dla gospodarki
- **scalać coś w całość** [pleonazm] → scalać coś // łączyć coś w całość
- **sfera ◇ w sferze nauki** [analizym] → w nauce
- **skala ◇ w skali światowej** [analizym] → na świecie
- **skarga od kogoś** [analizym] → skarga kogoś (czyjaś)
- **składać gratulacje** [analizym] → gratulować
- **skondensowany** [nadużywane] → nagromadzony
- **specyficzny** [nadużywane] → charakterystyczny
- **sprawować kontrolę** [analizym] → kontrolować
- **sprawować nadzór** [analizym] → nadzorować
- **sprawować opiekę** [analizym] → opiekować się
- **sprzężony ze sobą** [pleonazm] → sprzężony
- **stanować odzwierciedlenie** [analizym] → coś odzwierciedlać
- **stanować podstawę czegoś** [lepiej] → coś jest podstawą czegoś
- **stawiać pytanie** [analizym] → pytać
- **stwarzać możliwości** [analizym] → umożliwiać coś
- **swoisty fenomen** [pleonazm] → coś jest swoiste // fenomen czegoś
- **sygnalizować coś** [lepiej] → zwracać uwagę // dawać do zrozumienia, że
- **ściśle określić coś** [analizym] → uściślić coś

- **temat** ◇ **na temat** (**porozmawiać na temat czegoś**) [analizy] → porozmawiać o czymś
- **temat** ◇ **na temat czegoś** [analizy] → o czymś
- **temat** ◇ **na temat** (**sądzić coś na temat czegoś**) [analizy] → sądzić coś o czymś
- **tempo** ◇ **w tempie szybkim** [pleonazm] → szybko
- **testować coś** [lepiej] → sprawdzać coś
- **treści wzajemnie się wykluczające** [pleonazm] → treści się wykluczające
- **typu** (coś jest typu) **jakiegoś** [analizy] → coś jest jakieś
- **typu** (coś typu) **ekonomicznego** [analizy] → coś ekonomicznego
- **typu** (różnego typu) **analizy** [analizy] → różne analizy
- **uczestniczyć w partycypowaniu** [analizy] → partycypować coś
- **uczestniczyć w przeprowadzaniu czegoś** [analizy] → przeprowadzać coś
- **udzielać gwarancji** [analizy] → gwarantować
- **udzielać informacji** [analizy] → informować
- **udzielać objaśnień** [analizy] → objaśniać
- **udzielać pomocy** [analizy] → pomagać
- **udzielać poparcia** [analizy] → popierać
- **udzielać rady** [analizy] → radzić
- **udzielać wskazówek** [analizy] → wskazywać
- **udzielać wsparcia** [analizy] → wspierać
- **udzielać zezwolenia** [analizy] → zezwalać
- **uiszczać opłatę** [analizy] → opłacać coś
- **ulec deformacji** [analizy] → coś się zdeformowało
- **ulec modyfikacji** [analizy] → ktoś// coś modyfikuje coś
- **ulec polepszeniu** [analizy] → ktoś// coś polepsza coś
- **ulec przeobrażeniom** [analizy] → przeobrażać się
- **ulec wzmocnieniu** [analizy] → wzmocnić coś
- **ulec zmniejszeniu** [analizy] → zmniejszyć coś
- **ulec zniszczeniu** [analizy] → coś zostało zniszczone
- **ulec zwiększeniu** [analizy] → zwiększyć coś
- **ulec // ulegać czemuś** [analizy] → coś się z czymś dzieje
- **ulegać wpływowi czegoś** [analizy] → coś wpływa na coś
- **ulegać zmianom** [analizy] → coś się zmienia
- **ułatwiać proces czegoś** [analizy] → coś ułatwia coś
- **usunąć coś całkowicie** [pleonazm] → usunąć coś
- **uwzględnienie czegoś** ◇ **z uwzględnieniem czegoś** [analizy] → uwzględniając coś
- **uznanie ze strony kogoś** [analizy] → uznanie kogoś (czyjeś)
- **uzupełnienie** ◇ **w uzupełnieniu do czegoś** [analizy] → uzupełniając coś
- **uzyskać informacje** [lepiej] → dowiedzieć się czegoś
- **w celu** [lepiej] → aby
- **w celu zapewnienia czegoś** [lepiej] → aby zapewnić coś
- **w ciągu jednego roku** [analizy] → w roku
- **w ciągu jednej godziny** [analizy] → podczas godziny
- **w ciągu kilku dni** [analizy] → w kilka dni

- **w dążeniu do czegoś** [*lepiej*] → dążąc do czegoś
- **w odniesieniu do czegoś** [*analizy*] → odnosząc się do
- **w odpowiedzi na** [*analizy*] → odpowiadając na
- **w oparciu o** [*niepoprawne*] → opierając się na
- **w ostatecznym rachunku** [*pleonazm*] → ostatecznie
- **w ostatecznym rezultacie** [*pleonazm*] → ostatecznie
- **w ostatecznym rozrachunku** [*pleonazm*] → ostatecznie
- **w ostatnim czasie** [*analizy*] → ostatnio
- **w ostatnim okresie** [*analizy*] → ostatnio
- **w porównaniu z czymś** [*analizy*] → porównując
- **w razie czegoś** [*lepiej*] → jeśli coś
- **w razie wystąpienia czegoś** [*lepiej*] → jeśli coś wystąpi
- **w stanie (coś w stanie) jakimś** [*analizy*] → coś jakiegoś
- **w stanie początkowym** [*analizy*] → coś początkowe
- **w stosunku do kogoś** [*analizy*] → wobec kogoś
- **w ten sposób** [*analizy*] → tak
- **w trakcie czegoś** [*analizy*] → podczas
- **w trybie natychmiastowym** [*analizy*] → natychmiast
- **w uzupełnieniu do czegoś** [*analizy*] → uzupełniając coś
- **w wyniku czegoś** [*analizy*] → skutek czegoś
- **w wypadku, gdyby** [*analizy*] → gdyby
- **w załączeniu** [*analizy*] → załączać coś
- **w znaczeniu jakimś** [*analizy*] → jakoś
- **w znaczeniu opisowym** [*analizy*] → opisowo
- **w znaczeniu teoretycznym** [*analizy*] → teoretycznie
- **wagi (coś jakiegoś wagi)** [*analizy*] → coś podstawowe
- **wagi (coś jakiegoś wagi)** [*analizy*] → coś ważnego // istotnego
- **walor ♦ o walorze (badania o walorze) praktycznym** [*analizy*] → badania praktyczne
- **wchodzić w rozważania** [*analizy*] → rozważać
- **wdrożyć reformy** [*analizy*] → reformować
- **weryfikacja** [*nadużywane*] → sprawdzenie
- **widać było, że** [*lepiej*] → widać, że
- **wiele do przekazania** [*analizy*] → wiele, by przekazać
- **wielkiej wagi (coś wielkiej wagi)** [*analizy*] → coś najważniejsze
- **większość z czegoś // kogoś** [*niepoprawne*] → większość czegoś // kogoś
- **wnieść sprzeciw** [*analizy*] → sprzeciwić się czemuś
- **wnieść wkład do czegoś** [*pleonazm*] → wnieść coś
- **wnioski w formie pisemnej** [*analizy*] → wnioski pisemne
- **wnioski wynikające z analizy** [*pleonazm*] → wnioski // konkluzje // podsumowanie analizy
- **wnioskować** [*niepoprawne w zn. 'zgłaszać wniosek'*] → zgłaszać wniosek
- **współgrać ze sobą** [*pleonazm*] → współgrać
- **współudział w realizacji czegoś** [*lepiej*] → wspólnie coś realizować
- **wydaje się być jakimś** [*niepoprawne*] → coś jest jakiegoś

- **wyeliminować całkowicie** [pleonazm] → wyeliminować
- **wyjscie z założenia, że** [analizym] → założyć, że
- **wykonać badanie** [analizym] → zbadać
- **wykonać nadzór** [analizym] → nadzorować
- **wykonać pomiary czegoś** [analizym] → zmierzyć coś
- **wykonywać coś przy pomocy czegoś** [analizym] → wykonywać coś czymś
- **wymagać** ◇ **wymaga wyjaśnienia** [analizym] – coś trzeba // należy // powinno się wyjaśnić
- **wyraz pochodzenia obcego** [analizym] → wyraz obcy
- **wyrazić zamiar** [analizym] → zamierzać
- **wyrazić zdziwienie** [analizym] → zdziwić się
- **wyrażać aprobatę dla czegoś** [analizym] → aprobować coś
- **wyrażać poparcie** [analizym] → popierać coś
- **występować z propozycją** [analizym] → proponować coś
- **występować z wnioskiem** [analizym] → przedstawiać coś
- **wysunąć argumenty** [analizym] → argumentować coś
- **wysuwać pomysł** [analizym] → zaproponować coś
- **wywierać skutek** [analizym] → coś skutkuje czymś
- **wywoływać niepokój** [analizym] → coś niepokoi
- **wywrzeć nacisk** [analizym] → naciskać
- **wywrzeć wpływ** [analizym] → coś wpływa na coś
- **wyzwanie** [lepiej] → zadanie
- **wyższy** ◇ **o wyższej (coś o wyższej) jakości** [analizym] → coś wyższej jakości
- **wzajemna koordynacja** [pleonazm] → koordynacja
- **wzajemnie na siebie oddziaływać** [pleonazm] → oddziaływać na siebie
- **wzajemnie się implikować** [pleonazm] → implikować się
- **wzajemnie się przenikać** [pleonazm] → przenikać się
- **wzajemnie się uzupełniać** [pleonazm] → uzupełniać się
- **wzajemnie się wykluczający** [pleonazm] → wykluczający się
- **wzrastać o około** [analizym] → wzrastać około
- **z góry przewidywać** [pleonazm] → przewidywać coś
- **z góry założyć** [pleonazm] → założyć coś
- **z niecierpliwością** [analizym] → niecierpliwie
- **z początku** [analizym] → początkowo
- **z uwzględnieniem czegoś** [analizym] → uwzględniając coś
- **z zachowaniem czegoś** [analizym] → zachowując coś
- **za pomocą (badać za pomocą) eksperymentów** [analizym] → badać eksperymentalnie // eksperymentować
- **za pośrednictwem czegoś** [analizym] → dzięki czemuś
- **zabarwienie** ◇ **o zabarwieniu jakimś** [analizym] → jakiś (jakaś // jakieś)
- **zachowanie czegoś** ◇ **z zachowaniem czegoś** [analizym] → zachowując coś
- **zagrożenie dla czegoś** [analizym] → zagrożenie czymś
- **zaistnieć** [lepiej] → zdarzyć się// pojawić się
- **zakaz dla czegoś** [analizym] → zakaz czegoś

- **zakres** ◇ **w zakresie (badania w zakresie ekonomicznym)** [*analizyzm*] → badania ekonomiczne
- **zakres** ◇ **w zakresie (coś w zakresie finansowym)** [*analizyzm*] → coś finansowe
- **zalecenia czysto praktyczne** [*analizyzm*] → zalecenia praktyczne
- **załączenie** ◇ **w załączeniu** [*analizyzm*] → załączać coś
- **zapewnić gwarancję** [*analizyzm*] → gwarantować
- **zapewnić sprawną organizację czegoś** [*analizyzm*] → sprawnie coś zorganizować
- **zaplanować z góry** [*pleonazm*] → zaplanować coś
- **zasięgnąć rady** [*analizyzm*] → poradzić się
- **zastrzeżenie (robić) zastrzeżenia do czegoś** [*analizyzm*] → zastrzeżać coś
- **zawierać w sobie coś** [*pleonazm*] → zawierać coś
- **zawrzeć coś na drodze umowy** [*analizyzm*] → zawrzeć (zapisać) coś w umowie
- **zdradzać objawy** [*analizyzm*] → objawiać się
- **ze szczególną wyrazistością** [*pleonazm*] → wyraziście
- **ze szczególnym uznaniem** [*pleonazm*] → z uznaniem
- **ze względu na to, że** [*analizyzm*] → z powodu // wskutek
- **zestawiać coś ze sobą** [*pleonazm*] → zestawiać coś
- **zgłaszać żądania** [*analizyzm*] → żądać
- **zgodny konsensus** [*pleonazm*] → konsensus
- **zjawisko czegoś** [*analizyzm*] → coś
- **znaczenie** ◇ **w znaczeniu jakimś** [*analizyzm*] → jakoś
- **znaczenie** ◇ **o znaczeniu jakimś** [*analizyzm*] → jakiś (jakaś // jakieś)
- **znaczenie** ◇ **o znaczeniu praktycznym** [*analizyzm*] → coś praktyczne
- **znaczenie** ◇ **o znaczeniu teoretycznym** [*analizyzm*] → coś teoretyczne
- **znaczenie** ◇ **w znaczeniu opisowym** [*analizyzm*] → opisowo
- **znaczenie** ◇ **w znaczeniu teoretycznym** [*analizyzm*] → teoretycznie
- **znaleźć potwierdzenie** [*analizyzm*] → potwierdzać się
- **zobowiązany do sprawdzenia** [*analizyzm*] → zobowiązany (...), aby) sprawdzić
- **zobowiązany do udzielenia** [*analizyzm*] → zobowiązany udzielić
- **zwracać się o pomoc** [*analizyzm*] → prosić o pomoc
- **zwracać się z prośbą** [*analizyzm*] → prosić
- **zwracać się z żądaniem** [*analizyzm*] → żądać
- **źródło do powstawania czegoś** [*analizyzm*] → źródło czegoś
- **źródło pochodzenia** [*pleonazm*] → źródło czegoś

Słowniczek form trudnych i rozwlekłych oraz ich zamienników

Hasła słowniczka zostały zbudowane na podstawie najczęściej powtarzających się w tekstach raportów ewaluacyjnych form analitycznych (złożonych) oraz redundantnych (pleonazmów). Ilustracją jednostek leksykalnych, których zalecane warianty pokazujemy w każdym hasle, są cytaty i przykłady wynotowane z przedstawionych do analizy tekstów.

Jednostki słowniczka uporządkowano alfabetycznie. Składają się one z następujących części:

- Hasło (analityzm, pleonazm lub wyraz często używany w tekstach, a wymagający komentarza poprawnościowego).
- Cytaty, przytoczenia i przykłady użycia wyrazów w tekstach raportów ewaluacyjnych.
- Korekta stylistyczno-gramatyczna form niepoprawnych (lub trudnych) z propozycją lepszych i łatwiejszych synonimów (wyrażeń zastępczych).
- Dodatkowe uwagi dotyczące błędów lub usterek stylistycznych pojawiających się w przytoczonych tekstach.
- Odsyłacze do innych haseł lub fraz z Listy wyrażen trudnych.
- Zalecenia poprawnościowe zawarte w uwagach dołączonych do przykładów, np.:

- **do dziś dnia** [*pleonazm*] – do dziś



akceptacja ◇ proces akceptacji // uzyskać akceptację

○ Przyspieszy to i usprawni proces akceptacji wniosku o dofinansowanie realizacji projektu [...]. ○ [...] pomimo kilkukrotnego składania wniosków o dofinansowanie **nie uzyskała akceptacji** na realizację projektów.

- **proces akceptacji czegoś** [analizym] → akceptacja czegoś
- **wydać akceptację** [analizym] → akceptować coś
- **uzyskać akceptację** [analizym] → ktoś coś zaakceptował

◇ dodatkowe uwagi

- **kilkukrotny** [lepiej] → kilkakrotny

arena ◇ na arenie

○ Wiele jednostek naukowych zarówno w trakcie wywiadów, jak i ankiety wskazywało, że projekt przyczynił się do podniesienia pozycji ośrodka **na arenie** krajowej i światowej. ○ [...] co z kolei ma przyczynić się do poprawy standardu życia mieszkańców województwa łódzkiego oraz poprawy konkurencyjności regionu **na arenie** międzynarodowej. ○ Na tym tle wyznaczono specyficzne dla niniejszego programu bądź uznane **na arenie** międzynarodowej cele ochrony środowiska.

- **ośrodki na arenie krajowej i światowej** [analizym] → ośrodki w kraju i na świecie
- **konkurencyjność na arenie międzynarodowej** [analizym] → konkurencyjność międzynarodowa

◇ dodatkowe uwagi

- **w trakcie wywiadów** [analizym] → podczas wywiadów
- **przyczynić się do podniesienia pozycji czegoś** [analizym] → podnieść wartość czegoś
- **podnieść pozycję czegoś** [lepiej] → podnieść wartość czegoś
- **standard** [nadużywane] → jakość
- **specyficzny** [nadużywane] → właściwy; znamieny; charakterystyczny

artykułować // artykułowany

○ Obawy te **artykułowane** są również w odniesieniu do państw ościennych. ○ Deficyt ten był wyraźnie **artykułowany** na poziomie Euroregionu Pomerania zarówno podczas wywiadów indywidualnych, jak i wywiadu grupowego. ○ Pomimo **artykułowanego**, dużego znaczenia środków unijnych w rozwoju uczelni tylko pewna ich część uwzględnia ten fakt wyraźnie we własnych dokumentach rozwojowych (strategiach).

- **artykułować** [nadużywany] → uzewnętrzniać; pokazywać coś; przedstawiać coś; wyrażać coś; podkreślać coś
- **artykułowany** [nadużywany] → uzewnętrzniony; przedstawiony; pokazany; wyrażony

◇ dodatkowe uwagi

- **w odniesieniu do państw** [analizym] → wobec państw
 - **uwzględniać ten fakt** [analizym] → uwzględniać to
- por. → W odniesieniu do

atut o mocny atut // silny atut // duży atut

○ Idea zrównoważonego rozwoju pozwala na uczynienie ze słabych stron naszego rolnictwa jego **mocnych atutów**. ○ Sama lokalizacja gminy przy lepszym jej skomunikowaniu byłaby jej **silnym atutem**. ○ Gmina obecnie nie jest zadłużona, co jest jej **dużym atutem**.

- **mocny atut** [pleonazm] → atut // mocna strona czegoś
- **silny atut** [pleonazm] → atut
- **duży atut** [pleonazm] → atut // duże, wielkie uznanie

◇ dodatkowe uwagi

- **coś pozwala na uczynienie czegoś** [analizyzm] → coś pozwala czynić coś czymś por. → pozwalając na

bardziej

○ Urzędy pracy powinny **bardziej aktywnie** poszukiwać firm gotowych do zatrudnienia bezrobotnych. ○ W niektórych przypadkach zastosowano funkcję matematyczną $f(x) = x - 1$; w celu uzyskania **bardziej czytelnych** wskaźników. ○ Przyczynią się do **bardziej dynamicznego**, zrównoważonego rozwoju w przyszłości.

- **bardziej aktywnie** [analizyzm] → aktywniej
- **bardziej czytelny** [analizyzm] → czytelniejszy
- **bardziej dynamiczny** [analizyzm] → dynamiczniejszy

◇ dodatkowe uwagi

- **gotowy do zatrudnienia** [lepiej] → gotowy zatrudniać
- **w celu uzyskania czegoś** [analizyzm] → by uzyskać coś

być w stanie

○ Niewielka liczba podmiotów gospodarczych **jest w stanie uzyskać** wsparcie w ramach tych programów. ○ Nie **jesteśmy w stanie „policzyć”** i oszacować skali wpływu inwestycji w sferze poprawy zdrowia. ○ System **jest w stanie funkcjonować** sprawnie, efektywnie i przejrzystie.

- **jest w stanie uzyskać wsparcie** [analizyzm] → może uzyskać wsparcie
- **jest w stanie policzyć i oszacować coś** [analizyzm] → potrafi policzyć i oszacować coś
- **jest w stanie funkcjonować sprawnie** [analizyzm] → może// potrafi sprawnie funkcjonować

◇ dodatkowe uwagi

- **inwestycje w sferze poprawy zdrowia** [analizyzm] → inwestycje na rzecz poprawy zdrowia

być w posiadaniu

○ Wciąż prawie 50% ziemi **jest w posiadaniu** małych i średnich gospodarstw rolnych. ○ Chodzi w tym przypadku o dokumentację projektów **będącą w posiadaniu** Instytucji Wdrażających. ○ Beneficjenci nie **są** jeszcze **w posiadaniu** dokumentów określonych preumową.

- **być w posiadaniu czegoś** [analizy] → posiadać coś

◇ dodatkowe uwagi

- **coś jest w posiadaniu kogoś** // **czegoś** [analizy] → ktoś posiada coś
- **preumowa** [lepiej] → umowa wcześniejsza (przedwstępna)

cel ◇ w celu

○ Badanie to zostało przeprowadzone jako dodatkowe badanie **w celu** uzupełnienia (po bardzo ograniczonych wynikach badania e-mailowego) bazy badawczej [...] ○ Schemat logiczny interwencji zbudowany **w celu** ukazania zależności i wzajemnych powiązań. ○ Jednak **w celu** możliwie najpełniejszego zilustrowania aktualnej sytuacji.

- **przeprowadzić dodatkowe badania w celu uzupełnienia czegoś** [lepiej] → dodatkowo zbadać coś, aby uzupełnić
- **schemat zbudowany w celu ukazania zależności** [lepiej] → schemat zbudowano, aby pokazać zależności
- **w celu najpełniejszego zilustrowania aktualnej sytuacji** [lepiej] → aby najlepiej zilustrować obecną sytuację...
- **przeprowadzić dodatkowe badania** [analizy] → zbadać dodatkowo coś
- **aktualny** [nadużywane] → obecny

charakter o o charakterze

○ Oceniając oddziaływanie tych źródeł, należy mieć na uwadze fakt, iż płatności bezpośrednie nie muszą być przeznaczane na wydatki **o charakterze** inwestycyjnym. ○ Takie rozwiązanie mogłoby dotyczyć innych typów inwestycji, np. poziomu współfinansowania inwestycji **o charakterze** infrastrukturalnym. ○ Trudności, jakie wówczas pojawią się z oceną ich efektów, będą dotyczyły dostępności indywidualnych (o podmiocie) informacji **o charakterze** historycznym. ○ Pojawia się tutaj problem **o charakterze** systemowym.

- **wydatki o charakterze inwestycyjnym** [analizy] → wydatki inwestycyjne
- **inwestycje o charakterze infrastrukturalnym** [analizy] → inwestycje na rzecz infrastruktury
- **informacje o charakterze historycznym** [analizy] → informacje historyczne
- **problem o charakterze systemowym** [analizy] → problem systemowy

◇ dodatkowe uwagi

- **mieć na uwadze fakt, iż** [analizy] → uważać na to, że
- **mieć coś na uwadze** [analizy] → uważać na coś

chwila o od chwili // do chwili

○ Plan będzie obowiązywał **od chwili wejścia** w życie traktatu o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej.
 ○ Zbyt krótki czas na opracowanie dokumentacji konkursowej liczony **od chwili ogłoszenia** naboru do jego zamknięcia. ○ Potrzeby inwestycyjne na okres 3 lat **od chwili obecnej** zostały pominięte w analizach z uwagi na zbyt krótki okres.

- **obowiązywać do chwili wejścia w życie** [analizym] → obowiązywać do wejścia w życie
- **czas dokumentacji liczony od chwili ogłoszenia naboru** [analizym] → czas liczony od ogłoszenia naboru
- **od chwili obecnej** [analizym] → od teraz

◇ dodatkowe uwagi

- **potrzeby inwestycyjne na okres 3 lat** [analizym] → potrzeby inwestycyjne na 3 lata
- **z uwagi na** [lepiej] → ze względu na; z powodu

ciąg ◇ w ciągu

○ Poprawa poziomu wykształcenia ludności wiejskiej **w ciągu** najbliższych lat będzie możliwa, o ile rozwój obszarów wiejskich przyczyni się do tworzenia pozarolniczych miejsc pracy. ○ Należy uznać, że **w ciągu** ostatnich dwóch lat większość respondentów zauważyła w swoich gminach zmiany. ○ Należy przy tym uwzględnić, że **w ciągu** najbliższych kilku lat powinna się zmienić opinia o rolnictwie.

- **w ciągu najbliższych lat** [analizym] → w najbliższych latach
- **w ciągu ostatnich dwóch lat** [analizym] → podczas ostatnich dwóch lat
- **w ciągu najbliższych kilku lat** [analizym] → w najbliższych kilku latach

◇ dodatkowe uwagi

- **rozwój obszarów wiejskich** [analizym] → rozwój wsi

czujność ◇ aktywna czujność

○ Ta bliska obecność i **aktywna czujność** Instytucji Zarządzającej prowadziła czasem do nieporozumień.
 • **aktywna czujność** [pleonazm] → czujność // aktywność

czynić ◇ czynić starania

○ Należy więc **czynić starania** nad usprawnieniem systemu komunikacji pionowej.
 • **czynić starania** [analizym] → starać się

czysto

○ Bardzo często to właśnie subiektywne odczucia i nastroje powodują rozmaite reakcje inwestorów, które w kategoriach **czysto** ekonomicznych, mierzalnych i poddających się analizie technicznej są niewytłumaczalne i nieracjonalne. ○ Czy wówczas ich efektywność jest taka sama, a charakter nie jest **czysto** konsumpcyjny? ○ Jak to określił jeden z beneficjentów, są to zmiany **czysto** kosmetyczne [...]

- **w kategoriach czysto ekonomicznych** [analizym] → w kategoriach ekonomicznych
- **czysto konsumpcyjny** [analizym] → konsumpcyjny
- **zmiany czysto kosmetyczne** [analizym] → zmiany kosmetyczne

◇ dodatkowe uwagi

- **powodować reakcje** [lepiej] → wywoływać reakcje

dawać gwarancję

○ Zastosowanie nowoczesnych i skutecznych technologii oczyszczania ścieków danego typu **daje gwarancję** uzyskania maksymalnego efektu ekologicznego. ○ Tylko kompleksowe podejście **daje gwarancję** większej skuteczności.

- **dawać gwarancję czegoś** [analizym] → gwarantować coś

◇ dodatkowe uwagi

- **kompleksowy** [nadużywane] → całościowy

dokładać starań

○ W opinii beneficjentów **dokładali** oni **starań**, aby w ramach posiadanych możliwości i kompetencji ułatwić im realizację projektów. ○ Zarówno prezes, jak i pracownicy UKE **dokładają starań**, aby te zagrożenia zminimalizować.

- **dokładać starań** [analizym] → starać się
- **ktoś dokłada starań** [analizym] → ktoś się stara, by

◇ dodatkowe uwagi

- **w ramach posiadanych możliwości** [analizym] → w ramach możliwości // możliwie
- **zminimalizować zagrożenie** [lepiej] → zmniejszyć zagrożenie

dokonać czegoś // ktoś dokonuje czegoś

○ [...] Zamawiającego bazę danych dotyczących projektów realizowanych w ramach Funduszy Strukturalnych, **dokonano** dalszej **selekcji** analizowanych projektów. ○ Należałoby **dokonać** teoretycznej **analizy** wpływu innych pozainwestycyjnych czynników. ○ W tej części raportu **dokonano identyfikacji** interwencji finansowanych z Funduszy Strukturalnych. ○ W ramach tego Programu złożono ponad 24 tys. wniosków o pomoc i **dokonano płatności** na ok. 400 mln PLN. ○ W tym celu **dokonaliśmy syntezy** wskaźników opisujących poszczególne obszary.

- **dokonać selekcji** [analizy] → selekcjonować
- **dokonać analizy** [analizy] → analizować
- **dokonać identyfikacji** [analizy] → identyfikować
- **dokonać płatności** [analizy] → zapłacić
- **dokonać syntezy** [analizy] → syntetyzować

◊ dodatkowe uwagi

- **niemniej jednak** [pleonazm] → niemniej // jednak

dokonać podziału

○ Z uwagi na liczbę działań, które były realizowane na obszarach wiejskich, **dokonano ich podziału** ze względu na kluczowy obszar zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego. ○ Niemniej jednak nie zostały wyjaśnione kryteria, według których **dokonano podziału** wsparcia na 13 priorytetów.

- **dokonać podziału** [analizy] → podzielić
- **z uwagi na** [lepiej] → z powodu // ze względu na
- **kluczowy** [nadużywane] → główny; najważniejszy

doprowadzić do czegoś

○ Zmniejszenie wachlarza ofert, spośród których rolnik mógłby dokonywać wyboru, nie **doprowadzi do zwiększenia** atrakcyjności tej propozycji. ○ [...] **doprowadził do ograniczenia** zanieczyszczenia środowiska nawozami sztucznymi. ○ Działania, które **doprowadzą do** dalszej **poprawy** stanu środowiska, obejmują głównie inwestycje związane z infrastrukturą techniczną. ○ Pod rozprawę Autorów PRPO WP pozostawia się decyzję, czy taki zespół działań **doprowadzi do osiągnięcia** Celu Strategicznego i czy być może nie należałoby połączyć tej Osi Priorytetowej z inną. ○ Zmiany te nie powinny **doprowadzić do spadku** zainteresowania pomocą.

- **doprowadzić do zwiększenia** [analizy] → zwiększyć
- **doprowadzić do ograniczenia** [analizy] → ograniczyć
- **doprowadzić do poprawy** [analizy] → poprawić
- **doprowadzić do osiągnięcia** [analizy] → osiągnąć coś
- **doprowadzić do spadku czegoś** [analizy] → zmniejszyć coś

◊ dodatkowe uwagi

- **zmniejszyć wachlarz ofert** [lepiej] → zmniejszyć liczbę ofert
- **taki zespół działań** [analizy] → takie działania

droga 1 ♦ na drodze

○ jedna z przeszkód stojących **na drodze** do rozwoju lokalnego ○ To powinno odbywać się **na drodze** komercyjnej. ○ Może on dokonywać okresowych przeglądów postępów **na drodze** do osiągnięcia konkretnych celów programu operacyjnego. ○ istotna bariera **na drodze** do rozwijania innowacyjnej gospodarki ○ Delegacja odbywa się **na drodze** odpowiedniego porozumienia. ○ Wielkość możliwych do wchłonięcia środków z transferów wspólnotowych oszacowano **na drodze** ekstrapolacji wchłaniania. ○ uciążliwe zewnętrzne utrudnienia **na drodze** rozwoju własnych przedsiębiorstw

- **jedna z przeszkód na drodze do rozwoju** [analizy] → jedna z przeszkód w rozwoju
- **okresowe przeglądy na drodze do osiągnięcia celów** [analizy] → przegląd dotyczący osiągania celów // przegląd osiągnięć w czymś
- **coś na drodze komercyjnej** [analizy] → coś komercyjnego // komercyjnie
- **bariera na drodze do rozwijania innowacji** [analizy] → bariera w rozwijaniu innowacji
- **odbywać się na drodze odpowiedniego porozumienia** [analizy] → odbywać się dzięki porozumieniu// ktoś porozumiewa się dzięki czemuś
- **oszacować coś na drodze ekstrapolacji** [analizy] → oszacować coś dzięki ekstrapolacji czegoś
- **utrudnienia na drodze rozwoju czegoś** [analizy] → utrudnienia rozwoju czegoś

♦ dodatkowe uwagi

- **dokonywać okresowych przeglądów postępów** [analizy] → okresowo sprawdzać // przeglądać postępy czegoś
- **istotna bariera czegoś // w czymś** [analizy] → bariera czegoś // jakaś // w czymś

droga 2 ♦ na drodze

○ Czynniki natury mentalnej i politycznej nie były istotnym problemem **na drodze składania** wniosków unijnych. ○ Może on dokonywać okresowych przeglądów postępów **na drodze do osiągnięcia** konkretnych celów programu operacyjnego na podstawie dokumentów przedkładanych przez IŻ. ○ Niedostateczna ilość tej kadry może stać się w niedalekiej przyszłości istotną barierą **na drodze do rozwijania** innowacyjnej gospodarki.

- **na drodze składania wniosków** [analizy] → w składaniu wniosków
- **postępy na drodze do osiągnięcia konkretnych celów** [analizy] → postępy w osiąganiu celów
- **na drodze do rozwijania czegoś** [analizy] → w rozwijaniu czegoś

♦ dodatkowe uwagi

- **czynniki natury mentalnej i politycznej** [analizy] → czynniki mentalne i polityczne

droga 3 ◇ w drodze

○ MRiRW zdecydowało się zakontraktować realizację SEA **w drodze** odrębnego przetargu. o podmiot lub instytucja wyłonioną w drodze przetargu; ○ wzorów umów o dofinansowanie **w drodze** rozporządzenia; ○ Dane do analizy zostały zebrane **w drodze** badania ankietowego. ○ Dane do analizy pozyskane zostały **w drodze** internetowego badania. ○ zapewnienie warunków do rozwoju zasobów ludzkich **w drodze** kształcenia.

- **robić coś w drodze odrębnego przetargu** [analizym] → robić coś dzięki przetargowi
- **wyłonić coś w drodze przetargu** [analizym] → wyłonić coś w przetargu
- **dofinansować coś w drodze rozporządzenia** [analizym] → dofinansować coś poprzez rozporządzenie// na podstawie rozporządzenia
- **zebrać coś w drodze badania** [analizym] → zebrać coś w badaniu
- **pokazać coś w drodze internetowego badania** [analizym] → pokazać coś w badaniu internetowym
- **rozwój czegoś w drodze kształcenia** [analizym] → rozwój czegoś poprzez kształcenie

◇ dodatkowe uwagi

- **warunki do rozwoju** [analizym] → warunki rozwoju

dziedzina ◇ w dziedzinie

○ Jeżeli zsumujemy zarówno te wymierne, jak i niewymierne korzyści, to mamy podstawy pozytywnie ocenić skalę zmian, jaka **w dziedzinie** infrastruktury dokonała się w ostatnich kilkunastu latach. ○ Tak też w rzeczywistości może się zdarzyć, jeśli gminy głównie inwestują **w dziedzinie** oczyszczania ścieków i dostarczania wody mieszkańcom. ○ KPZR jest podstawowym dokumentem określającym politykę państwa **w dziedzinie** przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie do 2025 roku.

- **zmiana w dziedzinie infrastruktury** [analizym] → zmiana infrastruktury
- **inwestować w dziedzinie oczyszczania ścieków** [analizym] → inwestować na rzecz oczyszczania ścieków
- **polityka państwa w dziedzinie zagospodarowania przestrzennego** [analizym] → państwowa polityka zagospodarowania przestrzennego

◇ dodatkowe uwagi

- **w perspektywie do roku** [analizym] → do roku
- **zmiany się dokonały** [lepiej] → coś się zmieniło // zmiany zaszły gdzieś
- **skala zmian, jak się dokonała** [niepoprawnie] → skala zmian, jakie zaszły gdzieś
- **tak się w rzeczywistości może zdarzyć, że...** [lepiej] → tak się może zdarzyć

dzisiaj ◇ do dzisiaj

○ To, co udało się wypracować w trakcie projektu, procentuje **do dzisiaj**.

- **do dzisiaj** [pleonazm] → do dziś

◇ dodatkowe uwagi

- **dzień dzisiejszy** [pleonazm] → dzisiaj
- **w dniu dzisiejszym** [pleonazm] → dzisiaj

etap ◇ na etapie

○ W chwili obecnej większość projektów z okresu programowania 2004–2006 jest nadal **na etapie** realizacji i nie jest możliwe oszacowanie także trwałości ich efektów. ○ Nadal więc obszary wiejskie są **na etapie** nadrabiania zaległości cywilizacyjnych ○ Jednocześnie należy stwierdzić, że większość z tych wskaźników nie ma bezpośredniego powiązania z systemem wskaźników poszczególnych Programów Operacyjnych, które powinny być zbudowane w sposób umożliwiający ich pełną operacjonalizację i wykorzystanie w bieżącym monitoringu oraz w trakcie badań ewaluacyjnych już **na etapie** ewaluacji śródkresowej.

- **jest na etapie realizacji** [analityzm] → jest w realizacji // coś się realizuje
- **być na etapie nadrabiania czegoś** [analityzm] → nadrabiać coś
- **być na etapie ewaluacji** [analityzm] → coś się ocenia // oceniać coś

◇ dodatkowe uwagi

- **w chwili obecnej** [analityzm] → obecnie
- **nie jest możliwe oszacowanie** [analityzm] → nie można oszacować
- **nie mieć bezpośredniego powiązania** [analityzm] → nie wiązać się bezpośrednio z czymś
- **operacjonalizacja** → specjalistycznie
- **bieżący monitoring** [lepiej] → obecna kontrola
- **w trakcie** [analityzm] → podczas

ewenement ◇ absolutny ewenement

○ Tak duża sieć placówek terenowych, w których zatrudnieni są pracownicy funduszu, jest **absolutnym ewenementem**, jeśli chodzi o działalność funduszy poręczeniowych w Polsce.

- **absolutny ewenement** [pleonazm] → ewenement // coś jest wyjątkowe

fakt czegoś

○ W tym obszarze szczegółowa analiza powinna objąć wpływ ogólnej koniunktury gospodarczej w kraju oraz efekt wynikający w **faktu** wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. ○ Należy też podkreślić, że mieszkańcy wsi rozumieją **fakt** uboższej kadry medycznej w wiejskich ośrodkach ze względu na ekonomiczne uwarunkowania i to nie stanowi dla nich problemu, utrudnieniem jest natomiast brak do nich dostępu (długi czas oczekiwania) w innych ośrodkach. ○ Analizując poniższą tabelę, warto zwrócić uwagę na **fakt** znaczącego wpływu działań adresowanych bezpośrednio do rolników (inwestycyjnych, wspierających start, umożliwiających dywersyfikację działalności). ○ Dzięki **faktowi**, iż spora część MŚP beneficjentów Działania 2.3 znajduje się na obszarach wiejskich, również wpływ tego Działania jest bardzo znaczący. ○ Wynikają one w dużej mierze z **faktu** wejścia Polski do UE i związaną z tym liberalizacją prawa pracy dla obywateli RP przez wybrane państwa członkowskie. ○ **Fakt** ten może sugerować, iż oddziaływania zaobserwowane w pierwszych dwóch latach po akcesji Polski do UE należy wiązać w dużej mierze ze środkami przedakcesyjnymi.

- **fakt czegoś** [analizym] → coś
 - **efekt wynikający z faktu wstąpienia** [analizym] → efekt wstąpienia
 - **rozumieć fakt uboższej kadry** [nadużywane] → rozumieć sytuację uboższej kadry
 - **zwrócić uwagę na fakt czegoś** [analizym] → zwrócić uwagę na coś
 - **dzięki faktowi, iż** [lepiej] → dzięki temu, że
 - **fakt ten może sugerować, iż** [analizym] → może to sugerować, że // może to sugerować coś
 - **iż** [nadużywane] → że
 - **adresowany do kogoś** [nadużywane] → kierowany do kogoś; przeznaczony dla kogoś; poświęcony komuś // czemuś
 - **przedakcesyjny** [nadużywane] – przed akcesją
- por. → iż

generować // ktoś generuje coś

○ Tym samym przyczyniają się do **generowania** potencjału rozwojowego w tej sferze. ○ Te właśnie inwestycje są najbardziej powszechne i **generują** największe dodatkowe koszty dla gmin. ○ Podobnie jak ośrodki zdrowia, domy kultury, muzea, zwykle nie **generują** zbyt wielkiej wartości dodanej, ale czy bez obiektów może rozwijać się nowoczesne społeczeństwo?

- **generować coś** [nadużywane] → stwarzać coś; wytwarzać coś; powodować coś
- **generować coś** → niepoprawne w zn. 'tworzyć, stwarzać coś'

◇ dodatkowe uwagi

- **przyczyniać się do generowania czegoś** [analizym] → powodować coś

grunt 1 ♦ na gruncie

○ Należy stwierdzić, że **na gruncie** polskiego prawa mamy do czynienia z instytucją wcześniejszych emerytur określoną przepisami ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. ○ W niewielkim zakresie wzrosło znaczenie funkcji turystycznych pozwalających na aktywizację gospodarczą obszarów, co w przyszłości przyczyni się zarówno do rozwoju tych terenów **na gruncie** społecznym, jak i gospodarczym. ○ W międzyczasie **na gruncie** badań związanych z opracowaniem nowej generacji strategii innowacji [...]

- **na gruncie prawa** [analityzm] → w prawie
- **rozwój na gruncie społecznym** [analityzm] → rozwój społeczny
- **na gruncie badań** [analityzm] → w badaniach

♦ dodatkowe uwagi

- **instytucja wcześniejszych emerytur** [lepiej] → wcześniejsze emerytury
- **w niewielkim zakresie coś wzrosło** [analityzm] → nieznacznie coś wzrosło
- **pozwalać na aktywizację czegoś** [analityzm] → aktywizować coś

grunt 2 ♦ na grunt

○ Wydaje się to, co najmniej, nieuzasadnione, gdyż wiele zagadnień określonych w wojewódzkiej strategii innowacji dotyczy działań lokalnych i z powodzeniem może być przeniesiona **na grunt** mniejszych jednostek. ○ Należałoby się zastanowić, czy rzeczywiście każdy z tematów badań można zaadaptować **na grunt** przedsiębiorstwa lub też czy każdy z nich wspiera konkurencyjność. ○ Można wnieść sporo zastrzeżeń odnośnie jakości transpozycji prawa europejskiego **na grunt** polski.

- **przenieść coś na grunt mniejszych jednostek** [analityzm] → przenieść coś do mniejszych jednostek
- **zaadaptować coś na grunt przedsiębiorstwa** [analityzm] → przenieść coś do przedsiębiorstw
- **transpozycja prawa europejskiego na grunt polski** [analityzm] → transpozycja prawa europejskiego do prawa polskiego
- **transpozycja** [nadużywane] → przeniesienie
- **wydaje się to jakieś** [lepiej] → jest to jakieś
- **wiele zagadnień określonych w wojewódzkiej strategii innowacji** [lepiej] → wiele zagadnień wojewódzkiej strategii innowacji
- **odnośnie jakości** [niepoprawne] → odnośnie do jakości
- **wnieść sporo zastrzeżeń** [analityzm] → mieć wiele zastrzeżeń

kierunek ◇ w kierunku jakimś // czegoś

○ wzrost mobilności zawodowej mieszkańców wsi **w kierunku** aktywności pozarolniczej; ○ System transportu nie zmierza **w kierunku** zrównoważonego rozwoju. ○ promocja tego typu rolnictwa skierowana **w kierunku** konsumentów [...]; ○ Korekta listy wskaźników realizacji celów Programu **w kierunku** ich bardziej trafnego dostosowania do celów i funkcji [...] ○ W efekcie należy stwierdzić tendencję **w kierunku** zapóźnienia rozwoju ścisłego pogranicza względem położonych dalej od granicy regionów obszaru wsparcia.

- **wzrost mobilności w kierunku aktywności** [analizym] → wzrost mobilności i aktywności
- **zmierzać w kierunku zrównoważonego rozwoju** [analizym] → zmierzać do zrównoważonego rozwoju
- **promocja rolnictwa w kierunku konsumentów** [analizym] → promować konsumentom rolnictwo
- **realizacja czegoś w kierunku dostosowania** [analizym] → realizować coś tak, by to dostosować
- **tendencja w kierunku zapóźnienia rozwoju** [analizym] → tendencja opóźniająca rozwój

◇ dodatkowe uwagi

- **ten typ rolnictwa** [lepiej] → ten obszar rolnictwa
- **bardziej trafny** [lepiej] → trafniejszy

komplet ◇ pełen komplet

○ Euroregion Pomierania dysponował **pełnym kompletem** dokumentów finansowych. ○ Ostatnie, niepełne dane regionalne w tym aspekcie dostępne są dopiero za 2005 roku, a **pełen komplet** uzyskujemy dla roku 2004.

- **pełen komplet** [pleonazm] – komplet czegoś // pełen zestaw czegoś

◇ dodatkowe uwagi

- **dysponować kompletem dokumentów** [lepiej] → mieć komplet dokumentów
- por. → aspekt → w aspekcie

kondycja

○ Mogą one przyczynić się do lepszej gospodarki gruntami na ONW (w przypadku roślin) i do poprawy **kondycji** łąk przeznaczonych do ekstensywnego użytkowania (w przypadku zwierząt). ○ Przy tej okazji warto wspomnieć o dodatkowym elemencie, który mógłby znaleźć się w części diagnostycznej – mianowicie o opisie **kondycji** finansowej jednostek samorządu terytorialnego regionu. ○ W opinii autora jest to jeden z najważniejszych obszarów interwencji, decydujący również o **kondycji** gospodarczej regionu.

- **kondycja** [niepoprawne w odn. do obiektów/zjawisk nieożywionych] → stan czegoś; położenie czegoś
- **ekstensywny** [specjalistycznie] → rozciągli; obszerny; obfity
- **przyczynić się do lepszej gospodarki** [analizym] → poprawić // ulepszyć gospodarkę

krytyka ◇ przedstawić krytykę

- **Przedstawiono krytykę** systemu wskaźników na poziomie programowym i projektowym.
- **przedstawić krytykę** [analizy] → skrytykować

kwestia 1 ◇ w kwestii jakiejś // czegoś

○ **W** niezwykle ważnej **kwestii** dotyczącej rozwoju społecznego, a dotyczącej struktury wykształcenia, w ostatnich kilku latach nastąpił olbrzymi postęp, który jest szeroko dostrzegany i doceniany. ○ **W** tej **kwestii** koniecznym wydaje się podjęcie działań zmierzających do ułatwienia dostępu i zwiększenia uczestnictwa w tym trybie kształcenia.

- **w tej / niezwykle ważnej kwestii** [nadużywane] → w tej / niezwykle ważnej sprawie
- **w kwestii dotyczącej czegoś** [analizy] → w kwestii czegoś

◇ dodatkowe uwagi

- **szeroko** [nadużywane] → powszechnie
 - **coś dotyczące czegoś** [analizy] → dotyczący czegoś
 - **konieczne wydaje się** [lepiej] → konieczne jest
 - **podjęcie działań zmierzających do** [analizy] → działania zmierzające do
- por. → kwestia → szeroko → wydawać się → podjąć/podejmować

kwestia 2 ◇ kwestia czegoś

○ Analizując skalę wsparcia obszarów wiejskich – zarówno przed, jak i po akcesji do UE – należy uwzględnić również **kwestię kontraktów** wojewódzkich oraz środków przedakcesyjnych. ○ Respondenci nie musieli łączyć **kwestii poprawy** dostępu do placówek omawianych typów z projektami innego typu. ○ Inną kwestią, tym razem z pogranicza sfery społecznej i gospodarczej, jest **kwestia** dotycząca dopasowania wykształcenia do potrzeb rynku pracy.

- **uwzględnić kwestię kontraktów** [analizy] – uwzględnić kontrakty
- **łączyć kwestię poprawy dostępu** [analizy] – łączyć poprawę dostępu
- **kwestia dotycząca czegoś** [nadużywane] – sprawa czegoś

◇ dodatkowe uwagi

- **przedakcesyjny** [nadużywane] – przed akcesją
- por. → w kwestii

kwota

○ uzyskana **kwota** dopłat przez rolników; ○ **kwota** płatności; ○ **kwota** dofinansowania była wyższa; ○ wnioskowana **kwota** finansowania

- **kwota dopłat** [pleonazm] → dopłaty
- **kwota płatności** [pleonazm] → płatność
- **kwota dofinansowania** [pleonazm] → dofinansowanie
- **kwota finansowania** [pleonazm] → finansowanie

logika ◇ jasna logika

○ Tekst strategii nie stwarzał wrażenia zwartego, brak było **jasnej logiki** w kolejności zagadnień.

- **jasna logika czegoś** [pleonazm] → logika czegoś // jasne przedstawienie czegoś

◇ dodatkowe uwagi

- **coś stwarza wrażenie czegoś** [analizym] → coś wydaje się jakieś

mieć miejsce // coś ma miejsce

○ Diagnoza przemian, jakie **mają miejsce** na obszarach wiejskich w okresie ostatnich lat, powinna uwzględniać całość wsparcia. ○ Zamknięcie tego Programu **miało miejsce** dopiero z końcem 2006 roku [...] ○ Podobna kumulacja wydatków powinna **mieć miejsce** w latach 2006–2008.

- **przemiany, jakie miały miejsce na obszarach wiejskich** [analizym] → przemiany (które się dokonały) na wsiach
- **coś miało miejsce** [analizym] → coś się zdarzyło // wydarzyło // nastąpiło // zaistniało
- **zamknięcie programu miało miejsce** [analizym] → program zamknięto
- **kumulacja powinna mieć miejsce** [analizym] → kumulacja powinna się pojawić

◇ dodatkowe uwagi

- **na obszarach wiejskich** [analizym] → na wsiach
- **z końcem 2006 roku** [lepiej] → pod koniec 2006 roku

ma nastąpić // coś ma nastąpić

○ Wzrost **ma nastąpić** również w źródłach finansowania inwestycji z kredytów lub pożyczek. ○ Poprawa jakości wód **ma nastąpić** poprzez zgodne z KPOŚK wyposażenie wszystkich aglomeracji o równoważnej liczbie mieszkańców. ○ Rozwój transportu **ma nastąpić** poprzez realizację celu „Poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej Lubelszczyzny”.

- **wzrost ma nastąpić** [analizym] → wzrost nastąpi
- **nastąpi wzrost czegoś** [analizym] → coś wzrośnie
- **poprawa czegoś ma nastąpić** [analizym] → poprawa czegoś nastąpi
- **rozwój czegoś ma nastąpić** [analizym] → rozwój czegoś nastąpi
- **ma nastąpić** [analizym] → nastąpi

moment ◇ do momentu

○ Należy zwrócić również uwagę na fakt, że wszelkie opracowania, bazy danych i wykorzystywane narzędzia pomocnicze są chronione zarówno w czasie trwania projektu, jak i po jego zakończeniu, aż **do momentu** ich komisijnego zniszczenia. ○ Praca od momentu ogłoszenia konkursu **do momentu** ogłoszenia zamknięcia terminu zamknięcia zajmuje więcej niż dwa pełne etaty. ○ **do momentu** zakończenia naboru wniosków o dofinansowanie [...].

- **do momentu ich komisijnego zniszczenia** [analizym] → do ich komisijnego zniszczenia
- **od momentu zgłoszenia konkursu do momentu ogłoszenia zamknięcia** [analizym] → od zgłoszenia konkursu do ogłoszenia zamknięcia
- **do momentu zakończenia naboru** [analizym] → do zakończenia naboru

monitoring

○ Z pierwszych środków realizowane były zróżnicowane projekty o zasięgu ogólnopolskim: m.in. kształcenie i doskonalenie nauczycieli, **monitoring** poziomu edukacji i badania statystyczne dotyczące oświaty. ○ Propozycja „unijnej” listy wskaźników obowiązkowych o najwyższym poziomie spójności zewnętrznej, merytorycznie niebudzących wątpliwości, możliwych do pomierzenia i prognozowalnych, które stanowiłyby pakiet informacyjny i wsad do **monitoringu** na poziomie UE. ○ Wydaje się ważne, aby **monitoring** realizacji program objął, poza wskazanymi wielkościami, także poziom nakładów inwestycyjnych ogółem, w tym na jednego pracującego, lub/i też stopień absorpcji funduszy UE na poszczególne priorytety i poszczególne lata.

- **monitoring czegoś** [nadużywane] – kontrola czegoś; obserwowanie czegoś; sprawdzanie czegoś

◇ dodatkowe uwagi

- **coś o zasięgu ogólnopolskim** [analizym] → coś ogólnopolskie
 - **badania dotyczące czegoś** [analizym] → badania czegoś
 - **coś o najwyższym poziomie spójności** [analizym] → coś bardzo spójne
 - **prognozowalny** [niepoprawne] → przewidywany
 - **wydaje się ważne, aby** [analizym] → ważne, by
- por. → o zasięgu

monitorować // monitorowany

○ W trakcie pozyskiwania danych na potrzeby niniejszego raportu ustalono, że instytucje zajmujące się programowaniem i **monitorowaniem** rozwoju regionalnego skupiają się w znacznej mierze na wsparciu udzielanym w ramach Funduszy Strukturalnych. ○ Następne etapy prac na rzecz pomocy w wykorzystaniu funduszy dotyczyć powinny **monitorowania** i wstępnej oceny efektów działalności w ramach poszczególnych programów wraz z uwzględnieniem ich wzajemnej komplementarności oraz określenia potrzeb w zakresie wprowadzania zmian w Planie łącznie z uaktualnianiem zasad stosowanych kryteriów dostępu. ○ Nie jest jasne także, jak będzie **monitorowany** ten Program w odróżnieniu od programów poszczególnych województw.

- **monitorować coś** [nadużywane] → kontrolować coś; obserwować coś
- **monitorowanie czegoś** [nadużywane] → sprawdzanie czegoś; obserwowanie czegoś; kontrolowanie czegoś

◇ dodatkowe uwagi

- **monitoring czegoś** [nadużywane] → kontrola czegoś
- **w trakcie** [analizym] → podczas
- **wsparcie udzielane w ramach czegoś** [analizym] → wsparcie dzięki czemuś
- **komplementarność** [specjalistycznie] → spójność; dopełnianie się czegoś; uzupełnianie się
- **komplementarny** [nadużywane] → uzupełniający się
- **wzajemna komplementarność czegoś** [pleonazm] → spójność czegoś; dopełnianie się czegoś // uzupełnianie się czegoś
- **efekty działalności w ramach czegoś** [analizym] → efekty czegoś

por. → w trakcie → monitoring

możliwość ◇ potencjalne możliwości

○ [...] co wskazuje na **potencjalne możliwości** ich realizacji (i sukcesu) w naszych warunkach. ○ Każdy środek transportu ma pewne przewagi w stosunku do pozostałych, w takich wymiarach jak np.: **potencjalne możliwości**, poziom bezpieczeństwa, zużycie energii, wpływ na środowisko. ○ Istnieją **potencjalne możliwości** dla uruchomienia szeregu połączeń pociągami blokowymi.

- **potencjalne możliwości** [pleonazm] – możliwości // coś jest potencjalne

◇ dodatkowe uwagi

- **coś ma przewagę** [analizym] → coś przeważa
- **w stosunku do czegoś** [analizym] → wobec czegoś
- **możliwości dla uruchomienia** [analizym] → możliwości uruchomienia
- **pewna przewaga** [niepoprawnie] → przewaga
- **przewaga** → tylko w liczbie pojedynczej

por. → w stosunku do

nabrać czegoś

○ Analizując wizje strategiczne zawarte w opiniowanych dokumentach JST, można **nabrać przekonania** o nikłym poziomie i słabej jakości współpracy [...] ○ Problem ten, który obecnie nie jest już aktualny w odniesieniu do PWW, może znowu **nabrać aktualności** w odniesieniu do PO KL.

- **można nabrać przekonania** [analizym] → można się przekonać, że
- **problem może nabrać aktualności** [analizym] → problem może się zaktualizować

◇ dodatkowe uwagi

- **w odniesieniu do czegoś** [nadużywane] → wobec czegoś

nakładać się na siebie

○ W tym kontekście istotne jest zapewnienie, aby poszczególne działania nie **nakładały się na siebie**.

- **coś nakładać się na siebie** [pleonazm] → coś nakładać się

natury // coś natury jakiejś

○ Ponadto występują tutaj bardzo istotne trudności **natury** technicznej. ○ Udzielenie odpowiedzi na powyższe zagadnienia badawcze napotkało na szereg trudności **natury** faktograficznej i metodologicznej

- **trudności natury technicznej** [analizym] → trudności techniczne
- **trudności natury faktograficznej** [analizym] → trudności faktograficzne

◇ dodatkowe uwagi

- **szereg czegoś** [analizym] → wiele czegoś
- **bardzo istotne** [pleonazm] → istotne
- **udzielenie odpowiedzi** [analizym] → odpowiedzenie
- **udzielić odpowiedzi na pytanie** [analizym] → odpowiedzieć na pytanie

nawiązanie ◇ w nawiązaniu do

○ Analiza obecnej sytuacji [...] stanowi podstawę oceny **w nawiązaniu do** konkretnych kwestii objętych analizą. ○ **W nawiązaniu do** uszczegółowienia MRPO, zakładane bezpośrednie efekty podjętych działań obejmują [...] ○ **W nawiązaniu do** tego aspektu pełniejszego obrazu sytuacji dostarcza analiza odpowiedzi udzielonych przez wszystkie badane gminy [...] ○ Tym samym **w nawiązaniu do** szacunkowej wartości bazowej wskaźnika liczba zakupionych komputerów wyniesie dokładnie 45.

- **w nawiązaniu do konkretnych kwestii** [analizym] → nawiązując do konkretnych problemów (spraw)
- **w nawiązaniu do uszczegółowienia** [analizym] → nawiązując do uszczegółowienia
- **w nawiązaniu do tego aspektu** [analizym] → nawiązując do tego aspektu
- **w nawiązaniu do szacunkowej wartości** [analizym] → nawiązując do szacunkowej wartości

◇ dodatkowe uwagi

- **coś stanowi podstawę czegoś** [analizy] → coś jest podstawą czegoś
por. → aspekt (czegoś)

nawzajem ◇ nawzajem przenikać się // zaznajomić się

○ Przyjęto przy tym założenie, że płaszczyzny utrudniające osiągnięcie sukcesu w procesie aplikacji nie stanowią czynników jednowymiarowych, bardzo często **przenikają się nawzajem**. ○ Płaszczyzny badawcze porządkują jedynie schemat ewaluacji, gdyż poszczególne aspekty badania **przenikają się nawzajem**. ○ Na początku eksperci **zaznajomili siebie nawzajem** ze wstępnymi, ogólnymi wynikami badania.

- **przenikać się nawzajem** [pleonazm] → przenikać się
- **zaznajomić siebie nawzajem** [pleonazm] → zaznajomić się

◇ dodatkowe uwagi

- **zaznajomić się z wynikami** [lepiej] → zapoznać się z wynikami // pokazać komuś wyniki czegoś
- **utrudniać osiągnięcie sukcesu** [analizy] → utrudniać sukces
- **coś nie stanowi czegoś** [analizy] → coś nie jest czymś
- **w procesie aplikacji** [analizy] → w aplikacji
- **przyjąć założenie** [analizy] → założyć coś
- **ewaluacja** [nadużywane] → ocena

odpowieź ◇ w odpowiedzi na

○ Realizacja celu strategicznego odbywa się poprzez osiąganie celów częściowych, zdefiniowanych **w odpowiedzi na** wyzwania konkurencji globalnej. ○ Tworzone **w odpowiedzi na** konkretne zapotrzebowanie przedsiębiorstw i rynku; ○ Władze lokalne odpowiedzialne za kształtowanie polityki regionalnej **w odpowiedzi na** nowe wyzwania globalnej gospodarki wiedzy [...] ○ Interwencja publiczna powinna być podejmowana wyłącznie **w odpowiedzi na** zidentyfikowaną zawodność (niedoskonałość) rynku.

- **w odpowiedzi na wyzwania** [analizy] → odpowiadając na wyzwania
- **w odpowiedzi na zapotrzebowanie** [analizy] → odpowiadając na zapotrzebowanie
- **w odpowiedzi na wyzwania** [analizy] → odpowiadając na wyzwania
- **w odpowiedzi na niedoskonałości rynku** [analizy] → odpowiadając na niedoskonałości rynku

◇ dodatkowe uwagi

- **realizacja czegoś odbywa się** [analizy] → coś się realizuje
- **zawodność** [lepiej] → niedoskonałość

okazja ◇ przy okazji czegoś

○ Wydaje się zasadne w świetle doświadczeń tych instytucji zdobytych **przy okazji** realizacji wcześniejszych programów [...] ○ [...] co było już wspomniane w niniejszej ocenie **przy okazji** porównań Programu z innymi dokumentami strategicznymi. ○ [...] Można **przy okazji** omówienia tej kwestii powołać się m.in. na konsultacje regionalne, ocenę wpływu MRPO na środowisko, inne ekspertyzy.

- **przy okazji realizacji** [analizy] → podczas realizacji
- **przy okazji porównań** [analizy] → podczas porównania
- **przy okazji omówienia** [analizy] → podczas omawiania

optimalnie ◇ bardzo optimalnie

○ Nawet w przypadku braku doświadczenia w tym zakresie można zdaniem eksperta **bardzo optimalnie** z tego wybrać, realizując projekty partnerskie.

- **bardzo optimalnie** [pleonazm] → możliwie // optimalnie

◇ dodatkowe uwagi

- **wybrać z czegoś** [kolokwialnie] – wyjść z czegoś

osąd

○ W większości jednak panował **osąd**, że gminy wyodrębniają w swych strukturach komórki zajmujące się pozyskiwaniem środków strukturalnych. ○ Kierując się profesjonalnym **osądem** oraz doświadczeniem i dobrą praktyką okresu programowania 2004–2006, eksperci sformułowali rekomendacje. ○ [...] ankietowani zdobywają się na bardziej obiektywny **osąd**.

- **w większości panował osąd, że** [analizy] → powszechnie sądzono, że
- **kierować się osądem** [analizy] → sądzić, że // osądzać
- **zdobywać się na osąd** [analizy] → sądzić, że

◇ dodatkowe uwagi

- **coś bardziej obiektywne** [analizy] → coś obiektywne // obiektywniej
- **zajmować się pozyskiwaniem czegoś** [analizy] → pozyskiwać coś
- **sformułować rekomendacje** [analizy] → rekomendować coś

partycypować // partycypowanie

○ W opisach diagnostycznych brak jest również informacji na temat kondycji finansowej jednostek samorządu terytorialnego działających w regionie w odniesieniu do ich zdolności **partycypowania** w planowanych w RPO WL przedsięwzięciach rozwojowych. ○ Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej otwiera przed naszym krajem możliwość **partycypowania** we Wspólnej Polityce Rolnej oraz wspólnotowych funduszach strukturalnych. ○ Warunkiem **partycypowania** polskiego sektora rolno-spożywczego w środkach pomocowych jest stworzenie dokumentów, które zgodnie z prawodawstwem unijnym określałyby strategię rozwoju.

- **partycypować w czymś** → [niepoprawne w zn. 'uczestniczyć w czymś // brać udział w czymś']

- **partycypować** [specjalistycznie] → uczestniczyć w kosztach; uczestniczyć w zyskach

◊ **dodatkowe uwagi**

- **kondycja finansowa** [niepoprawne] → stan finansów
 - **informacja na temat czegoś** [analizy] → informacja o czymś
 - **coś w odniesieniu do czegoś** [analizy] → coś wobec czegoś
 - **środki pomocowe** [niepoprawne] → środki przeznaczone na pomoc komuś/czemuś
- por. → na temat czegoś → w odniesieniu do

pismo ◊ na piśmie

○ Stanowiska były przekazywane **na piśmie** oraz w formie ustnych komentarzy. ○ Zespół ewaluacji otrzymał **na piśmie** uwagi do roboczej wersji Raportu.

- **na piśmie** [analizy] → pisemnie
- **uwagi na piśmie** [analizy] → uwagi pisemne

płatczyna ◊ na płatczyźnie

○ Rozwój w RPO WŚ jest rozumiany szeroko jako proces zachodzący **na płatczyźnie** gospodarczej. ○ Spółki typu spin – out są to natomiast nowe firmy, które w przeciwieństwie do przedsięwzięć *spinoff są **na płatczyźnie** operacyjnej lub kapitałowej powiązane z organizacją macierzystą. ○ Celem ogólnym projektu była integracja **na płatczyźnie** społeczno-ekonomicznej ludności romskiej ze społecznościami lokalnymi.

- **na płatczyźnie gospodarczej** [analizy] → w gospodarce
- **przedsięwzięcia na płatczyźnie operacyjnej lub kapitałowej** [analizy] → przedsięwzięcia operacyjne lub kapitałowe
- **integracja na płatczyźnie społeczno-ekonomicznej** [analizy] → integracja społeczno-ekonomiczna

◊ **dodatkowe uwagi**

- **spółka typu spin – out** [analizy] → spółka spin – out
- **proces zachodzący gdzieś** [analizy] → proces gdzieś
- **spin – out // spin – off** → specjalistycznie

por. → typu → natury

po to, (a) by

○ W gminach tych od 2001 do 2004 udział ten systematycznie wzrastał, **po to by** w 2005 roku gwałtownie spaść. ○ Należy jednak rozróżnić badanie marketingowe – którego zadaniem jest poznanie cech charakterystycznych danej grupy docelowej, **po to, by** dobrać najlepsze narzędzia i kanały komunikacji. ○ Należy pozytywnie ocenić fakt, że tworzone są struktury **po to, by** pomagały unikać błędów, wynikających z błędów działania systemu wdrażania.

- **po to, by** [analizy] → by

◇ dodatkowe uwagi

- **pozytywnie ocenić fakt, że** [analizy] → ocenić pozytywnie coś

początek ◇ z początku

○ Zapewni to możliwość uczestnictwa w projekcie osobom **z początku** z nim nie związanych. ○ Proces ten jednak nie jest **z początku** szczególnie dynamiczny i osiąga apogeum w kwietniu.

- **z początku** [analizy] → początkowo
- **proces osiąga apogeum w** [niepoprawnie] → proces jest najdynamiczniejszy w
- **coś zapewni możliwość uczestnictwa** [analizy] → coś zapewni uczestnictwo // ktoś (coś) uczestniczy w czymś

pod względem // coś pod względem jakimś

○ Ujęte w projekcie Planu Działanie dotyczące programów rolnośrodowiskowych jest **pod względem formalno-prawnym** zgodne z przepisami wspólnotowymi. ○ Wyłączyć z zalesiania należy też określone, skrajne **pod względem ekologicznym** siedliska.

- **pod względem formalno-prawnym** [analizy] → formalnie i prawnie
- **pod względem ekologicznym** [analizy] → ekologicznie

podać // podawać coś

○ Najpierw powinno się bowiem przedstawić i opisać przyjęte cele oraz priorytety, **podać ich uzasadnienie**. ○ Ponadto **podać** należy **pełną informację** dla opracowań, do których się odwołuje [...] ○ Najpierw powinno się bowiem przedstawić i opisać przyjęte cele oraz priorytety, **podać ich uzasadnienie**. ○ Ponadto **podać** należy **pełną informację** dla opracowań, do których się odwołuje. ○ Tak poniżej należy **podać wyjaśnienie** zawierające następujące informacje [...]

- **podać uzasadnienie** [analizy] → uzasadnić
- **podać informację** [analizy] → informować/poinformować
- **podać wyjaśnienie** [analizy] → wyjaśnić
- **podać uzasadnienie** [analizy] → uzasadnić coś
- **podać pełną informację** [analizy] → poinformować

◊ dodatkowe uwagi

- **informacja dla opracowań** [niepoprawne] → informacja o opracowaniach
- **przedstawić i opisać cele** [niepoprawne] → przedstawić cele i je opisać
- **informacja dla opracowań** [niepoprawne] → informacja o opracowaniach

poddać // poddawać coś czemuś

○ Należałoby – na podstawie zarysowanych wyżej danych – zbudować model makroekonomiczny, który powinien następnie być **poddany procesowi weryfikacji**. ○ **Ocenie poddany został** wpływ FS na zmiany w otoczeniu biznesu. ○ **Badaniu** ankietowemu **poddano** dwie kategorie BO. ○ W tej części badania **ocenie poddany został** wpływ inwestycji infrastrukturalnych. ○ **Analizie poddano** wpływ infrastruktury technicznej. ○ Obszar [...] winno się **poddać** ponownie **pod rozważę**. ○ [...] nie mogą **zostać poddane procesowi** decyzyjnemu na poziomie regionów biorących udział w Programie. ○ Jedyną kwestią możliwą **do poddania** dalszej **dyskusji** jest alokacja środków. ○ Na szczeblu regionalnym **weryfikacji poddana zostanie** spójność ocenianego Programu. ○ Ponadto można **poddać pod rozważę** uwzględnienie w treści Programu lub wskazać bardziej wprost informacji. ○ **Pod rozważę** można **poddać** hierarchię priorytetów.

- **poddawać procesowi weryfikacji** [analizym] → weryfikować
- **poddac ocenie** [analizym] →
- **poddac badaniu** [analizym] → zbadać
- **poddawać badaniu** [analizym] → badać
- **poddac analizie** [analizym] → analizować
- **poddac coś pod rozważę** [lepiej] → rozważyć coś
- **proces decyzyjny** [analizym] → decyzja
- **poddac coś dalszej dyskusji** [analizym] → dyskutować o czymś
- **na poziomie regionów** [analizym] → w regionach
- **na szczeblu regionalnym** [analizym] → w regionach

por. → na szczeblu → na poziomie

podjąć // podejmować coś

○ Wszystkie te **podjęte kroki** miały służyć **podjęciu próby** uchwycenia ilościowych związków pomiędzy interwencjami publicznymi finansowanymi z Funduszy Strukturalnych a [...] ○ [...] nawet **podjęcie** tego typu **wysiłku** teoretycznego z dużym prawdopodobieństwem mogłoby nie doprowadzić do uzyskania pozytywnego rezultatu. ○ Wobec tego wyzwaniem naszego społeczeństwa jest **podjęcie** właściwych **działań**. ○ planuje **podjąć starania** o zastosowanie półrocznej formuły oceny pracowników zaangażowanych w jego implementację. ○ IZ powinna niezwłocznie zastanowić się nad ich urealnieniem oraz **podjąć trud** zmian programu w tym zakresie.

- **podjąć próbę uchwycenia** [analizym] → próbować uchwycić coś
- **podjąć wysiłek** [analizym] → wysilić się
- **podjęte kroki w czymś** [analizym] → kroki w czymś
- **podjąć działania** [analizym] → działać
- **podjąć starania o coś** [analizym] → starać się o coś
- **podjąć trud** [analizym] → trudzić się

◇ dodatkowe uwagi

- **tego typu wysiłek** [analizym] → ten // taki wysiłek
- **z dużym prawdopodobieństwem** [lepiej] → prawdopodobnie
- **doprowadzić do uzyskania czegoś** [analizym] → coś się uzyska // uzyskać coś
- **pozytywny rezultat** [pleonazm] → rezultat czegoś
- **implementacja** → specjalistycznie

postulować o coś

○ Nie można ocenić negatywnie układu przygotowanego zgodnie z wcześniejszymi procedurami, a jedynie **postulować o** uzupełnienie części finansowej. ○ Można tu **postulować o** uproszczenie struktury części projekcyjnej do postaci [...]

- **postulować o coś** [analizym] → postulować coś

◇ dodatkowe uwagi

- **postulować coś** [nadużywane] → domagać się czegoś
- **uproszczyć coś do postaci czegoś** [analizym] → uprościć coś do czegoś

pozwala na // pozwalać na coś

○ Działania te mają charakter komplementarny, a ich realizacja **pozwala na** osiągnięcie efektu synergii. ○ Niestety, klasyfikacja ta nie **pozwala na** analityczne wydzielenia środków pochodzących z Funduszy Strukturalnych od innych środków. ○ Brak takiego powiązania nie **pozwala na** stwierdzenie, czy zachodzące zmiany są rezultatem wdrażanej interwencji.

- **pozwala na osiągnięcie** [analizym] → pozwala osiągnąć
- **pozwala na wydzielenie** [analizym] → pozwala wydzielić
- **pozwala na stwierdzenie** [analizym] → pozwala stwierdzić, że // można stwierdzić, że
- **komplementarny** [nadużywane] → uzupełniający się
- **osiągnąć efekt czegoś** [analizym] → osiągnąć coś
- **wdrażać coś** [nadużywane] → wprowadzać (w życie) // upowszechniać // stosować coś

preferencje ◇ swoje preferencje

○ Przedsiębiorstwa określiły **swoje preferencje** co do lokalizacji swoich inwestycji

- **swoje preferencje** [pleonazm] → preferencje

◇ dodatkowe uwagi

- **preferencje co do lokalizacji** [analizym] → preferencje dotyczące lokalizacji

priorytet ◇ główny priorytet

○ Pokazuje on, że **głównym priorytetem** inwestycyjnym na obszarach wiejskich w latach 1999–2005 była sieć kanalizacyjna i system oczyszczania ścieków.

- **główny priorytet** [pleonazm] → priorytet // główny, najważniejszy cel czegoś

problem // problem czegoś

○ Jest to tym istotniejsze, że **problem rozdrobnienia** gospodarstw wiejskich uznawany jest za jedną z głównych barier hamujących przemiany gospodarcze na obszarach wiejskich. ○ PROW wskazuje również **problem zanieczyszczenia** środowiska ściekami i odpadami komunalnymi. ○ Przedsiębiorstwa regionalne jako jeden z czynników hamujących współpracę wymieniają **problem małej ilości** przejść granicznych.

- **problem rozdrobnienia gospodarstw wiejskich** [analizy] → rozdrobnienie gospodarstw wiejskich
- **problem zanieczyszczenia środowiska** [analizy] → zanieczyszczenie środowiska
- **problem małej ilości** [analizy] → mała ilość

◇ dodatkowe uwagi

- **ilość przejść** [niepoprawne] → liczba przejść

profil ◇ coś o profilu jakimś

○ Raporty foresight są również traktowane jako materiał, na którym można merytorycznie oprzeć kolejne projekty **o profilu badawczym**. ○ [...] projektów **o profilu doradczym** skierowanych do MSP

- **projekty o profilu badawczym** [analizy] → projekty badawcze
- **projekty o profilu doradczym** [analizy] → projekty doradcze

przeprowadzić // przeprowadzać // ktoś przeprowadza coś

○ IZ **przeprowadza kontrolę** bieżącą. ○ Ponadto uczestniczą we wdrażaniu działania, **przeprowadzając kontrolę** na miejscu realizacji działania. ○ Brak niezbędnej wiedzy technicznej w zakresie przedmiotu projektu osób **przewodzących kontrolę** [...] ○ W ocenie **przeprowadzanych ewaluacji** i prognoz takie rozwiązanie nie posiada widocznych korzyści. ○ Prezentowana ocena ex – ante odwołuje się do analogicznych ocen ex – ante przeprowadzonych w innych państwach, a także do doświadczeń nabytych w trakcie **przeprowadzania ocen** programów na lata 2000–2006. ○ Projekt PO przewiduje **przeprowadzanie ocen** programu, jeżeli nastąpią znaczące odchylenia od ustalonych celów [...]

- **przeprowadzić ewaluację** [analizy] → ocenić
- **przeprowadzić ocenę** [analizy] → ocenić
- **przeprowadzić kontrolę** [analizy] → skontrolować
- **przeprowadzać kontrolę** [analizy] → kontrolować

◇ dodatkowe uwagi

- **ewaluacja** [nadużywane] → ocena

- **nie posiadać korzyści** [niepoprawnie] → nie mieć korzyści
 - **mieć korzyści** [analizym] → korzystać
 - **uczestniczyć we wdrażaniu czegoś** [analizym] → wdrażać coś
 - **wiedza w zakresie przedmiotu czegoś** [analizym] → wiedza o czymś
 - **ex ante // ex post** → [specjalistycznie]
 - **w trakcie czegoś** [analizym] → podczas czegoś
- por. → w zakresie → w trakcie

przestrzeń ◇ na przestrzeni

○ Udział tych wydatków w gminach miejsko-wiejskich nie zmieniał się radykalnie **na przestrzeni** lat. ○ Możemy zatem spodziewać się kontynuacji tej tendencji **na przestrzeni** następnych lat.

- **coś się zmieniło na przestrzeni lat** [analizym] → coś się zmieniło w latach
- **kontynuacja tej tendencji na przestrzeni następnych lat** [analizym] → kontynuacja czegoś w następnych latach

przypuszczenie // wysuwać przypuszczenie // pojawia się przypuszczenie

○ stąd można **wysuwać przypuszczenie**. ○ **Pojawiło się przypuszczenie**, że takie zestawienie wygląda różnie [...] ○ Jeden z respondentów **wyraził przypuszczenie**, że [...] ○ pozwala na **sformułowanie przypuszczenia**.

- **wysuwać przypuszczenia** [analizym] → przypuszczać
- **pojawiło się przypuszczenie** [analizym] → przypuszcza się, że
- **wyrazić przypuszczenie** [analizym] → przypuszczać
- **sformułować przypuszczenie** [analizym] → przypuszczać

przyspieszyć ◇ przyspieszyć tempo

○ W efekcie uzyskanej synergii ma powstać dodatkowy impuls pozwalający **przyspieszyć tempo** wzrostu gospodarczego, co pozwoli stworzyć stabilne podstawy długotrwałej konkurencyjności polskiej gospodarki.

- **przyspieszyć tempo** [pleonazm] → przyspieszyć coś

◇ dodatkowe uwagi

- **w efekcie czegoś** [nadużywane] → dzięki czemuś
- **stabilne podstawy czegoś** [pleonazm] → podstawy czegoś // coś jest stabilne
- **coś pozwoliło stworzyć coś** [analizym] → coś stworzyło coś

przyswoić sobie // przyswajać sobie coś

○ Respondenci, którzy z różnych przyczyn są zainteresowani tematyką funduszy unijnych, będą z jednej strony starali się dotrzeć do jak największej liczby źródeł informacji o funduszach, a jednocześnie będą motywowani do najlepszego **przyswojenia sobie** informacji o nich. ○ Z drugiej strony – brak zainteresowania ubieganiem się o środki może zmniejszać szanse **przyswojenia sobie** informacji na tematy takiej możliwości. ○ Oznacza to konieczność **przyswojenia sobie** przez wnioskodawców syntetycznej formy prezentacji.

- **przyswoić sobie coś** [pleonazm] → przyswoić coś

◇ dodatkowe uwagi

- **być zainteresowanym czymś** [lepiej] → interesować się czymś
- **być motywowanym do czegoś** [niepoprawne] → być zmotywowanym do czegoś
- **być zmotywowanym do czegoś** [lepiej] → mieć motywację do czegoś // motywować się do czegoś
- **z jednej strony..., a jednocześnie** [niepoprawne] → z jednej strony z drugiej strony zaś
- **brak zainteresowania czymś** [analityzm] → ktoś nie interesuje się czymś
- **informacja na temat czegoś** [analityzm] → informacja o czymś

por. → na temat

renowacja

○ Następna grupa to projekty dotyczące **renowacji** *pojedynczych lub zespołu budynków.

- **renowacja** [nadużywane] – odnowienie

◇ dodatkowe uwagi

- **pojedynczy** [niepoprawnie] → pojedynczy
- **projekty dotyczące czegoś** [analityzm] → projekty czegoś

por. → dotyczący czegoś

rachunek // rozrachunek ◇ w ostatecznym rachunku // rozrachunku

○ Plony decydują także **w ostatecznym rozrachunku** o dochodach. ○ Do monitorowania postępów we wdrażaniu programu stosuje się kilka prostych wskaźników, które **w ostatecznym rachunku** mają dać pogląd zarządzającym, jakie wydatki będą ponoszone w określonym okresie czasu.

- **w ostatecznym rozrachunku** [pleonazm] → ostatecznie

◇ dodatkowe uwagi

- **monitorowanie** [nadużywane] → obserwacja; kontrola
- **w określonym okresie czasu** [pleonazm] → w określonym // wskazanym czasie
- **ma dać pogląd** [analityzm] → pokaże

sfera ◇ w sferze czegoś

○ Należy bowiem powiedzieć, że krótkoterminowe oddziaływanie **w sferze społecznej** ma przede wszystkim wymiar mentalny. ○ Brak danych ogranicza możliwość dokonania szerszej analizy zmian **w sferze gospodarczej**, które wiążą się ze znaczną poprawą koniunktury.

- **oddziaływanie w sferze społecznej** [analizym] → oddziaływanie społeczne
- **zmiany w sferze gospodarczej** [analizym] → zmiany gospodarcze
- **ograniczać możliwość dokonania analizy** [analizym] → ograniczać analizę
- **dokonać analizy** [analizym] → analizować coś // analiza

skala ◇ w skali czegoś

○ Pozwoliło to na uzyskanie informacji o skali i zakresie analizowanej interwencji **w skali** całego **kraju**. ○ Sumaryczny efekt działań poszczególnych gmin przyniósł wzrost przeciętnych wartości wskaźników dla infrastruktury technicznej **w skali obszarów** wiejskich.

- **interwencje w skali kraju** [analizym] → interwencje w kraju
- **w skali obszarów wiejskich** [analizym] → na wsiach

◇ dodatkowe uwagi

- **pozwoiliło to na uzyskanie informacji** [analizym] → dzięki temu zdobyto informacje
- **wartości wskaźników dla infrastruktury** [analizym] → wartości wskaźników infrastruktury

składać wyjaśnienia

○ Skutkiem tego był brak precyzji w zapisach wniosków, a co za tym idzie, rodziło to konieczność **składania wyjaśnień** oraz wprowadzania zmian.

- **składać wyjaśnienia** [analizym] → wyjaśniać coś

◇ dodatkowe uwagi

- **brak precyzji w zapisach wniosków** [analizym] → nieprecyzyjne zapisy we wnioskach
- **wprowadzać zmiany** [analizym] → zmieniać coś

sposób ◇ w sposób jakiś

○ Badanie udziela odpowiedzi na pytanie, czy Fundusze Strukturalne w różnych obszarach wsparcia są wykorzystywane **w sposób optymalny**. ○ Należałoby określić, jakie interwencje publiczne, w tym interwencje finansowane z Funduszy Strukturalnych, oddziałują na zmianę poszczególnych wskaźników charakteryzujących zidentyfikowane tendencje w **sposób bezpośredni i pośredni**. ○ **W sposób oczywisty** nie jest to pełna lista, gdyż ograniczając się do działań realizowanych na obszarach wiejskich analizowanych regionów, nie uwzględnia efektów oddziaływania projektów realizowanych na obszarach miejskich i na terenie innych województw. ○ Uzyskiwane płatności bezpośrednio mają znaczny udział w całkowitych przychodach tych podmiotów i **w sposób istotny** oddziałują na ich możliwości konsumpcyjne i inwestycyjne.

- w sposób optymalny [analityzm] → optymalnie
- w sposób bezpośredni i pośredni [analityzm] → bezpośrednio i pośrednio
- w sposób oczywisty [analityzm] → oczywiście
- w sposób istotny [analityzm] → istotnie

◇ dodatkowe uwagi

- udzielać odpowiedzi na pytanie [analityzm] → odpowiadać (na pytanie)
- na obszarach wiejskich [analityzm] → na wsiach

por. → na obszarze → sposób

sprawa ◇ coś jest sprawą jakąś

○ Z przeprowadzonej analizy wynika, że **podstawową sprawą** dla przyspieszenia ogólnego rozwoju obszarów wiejskich staje się przełamywanie postaw bierności mieszkańców wsi. ○ Określenie ilości środków potrzebnych na utrzymanie powstałej infrastruktury **jest sprawą trudną**. ○ [...] problem tzw. osób trzecich w polskich gospodarstwach rodzinnych **jest sprawą marginalną** ze względu na bardzo małą liczbę takich osób.

- podstawową sprawą jest [analityzm] → podstawowe jest
- jest sprawą trudną [analityzm] → jest trudne
- jest sprawą marginalną [analityzm] → jest marginalne

◇ dodatkowe uwagi

- staje się przełamywanie [lepiej] → jest przełamywanie
- postawa bierności [pleonazm] → bierność
- potrzebny na utrzymywanie [niepoprawnie] → potrzebny do utrzymywania
- marginalny [lepiej] → nieznaczny

por. → sprawa → kwestia

sprawdzać w praktyce

○ wspólnie opracować i **sprawdzić w praktyce** sposoby i narzędzia rozwiązywania określonego problemu związanego z dyskryminacją lub nierównościami na rynku pracy

- sprawdzać w praktyce [pleonazm] → sprawdzać coś

stwarzać możliwości

○ [...] przez **stwarzanie możliwości** dodatkowego zatrudnienia oraz dodatkowych dochodów

- stwarzać możliwości czegoś [analityzm] → umożliwiać coś

szansa ◇ szanse sukcesu

○ [...] *bowiem nie jest to wiek, który przesądza o nieudolności czy ogranicza **szanse sukcesu** w prowadzonej działalności*

- **szansa sukcesu** [pleonazm] → szansa na coś // sukces

◇ dodatkowe uwagi

- **coś w prowadzeniu działalności** [analizy] → coś w działalności jakiejś

szczebel ◇ na szczeblu czegoś

○ *Ważne jest więc stworzenie w Polsce organów **na szczeblu** powiatu lub województwa monitorujących sytuację na rynku pracy.* ○ *Wzięto także pod uwagę opracowania strategiczne łączące głównie analizy i strategie rozwoju **na szczeblu** województwa i powiatów.*

- **na szczeblu powiatu i województwa** [analizy] → w powiecie i w województwie

◇ dodatkowe uwagi

- **monitorujący** [nadużywane] → sprawdzający // kontrolujący
- **monitorować sytuację na rynku pracy** [lepiej] → przyglądać się rynkowi pracy
- **brać pod uwagę coś** [analizy] → badać coś; sprawdzać coś; uwzględniać coś

temat 1 ◇ w temacie czegoś

○ *Może to utrudniać potencjalnym beneficjentom orientację, **w temacie** możliwości uzyskania wsparcia. o brak zorientowania w temacie funduszy unijnych;* ○ *Generalnie rozmówcy bardzo pozytywnie wypowiadali się **w temacie** związanym z kryteriami oceny projektów.*

- **w temacie możliwości uzyskania wsparcia** [analizy] → w możliwościach wsparcia
- **brak zorientowania w temacie czegoś** [analizy] → niezorientowanie w czymś
- **wypowiedzieć się w temacie związanym z czymś** [analizy] → wypowiedzieć się o czymś
- **w temacie czegoś** [analizy] → w czymś

◇ dodatkowe uwagi

- **potencjalny beneficjent** [nadużywane] – przyszły beneficjent
- **generalnie** [nadużywane] – ogólnie; zasadniczo; głównie; powszechnie

temat 2 ◇ na temat czegoś

○ Według tych badań zaledwie w niespełna jednej czwartej wsi ankietowani określili swój poziom wiedzy **na temat** instrumentów polityki strukturalnej jako zadowolający. ○ Relatywnie niewielka wiedza **na temat** unijnych instrumentów wsparcia terenów wiejskich spowodowała, że tylko w niespełna jednej czwartej badanych wsi odnotowano przypadki wykorzystania środków UE. ○ Badania wykazały, że w około 40% wsi rolnicy chcieliby poszerzyć swoją wiedzę **na temat** Wspólnej Polityki Rolnej, Funduszy Strukturalnych, a również restrukturyzacji własnych gospodarstw.

- **wiedza na temat instrumentów polityki strukturalnej** [analiza] → wiedza o instrumentach polityki strukturalnej
- **wiedza na temat unijnych instrumentów wsparcia** [analizym] → wiedza o unijnych instrumentach wsparcia
- **wiedza na temat Wspólnej Polityki Rolnej** [analizym] → wiedza o Wspólnej Polityce Rolnej
- **wiedza na jakiś temat** [analizym] → wiedza o czymś

◇ dodatkowe uwagi

- **instrument wsparcia** [nadużywane] → środek wsparcia
- **odnotować przypadki czegoś** [analizym] → zauważyć coś

tempo ◇ w tempie jakimś

○ Nie można bowiem oczekiwać, że komercjalizacja będzie postępować **w tempie** bardzo **szybkim**. ○ Widać też, że wydatki rosną **w tempie wolniejszym** niż w kraju.

- **w tempie szybkim** [analizym] → szybko
- **w tempie wolniejszym** [analizym] → wolniej

trudność ◇ istotne trudności

○ Ponadto występują tutaj bardzo **istotne trudności** natury technicznej, polegające na tym, iż w chwili obecnej nigdzie nie jest gromadzona taka zagregowana informacja ukazująca wszystkie interwencje publiczne oddziałujące na przekształcenia obszarów wiejskich. ○ Jednak wciąż pozostaje kwestia zapewnienia egzekwowania prawa w tym zakresie, co jak większość tego typu uregulowań dotyczących stosunku pracy napotyka na **istotne trudności**.

- **istotne trudności** [analizym] → trudności
- **coś napotyka na istotne trudności** [analizym] → coś jest trudne
- **bardzo istotny** [pleonazm] → istotny/ znaczący/ważny
- **w chwili obecnej** [analizym] → obecnie
- **zagregowany** [specjalistycznie] → połączony
- **coś natury technicznej** [analizym] → coś techniczne

por. → w chwili obecnej

tryb ♦ w trybie

○ możliwość głosowania **w trybie obiegowym**; ○ W systemie zarządzania implementacją RIS LORIS występują podprocesy związane z wyborem **w trybie konkursów** projektów do realizacji w ramach regionalnego budżetu programu ZPORR. ○ W 2008 r. w ramach osi priorytetowej VIII Pomoc techniczna zostały ogłoszone cztery nabory wniosków **w trybie dotyczącym** projektów systemowych. ○ Ogólnie około 60% wnioskodawców składających wniosek **w trybie standardowym** nie łączy tego faktu ani z jakością i sposobem przygotowania części merytorycznej i formalnej wniosku, ani z ogólną jakością przygotowanego projektu.

- **głosowanie w trybie obiegowym** [analizy] → głosowanie obiegowie
- **wybór w trybie konkursowym** [analizy] → wybór poprzez konkurs
- **nabór wniosków w trybie dotyczącym projektów** [analizy] → nabór wniosków dotyczących projektów
- **wniosek w trybie standardowym** [analizy] → wniosek standardowy

typ ♦ typu jakiegoś

○ Uwarunkowania rozwoju gospodarczego obszarów wiejskich można zatem podzielić na uwarunkowania **typu** endogenicznego [...]

- **uwarunkowanie typu endogenicznego** [analizy] → uwarunkowania endogeniczne por. → natury

udzielić // udzielać

○ Badanie, które mogłoby **udzielić odpowiedzi na pytanie** o związek pomiędzy zaistniałymi tendencjami rozwojowymi a wielkością środków publicznych. ○ Liczba **porad** lekarskich **udzielonych** na 1 mieszkańca. ○ Udzielone odpowiedzi są zdecydowanie jednoznaczne. ○ **udzielić odpowiedzi** na tak sformułowane pytanie w sposób w pełni obiektywny. ○ W ich opinii **wsparcie udzielone** w ramach interwencji Funduszy Strukturalnych w bardzo niewielkim stopniu przyczyniło się do poprawy wsparcia udzielanego przedsiębiorcom. Badanie **udziela odpowiedzi** na pytanie, czy Fundusze Strukturalne w różnych obszarach wsparcia są wykorzystywane w sposób optymalny. ○ W przypadku obszarów wiejskich to właśnie środki ze Wspólnej Polityki Rolnej, czyli przede wszystkim płatności bezpośrednie oraz **wsparcie udzielane** w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2004–2006 [...] ○ **Informacji** na temat możliwości do uzyskania pomocy z UE **udzielali** najczęściej pracownicy [...] ○ Zmiana warunków **udzielania pomocy** raczej nie wpłynie na zmniejszenie liczby wnioskodawców.

- **udzielić odpowiedzi na pytanie** [analizy] → odpowiedzieć na pytanie
- **udzielić porady lekarskiej** – [poprawnie]
- **udzielić wsparcia** [analizy] → wspierać
- **udzielić odpowiedzi** [analizy] → odpowiedzieć
- **udzielić wsparcia** [analizy] → wspierać
- **udzielić informacji** [analizy] → informować//kogoś
- **udzielić pomocy** [analizy] → pomagać
- **zdecydowanie jednoznacznie** [pleonazm] → jednoznacznie
- **w sposób obiektywny** [analizy] → obiektywnie

- **obiektywny w pełni** [pleonazm] → obiektywnie
 - **w ramach** → nadużywane
 - **przyczynić się do poprawy** [analizym] → poprawić coś; coś się poprawia
 - **w bardzo niewielkim stopniu** [analizym] → nie bardzo
 - **w sposób optymalny** [analizym] → optymalnie
 - **możliwa do uzyskania pomoc** [analizym] → możliwa czyjaś pomoc
 - **wpłynąć na zmniejszenie czegoś** [analizym] → zmniejszyć coś
- por. → w sposób → w stopniu

ulec // ulegać czemuś

○ próba badawcza w zasadzie nie **uległa zmianie**. ○ W okresie po przystąpieniu do UE, tj. w latach 2000–2005 te wielkości nie **uległy** istotnym **zmianom**. ○ W związku ze znacznym czasem, jaki potrzebny jest dla uruchomienia ww. pomocy, wskaźnik ten w chwili obecnej **uległ** z pewnością **polepszeniu**. ○ Dzięki realizacji przedsięwzięć **uległa poprawie** jakość świadczonych usług w zakresie diagnostyki i leczenia. ○ Według GUS ta tendencja nie **ulegnie zmianom** w ciągu najbliższych kilku lat ○ Ilość łóżek i oferta hotelowo-restauracyjna **uległy** znacznemu **polepszeniu** w ostatnich latach. ○ Liczba nowych miejsc pracy, przedstawiona na wykresie 4.13.3., **ulegnie** stopniowemu **zwiększeniu**. ○ [...] część finansowa Regionalnych Programów Operacyjnych może jeszcze **ulec modyfikacjom**. ○ **Spadkowi uległa** jednocześnie liczba uczniów w porównaniu z poprzednim rokiem szkolnym o 3,3%. ○ Ogółem liczebność ludności wiejskiej **uległa powiększeniu** w dziewięciu województwach.

- **coś ulega zmianie** [analizym] – coś się zmienia
- **coś ulega polepszeniu** [analizym] → coś się polepsza
- **coś ulega poprawie** [analizym] → coś się poprawia
- **coś ulega zwiększeniu** [analizym] → coś się zwiększa
- **coś ulega modyfikacji** [analizym] → coś się modyfikuje; ktoś/ coś modyfikuje coś
- **coś ulega spadkowi** [analizym] → coś spada
- **coś ulega powiększeniu** [analizym] → coś się powiększa

◇ dodatkowe uwagi

- **w okresie po przystąpieniu do UE** [analizym] → po przystąpieniu do UE
 - **potrzebny dla uruchomienia** [niepoprawnie] → potrzebny do uruchomienia // potrzebny, by uruchomić
 - **w chwili obecnej** [analizym] → obecnie
 - **usługi w zakresie diagnostyki i leczenia** [analizym] → usługi diagnostyczne i lecznicze
 - **ilość łóżek** [niepoprawnie] → liczba łóżek
 - **spadać o ileś procent** [analizym] → spadać ileś procent
- por. → w okresie → w zakresie

uzupełniać się wzajemnie

- Oba wzajemnie się **uzupełniają** i są ze sobą związane
- **wzajemnie się uzupełniać** [pleonazm] → uzupełniać się
- por. → **wzajemnie**

wiadomość ◇ do wiadomości

- **Przyjmujemy** tę informację **do wiadomości**, jednak żałujemy tej decyzji Komisji. ○ na obecnym etapie programowania oba dokumenty są zgodne pod każdym względem, co zespół oceniający **przyjął do wiadomości**
- Odpowiedzi udzielane na zapytanie jednej IW nie są **przekazywane do wiadomości** pozostałych IW.
- **przyjmować do wiadomości** [analizym] → dowiedzieć się // zapoznać się z czymś
- **przekazywać coś do wiadomości** [analizym] → rozpowszechniać coś

◇ dodatkowe uwagi

- **na obecnym etapie** [analizym] → obecnie
- **udzielać odpowiedzi na pytanie** [analizym] → odpowiadać na pytanie
- por. → **udzielać odpowiedzi** → **na etapie**

większość zdecydowana // przeważająca

- Wynika z niego, że **zdecydowana większość** respondentów widzi związek pomiędzy realizacją inwestycji z FS a pozytywnymi zmianami w ich otoczeniu. ○ Wśród tych komentarzy w **zdecydowanej większości** (93%) przypadków wskazywały one na konieczność rozwijania infrastruktury. ○ Wynika z niego, że **przeważająca większość** beneficjentów uważa skorzystanie z usług doradczych za istotne w aspekcie zwiększania konkurencyjności firmy. ○ W RGz na jednego mieszkańca wyprodukowano najwięcej odpadów pochodzących z budownictwa i z przemysłu, w Polsce natomiast **przeważająca większość** odpadów pochodzi z przemysłu.
- **zdecydowana większość** [pleonazm] → większość
- **przeważająca większość** [pleonazm] → większość
- **w zdecydowanej większości przypadków** [analizym] → w większości

◇ dodatkowe uwagi

- **w aspekcie** [nadużywane] → ze strony // z punktu widzenia czegoś
- **uważać skorzystanie z czegoś za coś** [analizym] → uważać, że korzystanie z czegoś jest jakieś // czymś
- por. → **w aspekcie** → **aspekt**

wpływowy

○ Kluczowym z punktu widzenia każdej działalności informacyjno – promocyjnej powinno być uwzględnienie poza finalnymi odbiorcami komunikatu (konsumentami) – również Mediów (TV, radio, prasa, portale internetowe itp.) oraz tzw. Multiplikatorów informacji i Liderów opinii (posłów, radnych, **wpływowym** przedsiębiorców, ludzi kultury, itp.). To oni uwiarygodniają przekaz, budują pozytywny wizerunek projektu oraz generują tzw. „traffic informacyjny”.

- **wpływowy** [nadużywane] → ważny; mający wpływy

◇ dodatkowe uwagi

- **kluczowy** [nadużywane] → główny; najważniejszy
- **finalny** [nadużywane] → ostateczny; końcowy
- **multiplikator** [nadużywane] → osoba gromadząca // zbierająca informacje
- **budować pozytywny wizerunek projektu** [nadużywane] → tworzyć dobry projekt
- **traffic informacyjny** → specjalistycznie
- **tzw. „traffic”** [niepoprawne] → tzw. traffic
- **jakiś z punktu widzenia czegoś** [analizy] → jakiś w czymś
- **Media, Multiplikator, Lider** → małymi literami

wychodzić z założenia

○ **Wychodzi** się bowiem **z założenia**, że ważniejszą kwestią jest w tym wypadku konsekwencja w ich stosowaniu. ○ Wychodzimy więc z założenia, że projekt, który obejmował [...] ○ Beneficjenci **wychodzą z założenia**, że w początkowym etapie postępowania konkursowego powinna być przeprowadzona preselekcja dokonywana na podstawie merytorycznej oceny wniosku.

- **wychodzić z założenia** [analizy] – założyć coś // założyć, że

◇ dodatkowe uwagi

- **ważniejszą kwestią jest coś** [analizy] → ważniejsze jest coś
- **w początkowym etapie czegoś** [analizy] → na początku czegoś
- **postępowanie konkursowe** [lepiej] → konkurs
- **preselekcja dokonywana na podstawie czegoś** [analizy] → początkowa (wstępna) selekcja na podstawie czegoś
- **preselekcja** [lepiej] → początkowa (wstępna) selekcja

wyeliminować całkowicie

○ Niekiedy są one niezbędne i trudno je **całkowicie wyeliminować**, skoro mamy do czynienia z dystrybucją środków publicznych [...] ○ Ryzyka wystąpienia zakłóceń w komunikacji w przyszłości nie da się **całkowicie wyeliminować**.

- **całkowicie wyeliminować** [pleonazm] → wyeliminować

◇ dodatkowe uwagi

- **ryzyko** → tylko w liczbie pojedynczej

wyrażać aprobatę

o Średnio ponad 60% zarówno pracowników IOK i ekspertów KOP **wyraża aprobatę** dla uproszczenia wniosku.

- **wyrażać aprobatę dla czegoś** [analizy] → aprobować coś // popierać coś // uznawać coś

zabarwienie ◇ coś o zabarwieniu jakimś

○ [...] oznacza wyraźne przejście ze strefy ocen neutralnych (o negatywnym **zabarwieniu**) do poziomu ocen pozytywnych.

- **o zabarwieniu negatywnym** [analizy] → negatywny

◇ dodatkowe uwagi

- **strefa ocen** [lepiej] → skala // poziom ocen

zaistnieć // zaistnienie czegoś

○ Interwencja ta nie przyczyniła się w istotny sposób do **zaistnienia** znaczących zmian w otoczeniu biznesu.
○ W chwili obecnej nie wydaje się możliwe dokonanie oceny wpływu Funduszy Strukturalnych na przebieg i tempo tych procesów, gdyż procesy te wymagają znacznie dłuższego czasu pomiędzy **zaistnieniem** „bodźca” a wystąpieniem reakcji na niego niż czas, w jakim są w Polsce realizowane projekty. ○ [...] nowych zagrożeń środowiskowych, które dotychczas zupełnie nie **zaistniały**.

- **przyczynić się do zaistnienia znaczących zmian** [analizy] → przyczynić się do zmian // coś może zmienić coś
- **pomiędzy zaistnieniem czegoś a czegoś** [analizy] → pomiędzy czymś a czymś
- **zagrożenia nie zaistniały** [analizy] → zagrożenie nie było
- **coś nie zaistniało** [lepiej] → czegoś nie było

◇ dodatkowe uwagi

- **w sposób istotny** [analizy] → istotnie
- **przyczynić się do zmian** [analizy] → zmieniać coś
- **w chwili obecnej** [analizy] → obecnie
- **nie wydaje się możliwe** [lepiej] → nie jest możliwe

- **dokonanie oceny czegoś** [a nalizy] → ocenienie czegoś
por. → **dokonać** → w chwili obecnej

zająć się // zajmować się czymś

○ Potrzebna byłaby komórka, która mogłaby **zająć się wsparciem** dla dyrektorów i naczelników. o pracowników mogących zająć się realizacją takiego projektu; ○ Z uwagi na okres urlopowy, nikt nie jest w stanie **zająć się przygotowaniem** i realizacją projektów. ○ A powinni **zająć się** zarówno **badaniem** sytuacji oraz potrzeb tej społeczności.

- **ktos zajmuje się wsparciem** [analizym] → ktoś wspiera kogoś w czymś
- **zająć się realizacją czegoś** [analizym] → realizować coś
- **zająć się badaniem czegoś** [analizym] → badać coś
- **zająć się przygotowaniem czegoś** [analizym] → przygotowywać coś

◊ dodatkowe uwagi

- **wsparcie dla dyrektorów** [niepoprawnie] → wsparcie dyrektorów
- **z uwagi na coś** [analizym] → z powodu czegoś
- **nie jest w stanie zająć się przygotowywaniem** [analizym] → nie może przygotować czegoś

zakładać z góry

○ Część ludności w wieku produkcyjnym zatrudniona w rolnictwie i innych związanych z nim sektorach **z góry zakłada** potrzebę przekwalifikowania się.

- **zakładać coś z góry** [pleonazm] → zakładać coś

◊ dodatkowe uwagi

- **zakładać potrzebę czegoś** [analizym] → potrzebować czegoś

znaczenie ◊ coś o znaczeniu jakimś

○ Ze wsparcia skorzystały w głównej mierze ośrodki medyczne **o znaczeniu regionalnym** zlokalizowane w miastach powiatowych. ○ W dokumencie **o znaczeniu strategicznym** nie powinny być zamieszczone szczegółowe informacje. ○ Można nieco rozwinąć fragment o działaniach zmierzających do rozwoju infrastruktury drogowej **o znaczeniu lokalnym**.

- **ośrodki medyczne o znaczeniu regionalnym** [analizym] → regionalne ośrodki medyczne
- **dokumenty o znaczeniu strategicznym** [analizym] → dokumenty strategiczne
- **infrastruktura o znaczeniu lokalnym** [analizym] → lokalna infrastruktura
- **strategiczny** [nadużywane] – najważniejszy
- **ośrodki zlokalizowane w miastach** [analizym] → ośrodki w miastach
- **działania zmierzające do rozwoju** [analizym] → działania na rzecz rozwoju

znajdować odbicie

○ Pominięcie tych kwestii **znajduje** swoje **odbicie** w części projekcyjnej. ○ Ich rozwinięcie **znalazło odbicie** w opisie priorytetów Planu. ○ Mimo wysiłku edukacyjnego brak wiedzy i doświadczenia u nowych pracowników **znajduje odbicie** w opiniach beneficjentów.

- **coś znajduje swoje odbicie w czymś** [analizy] → coś odbija się w czymś // gdzieś

◇ dodatkowe uwagi

- **wiedza// doświadczenie u nowych pracowników** [niepoprawnie] → wiedza // doświadczenie pracowników

Wydawca:
Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
<http://www.mrr.gov.pl>
<http://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
ISBN 978-83-7610-382-2

Departament Koordynacji Polityki Strukturalnej
ul. Wspólna 2/4, 00-926 Warszawa
tel. (+48 22) 461 39 07
fax (+48 22) 461 32 63
e-mail: ewaluacja@mrr.gov.pl



**NARODOWA
STRATEGIA SPÓJNOŚCI**
dla rozwoju Polski



MINISTERSTWO
ROZWOJU
REGIONALNEGO

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

